Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

היינט 16 זייטען.

NAJER FOLKSBLAT   פרייז 35 גראשען

נייער פאלקסבלאט

אומפארטייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

Nr 271	Łódź, Piątek 22 listopada 1929 r.	זיבעטער יאהרגאנג	לאדז פרייטאג, יט מרחשון תר״צ	№ 271

Adres Redakcji i Administracji **Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71** | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 224-71

נאך קורצע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען אין עלטער פון 76 יאהר אונזער הייסגעליבטע מוטער, שוויגער-מוטער, גראסמוטער, אורגראסמוטער, שוועג׳רין און טאנטע

נ״ע

שרה הענדל מעסינג

די לויה קומט פאר היינט פרייטאג, דעם 22 נאוועמבער ד. י. 11 א זייגער פארמיטאג פון טרויער-הויז לאגעווניצקא 27, וועגען וואס עס טיילען מיט

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

PEPEGE

קאלאשעז און שניעגאווצעס

צו פאבריקס-פרייזען

צו בעקומען ביי דער פירמע

בערגער און פלאטא

לאדז נאוואמיעסקא 3, אין הויף, גצוועלב 32.

א צימער

צו דער ארבייט ווי אויך צום שלאפען וויל איך אפגעבען. צו ערפאהרען פיעטרקאווער 119 ביים צייטונגס פערקויפער.

פיליפס ראדיא

אבנעהמער, רוירען, לויטשפרעכער, אנאדען=אפאראטן, גלייכריכטער אז״וו

— צו בעקומען ביי דער פירמע —

Bracia LEIB

9 ZGIERSKA 9.

Łódzki Bank Depozytowy
S. A.

לאדזער
דעפאזיטען-באנק
אקצ. געז.
לאדז, פיעטריקאווער 5

נעהמט אן פערצינזטע פקדונות (ווקלאדען) אויף ביכלעך אין זלאטעס און אין פרעמדע וואלוטען פון 10 זלאטעס אן.

דאס אויסצאהלען קומט פאר אויפ׳ן ערשטען פערלאנג ביים פארשטעלען דאס פקדונות-ביכעל.

Łódź, Piotrkowska 5

עליכם אישים אקרא וקולי אל בני אדם

דערמיט ווערט בעקאנט געמאכט דער געעהרטער קונדשאפט, אז די ביורא פון פערשטארבענעם
מאנעלא ע״ה, **17 פיעטריקאווער 17**
(זאכאדניא 52) איז ווייטער טעטיג און עס וועט אלעס ווייטער ווי פריהער ערלעדיגט ווערען לויט דעם וואונש פון דער געעהרטער קונדשאפט.—

605 מיט אכטונג **ד. מאנעלא.**

פראפ. פאריין פון ארב. און ארבעטערינס אין דער טעקסטיל-אינד. אין פוילן, אפט. לאדזש נומ׳ 7 „נייע“.

מארגען, שבת, דעם 23-טן נאוועמבער ד. י., 10 פרי, קומט פאר אין פילהארמאניע-זאל (נארוטאוויטשא 20)

א קאלעקטיווע פארלעזונג
ווענן ח׳ **קארל קאוטסקי** (צו זיין 75 יעריקן געבורטס-טאג)

רעפערירן וועלן די ח״ח: ד״ר האלפערן יחיאל פון ווארשע — קאוטסקי דער טעארעטיקער און פראקטיקער פון סאציאליזם.

ליכטנשטיין ישראל — קאוטסקי און די נאציאנאליטעטן-פראגע.

בילעטן צום פרייז פון 50 גר. ביז 1 גילדן צו באקומען אין טעקסטיל-פאריין, זאכאדניא 70, טעגליך פו 12—2 בייטאג און פון 7—9 אוונט און אין טאג פון דער פארלעזונג — בײ דער קאסע פון זאל.

11770

מיין ברודער
שלמה שפיגעל
און פרל. **מאניא פראמער**
צו אייער פערלאבונג — א הארציגען מזל טוב!
11789 **אברהם שפיגעל**

צו דער פערלאבונג פון מיין ליבען פריינד און קאלעגע
ה׳ לעאן לעווקאוויטש
מיט פרל. **גוטשא לאטאוויטש**
ווינשט א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
בנימין קרוך און פרוי

צו דער האכצייט פון
פריילין נארושא ניינאדעל
מיט ה׳ **גימפעל פרומאוויטש**
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און עוויגע צופרידענהייט.
די ווערקשטעל
קעניגשטיין, זגערזשער 18

מזל טוב ווינשען מיר אונזער ליבע טאכטער און שוועסטער
מארילא
צו איהרע תנאים
מיט ה׳ **אברהם כמארא**
זאל אייער לעבנס וועג מיט רויזען בעצירט זיין. די עלטערן בינא און מיכאל ראהרמאן און געשוויסטער

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליב אייניקל
פרל. מארילא ראהרמאן
מיט ה׳ **אבראם כמארא**
ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט.
באבעשי ח״ חוה
און זיידעשי הערשל צינאמאן

צו דער חתונה, וואס איז פארגעקומען דעם 16-טען ד. ח. פון הערן
מאלעק סאמסאנאוויטש
מיט פרל **גוטשא זילבערגלייט**
ווינשען מיר זיי א גליקליך צוזאמענלעבען.
ה. מארעצקי און פאמיליע

Dr. med. STUPEL
12 Szkolna 12

ספעציאליסט פאר הויט-, האר און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע, לישיי און ראק, רענטגען-שטראהלען און קווארץ-ליכט, עלעקטרא-טעראפיע.
נעהמט אן פון 6 ביז 9 אין אווענד

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען ביילייד דער ג׳ **פאמיליע לעשטשינסקי** צוליב דעם טויט פון אונזער ערשטען און עלטסטען מיטגליד החסיד הישיש מהו׳ ר׳
אליעזר (לאזעל) לעשטשינסקי ז״ל
המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

די פערוואלטונג פון „מחזיקי חולים“
קילינסקי **120**

יודישער קריגס-אינוואלידען, אלמנות, יתומים-פעראיין אין לאדז, שיענקיעוויטשא 3/5

מארגען, שבת, דעם 23-טען ד. ח. 2 א זייגער צום ערשטען טערמין און 3 א זייגער צום צווייטען טערמין קומט פאר אין אייגענעם לאקאל שענקיעוויטשא 3/5

די אלגעמיינע פערזאמלונג

טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג, 2) בעריכט פון דער פערוואלטונג, 3) קאסע-בעריכט, 4) דיסקוסיעס, 5) וואהלען פון א נייע פערוואלטונג, 6) דיזשוראטען פאר דער נייער פערוואלטונג, 7) פרייע פארשלאגען.

אין דער פערזאמלונג וועלען זיך בעטייליגען די מיטגלידער פון דער הויפט-פערוואלטונג פון קראקוי, די ה״ה: דר. באכנער און דר. שארמאנט.

דאס רעכט זיך צו בעטייליגען אין דער אלגעמיינער פערזאמלונג האבען די מיטגלידער, וועלכע וועלען ערלעדיגען זייער מיטגלידס-בייטראג שפעטעסטענס ביז פרייטאג.

די פערוואלטונג.

דאנקזאגונג.
די פערוואלטונג פון תלמוד תורה אלעקסאנדראווסקא 13

דאנקט אין נאמען פון 300 ארימע קינדער די פרוי **שיפרה קאלינסקא** פאר די שפענדע פון 100 זל., וואס זי האט געשפענדעט פאר הלבשה פאר די קינדער פון דער תלמוד תורה.

1841 מיט אכטונג **די פערוואלטונג.**

„צעירי אגודת ישראל“
11 נארוטאוויטשא 11.

מוצש״ק, פ׳ וירא, 6 א זייגער אווענד צום 1-טען טערמין און 7 א זייגער אווענד צום 2-טען טערמין קומט פאר אין אייגענעם לאקאל

די אלגעמיינע פערזאמלונג
מיט פאלגענדען סדר-היום:

א) ערעפנונג; ב) בעגריסונגען; ג) וואהל פון א פרעזידיום; ד) טעטיגקייטס-בעריכט; ה) דיסקוסיעס איבער׳ן בעריכט; ו) ארבייטס פלאן אויף דער צוקונפט (רעפעראטען); ז) פרייע פארשלאגען; ה) שלוס.

די וואהלען פון דער פערוואלטונג קומען פאר זונטאג, פ׳ חיי פון 6—10 אין אווענד.

11758

גענעז פעטלייביגקייט
הערן-לייבגארטעל (בינדעז)
(סיסטעם פראפ. סימאן)

פון גרויסען ערפאלג, עלאסטיש, נישט אים געברויך קיין בעוועגונגס שטערונג. צו בעקומען אין סקלאד-אפטעקארסקי

M. PŁYWACKI ŁÓDŹ (עק וואול-טשאנצקא) **אנדזשעיא 11**

ביילייד.

דערמיט דריקען מיר אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל דער **פאמיליע שלעזינגער**, צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זייער אונפערגעסליכער מאכטער און שוועסטער

נ״ע רבקה לאה

זייט געטרייסט! מייכטער און ארבייטער
1853 פון דער פירמע בערלינסקי, לאדז.

דעם 20-טען נאוועמבער ד. י. איז געשטארבען אין עלטער פון 31 יאהר

ארמין צערבע

שעף-רעדאקטאר פון דער „לאדזער פאלקסצייטונג“, מיטגליד פון זשורנאליסטען-סינדיקאט אין לאדז.

די לויה וועט פארקומען היינט, פרייטאג, 2 א זייגער נאכמיטאג פון טרויער-הויז, זשגאווסקא 10.

צו דער דאזיגער טרויער-פייער לאדט איין צו קומען אלע קאלעגען

דער זשורנאליסטען-סינדיקאט אין לאדז.

צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון שעף-רעדאקטאר

ארמין צערבע

דריקט אויס דעם טיפסטען ביילייד דער **פאמיליע** פון פערשטארבענעם און דער **רעדאקציע** פון **„לאדזער פאלקסצייטונג“**

די רעדאקציע פון „נייעם פאלקסבלאט“

נאך קורצע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען אין בליהענדען עלטער פון 27 יאהר, מיין הייסגעליבטער זוהן, אונזער אונפערגעסליכער ברודער

נ״ע נתנאל בן דניאל ז״ל קאפעל

(לאנגיעהריגער אקטיווער מיטגליד פון „הזמיר“, מיטגליד פון לאדזער סינאגאגען-כאר)

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, י״ט מרחשון (22 נאוועמבער 1929), 11 א זייגער פארמיטאג פון שפיטאל אויף דרעוונאווסקא 75, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען אין עלטער פון 58 יאהר מיין הייסגעליבטער מאן, אונזער טייערער און אונפערגעסליכער פאטער, שוויגערפאטער, גרויספאטער, שוואגער, אנקעל

נ״ע פישל בן זאב ז״ל
אייזנער

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג ד. 22 נאוועמבער 11 א זייגער פארמיטאג פון טרויער-הויז פלאץ-קאשטשעלני 5, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

געווארפען שטיינער אויפ'ן סאוויעטישען קאנסולאט אין לעמבערג

דעמאנסטראציע פון אוקראינישע נאציאנאליסטישע סטודענטען. — לעמבערגער סטאראסטווע דריקט אויס בעדויערען דעם סאוו. קאנסול. — 5 פערזאן ארעסטירט

לעמבערג, 21. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) 5 א זייגער אין אזענד האבען זיך פאר'ן סאוויעטישען קאנסולאט פערזאמעלט אוקראינישע נאציאנאליסטישע סטודענטען, וועלכע האבען גערופען „אוקראינע איז נאך נישט געשטארבען" און געווארפען פערשידענע אויפרופען געגען קאנסול און געגען די סאוויעטען.

א טייל סטודענטען האבען געווארפען שטיינער אין די פענסטער פון קאנסולאט.

דער קאנסול האט דאן עטליכע מאל אויסגעשאסען פון א רעוואלווער.

ווען פאליציי איז אנגעקומען זענען די סטודענטען שוין געהאט אנטלאפען.

לעמבערג, 21. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אין אווענד האבען זיך פאר'ן פאלקס-הויז אויף ריטאווסקא נאך פערזאמעלט א המון אוקראינישע אקאדעמיקער און געפרובט מאכען א דעמאנסטראציע.

פאליציי, וועלכע איז באלד אנגעקומען אויפ'ן ארט האט צוטריבען דעם המון.

עס זיינען ארעסטירט געווארען 2 סטודענטען און 5 שילער פון מיטעל-שולען.

לעמבערג, 21. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) דער לעמבערגער סטאראסטע און דער לייטער פון זיכערהייטס-אמט ביי דער וואיעוואדזטווע האבען בעזוכט דעם סאוויעטישען קאנסול און האבען אויסגעדריקט בעדויערען צוליב די געשעענישען פאר'ן קאנסולאט.

לעמבערג, 21. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) מען רעכענט, אז די דעמאנסטראציעס פאר'ן סאוויעטישען קאנסולאט שטעהען אין צוזאמענהאנג מיט די רעפרעסיעס, וואס ווערען אנגעווענדעט געגען דער אוקראינישער אינטעליגענץ אויפ'ן סאוויעטיש-אוקראינישען געביט.

א פעקעל מיט אויפרייס-מאטעריאל

לעמבערג, 21. (טעלעפאניש) אויף טעאדארא 2 אין טויער האט מען געפונען א הילצערנע קעסטעל מיט כלאראל-פאטאש. א מיליטערישער פיראטעכניק האט פעסטגעשטעלט, אז דאס איז אויפרייס-מאטעריאל. דאס קעסטעל, וואס האט געוואוינען ארום 40 קילא:ראם, איז אפגעפיהרט געווארען אין אמוניציע-לאגער אויף יאנאווסקא.

די פאליציי פיהרט אנ'אויספארשונג, כדי פעסטצושטעלען דעם אייגענטימער פונ'ם קעסטעל.

אין פראג איז רוהיג

פראג, 21. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) די אנטי-יודישע עקסצעסען פון די דייטשע סטודענטען האבען זיך אפגעשטעלט.

אין די לעצטע טעג איז רוהיג.

די דייטשע סטודענטען האבען אפגעהאלטען א מיטינג און געפאדערט צו בעגרעניצען דאס אויפנעמען אויסלענדישע סטודענטען אויפ'ן מעדיצינישען פאקולטעט און איינצופיהרען בכלל „נומערוס קלאוזוס".

א דעמאנסטראציע פון סטודענטען האט געוואלט אוועק צום בילדונגס-מיניסטעריום, נאר פאליציי, האט זיי פונאנדערגעטריבען.

אין בראטיסלאווא זענען נעכטען פארגעקומען אנטי-יודישע מיטינגען פון סטודענטען.

א צענטראלע ארגאניזאציע פיהרט אן מיט די אנטיסעמיטישע סטודענטען

בערלין, 21. (טעלעגראפיש דורך יט"א). אין צוזאמענהאנג מיט די סטודענטען-אונרוהען וואס זענען פארגעקומען אין א רייהע אייראפעאישע שטעט האט די יודישע סטודענטען-ארגאניזאציע פעסטגעשטעלט, אז ס'עקזיסטירט אנ'אייראפעאישע צענטראלע ארגאניזאציע, וואס פיהרט אן מיט דער אנטיסעמיטישער סטודענטישער פאליטיק. ס'איז אבער ביז איצט נישט פעסטגעשטעלט געווארען, וואו זי געפינט זיך.

Proszek i Mydło
Regera
najlepsze!

הינדענבורג איז געזונד

בערלין, 21. (ספ.) די קלאנגען, אז פרעזידענט הינדענבורג האט בעקומען אנ'אפאפלעקטישען אנפאל, זענען נישט אמת. דער פרעזידענט איז געזונד.

מען רופט דעם הרב הראשי קוק

ירושלים, 21. (טעלעגראפיש דורך יט"א). די אויספארשונגס-קאמיסיע האט בעשלאסען ארויסצורופען און צו פערהערען הרב הראשי קוק.

ערקלערונג פון אינזש. רוטענבערג פאר דער אויספארשונגס-קאמיסיע

ירושלים, 21. (טעלעגראפיש דורך יט"א). אויף דער נעכטיגער פארמיטאג-זיצונג פון דער אויספארשונגס-קאמיסיע איז פערהערט געווארען דער פארזיצענדער פון ועד לאומי אינזש. רוטענבערג צו דער זיצונג איז אויך געקומען לוק, וועלכע האט געהארכט אויסגעהערט ווערען דורך דעם אראבישען פארשטעהער אין דער אויספארשונגס-קאמיסיע, ער איז אבער נישט אויסגעהערט געווארען.

אינזשיניער רוטענבערג'ס פערהער האט פערנומען דעם גאנצען פארמיטאג, ער איז אויסגעהערט געווארען דורך אלע מיטגלידער פון דער אויספארשונגס-קאמיסיע, אין זיינע ערקלערונגען שטעלט אינזש. רוטענבערג פעסט, אז ער האט געווארענט לוק'ן נישט צו ערלויבען די יודישע יוגענד-דעמאנסטראציע צום כותל-מערבי. ווייטער ווערט פעסטגעשטעלט, אז דער אויטא, וועלכען מ'האט געזעהען בעת די געשעהענישען אין היפה און געמיינט אז דאס איז דער אויטא פון אינזש. רוטענבערג, איז נישט געווען זיינער, ווייטער ערקלערט רוטענבערג, אז ער האט זיך געווענדעט צו לוק'ן מיט א פראטעסט געגען דעם פערבאט פון שופר-בלאזען אום יום-כפור, וואס זאל האבען געשעהען אונטער'ן דרוק פון אראבער וועגען רעמזעלבען ענין האט ער זיך פריהער געווענדעט צו לארד טשענסעלאר, נאר דער לעצטער האט איהם אפגעשיקט צו לוק'ן, אויף זיין פראגע פארוואס דער פערבאט איז ארויסגעגעבען געווארען האט לוק געענטפערט, אז די אראבער האבען פראטעסטירט געגען דעם שופר - בלאזען נאך ראש-השנה, סיי טשענסעלאר און סיי לוק האבען זיך אפגעזאגט צוריקצוציהען דעם פערבאט, רוטענבערג האט זיי דאן ערקלערט, אז זיי האבען נישט קיין רעכט אויף דעם און זיי אויפמערקזאם געמאכט, אז זיי וועלען ברעכען האלז און נאקען בייס ראוויגען ענין — שופר בלאזען, אזוי ווי דאס שופר בלאזען איז דאך אנ'אינטעגראלער טייל פון דער יום-כפור תפילה, האט רוטענבערג מורא געהאט, אז יודען וועלען דאך בלאזען שופר. ער האט דערביי געפאדערט, אז מ'זאל אננעהמען פערהיטונגס-מיטלען און אפשליסען דעם כותל מערבי.

ירושלים, 21. (טעלעגראפיש דורך יט"א). די נאכמיטאג-זיצונג פון דער אויספארשונגס-קאמיסיע איז געווען א געשלאסענע, עס איז אויסגעהערט געווארען לוק און ס'איז אויך ווייטער פערהערט געווארען אינזש. רוטענבערג. דער פערהער פון רוטענבערג'ן איז הויפטזעכליך געגאנגען אין דער ריכטונג פון דער איינשטעלונג פון די קומענדירענע בעציהונגען אין לאנד.

א יונג-מיידעל וויל זיך אפפערן כדי צו כאפען דעם גרויזאמען דיסעלדארפער מערדער

זעלבסטמארד פון א פרוי צוליב'ן רוצח

דיסעלדארף, 20. (ספ. טעל.) די גאנצע בעפעלקערונג געפינט זיך ווייטער אונטער'ן היפנאז פונ'ם משוגענעם מערדער. אלע רייסען זיך מיט עפעס צו העלפען, כדי איהם צו ענטדעקען. אין פאליציי האט זיך געמעלדעט א סטענאטיפיסטין פון 21 יאהר און האט זיך פארגעשלאגען אלס קרבן פאר'ן מערדער, כדי איהם אויף אזא א פן צו כאפען. זי האט פערלאנגט מ'זאל איהר געבען א שטאלענעם פאנצער, וועלכען זי זאל קענען טראגען אונטער'ן קלייד, א העלם און געוועהר.

נעטרודא שולץ, וועלכע איז בעפאלען געווארען דורכ'ן מערדער אין אויגוסט און איז פערוואונדעט געווארען 20 מאל מיט א שטילעט איז נאך א רייהע אפעראציעס איצט געקומען צו זיך. זי דערצעהלט, אז דער מערדער האט הויך געלאכט בעת ער האט איהר געשטאכען. ער איז א שלאנקער, דארער יונגערמאן אנ'ערך 170 צענטימעטער די הויך. ביי איהם פעלען עטליכע ציינער. ער בעזיצט א גרויסע פיזישע און היפנאטישע קראפט.

אויף דער טיר פון 13 פאליציי-קאמיסאריאט אין דיסעלדארף איז אויסגעהאנגען געווארען א צעטעל מיט אנ'אויפשריפט „א מארד! זוכט 7 אין אווענט א קינדער-קערפער אין דער נאהענט פונ'ם קאשטיאל".

30 קרימינאל בעאמטע זענען ארויסגעשיקט געווארען אינ'ם אנגעוויזענעם ארט, כדי צו שטערען דעם אנגעקינדיגטען מארד, מ'האט ארומגעזוכט די גאנצע געגענד, אבער מ'האט געפונען מעהר נישט ווי א קינדער-היטעלע. די געהיים-פאליציי האט דיזשורירט א גאנצע נאכט ביז אין דער נאכט, מ'האט אבער נישט בעמערקט קיין שום פערדעכטיגעם.

מ'רעכענט אז דער מערדער איז גוט אינפארמירט וועגען אלע שריט פון דער געהיים פאליציי און איז אפשר אפילו - אין דער פאליציי גופא.

בערלין, 21. (א. ט. או.) דער גרויזאמער דיסעלדארפער לוסט-מערדער האט צוגעשיקט צו דער טויפמוטער פון אומגעבראכטען 5-יעהריגען קינד גערטרוד אלבערמאן, פרוי וויעוע צווי בריף. אין איין בריף בעשרייבט דער רוצח אלע איינצעלהייטען, ווי אזוי ער האט דאס קינד דערהרג'עט. דער צווייטער בריף ענטהאלט א שרעקליכע ליבעס-ערקלערונג צום פערשטארבענעם קינד. די בריף האבען אויף דער פרוי וויעוע געמאכט אזא שוידערליכען איינדרוק, אז זי איז בעגאנגען זעלבסט-מארד. מ'האט איהר אפגעראטעוועט, אבער איהר צושטאנד איז כמעט האפנונגסלאז.

וועגען „עולם" אין ארץ-ישראל, וואס ווילען צוריקקומען קיין פוילען

אורטייל פון העכסטען געריכט

ווארשא, 21. (ספ. טעל.) עס איז פערעפענטליכט געווארען אנ'אורטייל פון העכסטען געריכט וואס האט א קאלאסאלע בעדייטונג פאר פיל יודען, וואס האבען עמיגרירט קיין ארץ-ישראל און ווילען צוריקקומען קיין פוילען. עס האנדעלט זיך אט אין וואס:

די פוילישע מאכט האט נישט געוואלט צוריק אריינלאזען קיין פוילען די אלע יודען פוילישע בירגער, וואס האבען אנגעגעבען אין ארץ-ישראל ביטעם צו דער ארץ-ישראל-רעגירונג מען זאל זיי מאכען פאר ענגלישע בירגער, הגם די ענגלישע רעגירונג האט זיי נאך נישט געמאכט פאר קיין בירגער, נעכטען איז פערעפענטליכט געווארען דער אורטייל פון העכסטען געריכט אין וועלכען עס ווערט געזאגט, אז די אלע יודען, פוילישע בירגער, וואס האבען אנגעגעבען ביטעס צו דער ענגלישער רעגירונג וועגען בירגערשאפט און זענען נאך קיין ענגלישע בירגער נישט געווארען, מוז מען צוריק אריינלאזען קיין פוילען.

אראבער זענען אונצופרידען

ירושלים, 21. (טעלעגראפיש דורך יט"א). אין די אראבישע קרייזען הערשט אנ'אונצופרידענהייט מיט זייער פארשטעהער אין דער אויספארשונגס-קאמיסיע, אדוו. סטאקער, ארום דער פראגע וועגען אויספארשען לוק'ן איז צווישען אדוו. סטאקער און דעם סעקרעטאר פון דער אראבישער עקזעקוטיווע אבדול-האדי ענטשטאנען א שארפער קאנפליקט.

Dr. W. ŁAGUNOWSKi
Specjalista chorób skórnych, weneryczn i moczopłciowych
przeprowadził się na ul.
Piotrkowskiej 70
róg Traugutta).
Przyjmuje od 8[30] do 10[30] rano, od 1-ej do 2[30] pp., od 6 do 8[30] wiecz.
w niedziele i święta od 10 do 1-ej.

א לעהרער
מיט רעגירונגס-רעכט 15 יאהר פראקטיקירט ערטיילט לעקציעס פאר שילער און ערוואקסענע: פויליש, דייטש פראנצויזיש, מאטעמאטיק, און בוכהאלטעריע.
שיף, שוו. יאקובא 12
לינקער אפיצינע 1 שטאק

לעהרעריין
גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטערריכט פאר דערוואקסענע אין פוילישע יודישע און דייטשע שפראכן צו ביליגע פרייזען
לאסמאן, בזשעזשינער 15

הורט-פוטער-לאגער
Poznań,
Stary Rynek 95/96
Telefon 26-37.
Łódź,
Piotrkowska № 31
Telefon 105-85.

A. BROMBERG
עמפפעהלט אריגינעלע פאריזער מאדעלען פון פאלטענס
א גרויסער אויסוואהל פון סעזאן-נייהייטען / אין פעלצוועך און פוטער בלאמען צו צוגענגליכע פרייזען

מארשאל פילסודסקי אין ווילנע

דער מארשאל זאל האלטען ארעדע אין ראדיא

ווארשא, 21 (טעלעפאניש פון אונזער קא־רעספאנדענט) פון מאסגעבענדע פאליטישע קווע־לען ווערט מען איבער, אז אין די נאהענטסטע טעג וועט מארשאל פילסודסקי האלטען א רעדע אין ראדיא. אין דער דאזיגער רעדע וועט דער מארשאל בעריהרען א רייה אקטועלע פאליטישע פראבלעמען.

ווארשא, 21 (טעלעפאניש) היינט האלב ניין אינדערפריה איז גאנץ אומגעריכט געקומען אויפ'ן באהן־הויף דער מארשאל פילסודסקי אין בעגליי־טונג פון פולק. גאנשעראווסקי און אדיוטאנטען מיט דער באהן קיין ווילנא.

דאס קומען פון מארשאל אויפ'ן באהן־הויף און דאס אפפאהרען קיין ווילנא איז פארגעקומען גאנץ אומערווארטעט און קיין שום בעגלייטונג לויט די קורסירענדע קלאנגען וועט דער מארשאל בלייבען עטליכע טעג אין ווילנע.

בעשלוס צו פערשטארקען די קולטורעלע טעטיגקייט

צווישען די נאציאנאלע מינדערהייטען

מאסקווע, (יט"א) אין גארקאמפראס (פאר־קאמפילר) איז פארגעקומען א זיצונג פון קאמי־טעט פאר בילדונגס־ענינים צווישען די נאציאנאלע מינדערהייטען „קאמנאץ", אויף וועלכער ס'איז בעהאנדעלט געווארען דער טעטיגקייטס־פלאן פון נארקאמפראס אויפ'ן קומענדען יאהר צווישען די נאציאנאלע מינדערהייטען.

צווישען אנדערע איז אויך בעהאנדעלט געווא־רען די פראגע וועגען דער טעטיגקייט צווישען דער יודישער בעפעלקערונג. די אנפיהרער פון „קאמ־נאץ" האבען מודה געווען, אז די טעטיגקייט איז אינגאנצען פערנאכלעסיגט געווארען. זיי האבען בלויז צוגעזאגט, אז אויף ווייטער וועט די בעציהונג צו דער יודישער קולטור־ארבייט געענדערט ווערען.

בנוגע דער שפראך־פראגע האט דער „קאמ־נאץ" אנגענומען דעם בעשלוס פון דער אונפארטיי־אישער יודישער ארבייטער־קאנפערענץ וועגען פער־שטארקען די טעטיגקייט אויף יודיש.

רעדאקטאר פון „זשורנאל דע זשענעוו אין א"י

ירושלים, (יט"א) קיין ארץ־ישראל איז אנ־געקומען דער בעקאנטער פעלקער־בונד־פובליציסט וויליאם מארטען, רעדאקטאר פון „זשורנאל דע זשענעוו", ה' מארטען האט אנגעהויבען א רייזע איבער די יודישע קאלאניעס.

„אין ציוניזם גלויב איך נישט

אבער ארץ־ישראל איז א וואונדערליכע ערשיינונג"

רעדע פון אב. קאהאן אויף א באנקעט פון „פארווערטס"

ניו־יארק, 21 (ספ. טעל.) אויף א באנ־קעט, וואס איז פארגעקומען אין ניו־יארק לכבוד דעם רעדאקטאר פון „פארווערטס", וועלכער איז ערשט צוריקגעקומען פון זיין רייזע איבער אייראפא און א"י איז צווישען אנד. געקומען צו רייד וועגען דער שטעלונג פון בונד צום א"י פראבלעם און צו די לעצטע געשעהענישען אין א"י.

אב. קאהאן האט וועגען דעם ענין געזאגט פאלגענדעס:

„דער בונדיסטישער גייסט געגען ארץ־ישראל און אונזער אמעריקאניש יודישער גייסט מיט סימ־פאטיע פאר די חלוצים און קבוצות אין ארץ־ישראל קענען נישט צוטיילען אונזערע רייהען. אונזערע רייהען זענען סאליד, סאלידער ווי ווען עס איז געוועזען.

„די בונדיסטען האבען די ערשטע אנגעהויבען צו רעדען וועגען נאציאנאלע פאדערונגען, וועגען א יודישע ארבייטער בעוועגונג מיט נאציאנאלע יודישע פראגראמען. מיר האבען דאן אנגעקוקט מאדנע ווילד אט די בונדיסטען, וואס עפעס א יו־דישער סאציאליזם!? איך האב עס דאן נישט געקענט פערשטעהן.

אבער די בונדיסטען האבען עס אנגעפאנגען, און ווען מ'איז קאנסעקווענט, איז דא די ארבייט פון די חלוצים מיט זייער וואונדערבארען אידעאליזם מיט זייער אפפערווילינקייט אין די קבוצות, דער לאנגישער אטמאספערע פון דעם, וואס די בונדיסטען האבען אנגעפאנגען. און, אז מיר סימפאטיזירען דער מיט, זענען די בונדיסטען געגען.

„אין דעם ציוניזם אלס א לעזונג צו אלע צרות, גלויב איך נישט. נישטא קיין ממשות'דיגע גאראנטיע אויף דעם, אבער קומט מיט מיר ארי־בער אין תל־אביב, אין די קבוצות, און איהר וועט מוזען בעגייסטערט ווערען פאר די אידעאליס־טישע רייניגע נשמות, ווען איהר וואלט געזעהן אין עין־חרוד און אין אנדערע קבוצות, וואלט איהר געמוזט דאס היטעל ארונטערנעהמען פאר דעם אידעאליזם, וואס מען פיהלט דארטען.

„איך זאג אייך, אז דער ארבייטער־פיהרער בן־גוריון, דער רעדאקטאר פון דער ארבייטער־צייטונג „דבר", בערל קאצענעלסאן און זייערע חברים זענען די רייניגסטע גייסטער, וואס איך האב ווען עס איז בעגעגענט.

„אין ציוניזם אלס א סגולה צו אלע צרות, גלויב איך נישט, אבער ארץ־ישראל איז א וואונ־דערליכע ערשיינונג און מיר מוזען מערען געריהרט. ווען איהר וועט בעקאנט ווערען מיט דער „הסתדרות" (די געווערקשאפטען פון ארץ־ישראל!) און מיט די מענשען דארטען, וועט איהר דענקען און פיהלען ווי איך.

יודישע קאלאניסטען אין אדע־סער ראיאן קאמוניזירען זייערע ווירטשאפטען

מאסקווע, (יט"א) אויף א בעראטונג פון יו־דישע קאלאניסטען פון אדעסער ראיאן איז בעש־לאסען געווארען צו קאמוניזירען דעם לעבעדיגען און טויטען אינווענטאר פון די קאלאניעס און גרינ־דען קאאפעראטיווע ווירטשאפטען און 240 פרוכט־סעדער.

פאר נייע וואהלען אין דעם יודישען דארף

מאסקווע, (יט"א) אין רוסלאנד גרייט מען זיך איצט צו נייע וואהלען אין די ראטען. די וואהלען וועלען דורכגעפיהרט ווערען אונטערן לאזונג „בעקעמפען דעם אינערליכען שונא, וועלכער הויבט אויף דעם קאפ". דאס גיט די יעווסעקען נייע מעגליכקייטען צו פערשטארקען זייער קאמף געגען די פערטעגליכע עלעמענטען פון די יודישע קאלאניסטען.

„פרעמיער שוויטאלסקי האט נישט געזאגט וואס ער וויל"

די פרעסע וועגען דער פארלעזונג פון פרעמיער שוויטאלסקי

די פארלעזונג פון פרעמיער שוויטאלסקי איז ערווארט געווארען מיט דער גרעסטער שפאנונג. מ'האט גערעכענט אז דער אינטערוויו פונ'ם פרע־מיער, וועט פולשטענדיג קלאר מאכען די לאגע, ד.ה. מ'וועט ענדליך געוואויר ווערען וואסערע ענדערונ־גען די פיהרענדע ספערען האבען בדעה אריינצו־ברענגען אין רעזשים פון פוילען און מיט וואסערע אופנים די ענדערונגען וועלען ארורכגעפיהרט ווערען.

די האפנונג איז נישט ערפילט געווארען, דאס איז די מיינונג פון א גרויסען טייל פון דער פרעסע.

„ה' שוויטאלסקי, שרייבט דער „ראבאטניק", האט ווידעראמאל נישט געזאגט, וואס אייגענטליך ער וויל... ער האט בענוצט אלגעמיינע פארמולעס, וואס ענטהאלטען נישט קיין שום קלארען פראג־ראם... וועגען דער פאזיטיווער זייט פון דער פראגע האט ה' שוויטאלסקי נישט געזאגט כמעט איין וואָרט."

דאס עיקר פראבלעם פון פוילען בעשטעהט איצט, לויט דעם פ.פ.ס.'אישען ארגאן, „אין דער ליקווידירונג פונ'ם רעגירונגס־סיסטעם און נישט אין דער רעוויזיע פון דער קאנסטיטוציע. נאכדעם ווי די ליקווידאציע וועט דורכגעפיהרט ווערען, וועלען מיר זעהן, צי מ'דארף און אין וואסער ריכטונג „רעוו־ידירען" דאס קאנסטיטוציע־געזעץ".

ביי דער מיינונג, אז דער פרעמיער האט נישט געזאגט קיין שום קאנקרעטעס, האלט זיך אויך דער ארגאן פון דער ענדעציע די „גאזעטא ווארשאווסקא":

„מ'דארף דאך אמאל, שרייבט דאס בלאט, ארויסגעהן פון אלגעמיינע ווערטער או זא.ען פורט, וואָסער מאכט מ'וויל געבען דעם מלוכה־פרעזידענט. אויב דער פרעמיער איז מסכים מיט'ן פראיעקט פון דער סאנאציע, און ער וויל אז דער פרעזידענט זאל נישט נאר האבען אנאויסשליסליכען איינפלוס אויף דער נאמינאציע פון דער רעגירונג, נאר אויך דאס רעכט צו בעשטעטיגען פארלאמענטס־וואהלען, די געריכטס־מאכט זאל זיין פולשטענדיג אונאפהענגיג אין דער אינערן־פאליטיק, טא פארוואס האט ער דאס קלאר נישט געזאגט?"

וואסער ציל האט אלזא געהאט די פארלעזונג פון פרעמיער? אויף דער פראגע ענטפערט די „גאז. ווארש.":

„דעמונעלפען ציל, וואס די ביידע נישט צושטאנד געקומענע קאנפערענצען מיט די סיים־קלובען, פונ'ם ווערק א.ג. „דער אונטערגעהענדיגער וועלט", פון דער מאניפעסטאציע אין טאג פון 31־טען אקטאבער אין סיים. עס האנדעלט זיך אלע וועגען דעם, אז דער סיים זאל זיך קודם כל פערנעהמען מיט דער קאנסטיטוציע און דעם ביודזשעט און קאנטראלע זאל ער בעהאנדלען לויט'ן ווילען פון דער רעגירונג: קורץ און פארמעל."

דער סאנאטארישער „קוריער פאראנני" האלט אז די פראגען, וועלכע ס'רוקט ארויס אין פארערגרונד די אפאזיציע ווי דהיינו, די ווירטשאפט־ליכע זענען נישט די וויכטיגסטע, ווען מ'פער־גלייכט די לאגע אין פוילען מיט אנדערע לענדער, זעהט מען, אז מיט פוילען איז גארנישט אזוי שלעכט:

„פוילען איז נישט דורכגעגאנגען, נישט קוקענ־דיג אויפ'ן לאנגדויערנדען נעגאטיווען האנדעלס־בי־לאנס, דורך די קורס־וואקלונגען פון איהר וואלוטע, ווי א שטייגער שפאניען, יאפאן, קאנאדע און בראַ־זיליען, זי האט נישט געהאט אזא שטארקען אפ־פלוס פון גאלד און פרעמדע וואלוטען, ווי איטאליען, ענגלאנד, רייטשלאנד און האלאנד, זי האט נישט געדארפט ווי רייטשלאנד, נעהמען הלוואות אויף צו דעקען איהר בודזשעט־דעפיציט און האט יערען חודש געהאט אנ'עודף אין בודזשעט. אפילו די צאהל ארבייטסלאזע איז אין פוילען נישט געשטיגען".

די צייטונג האלט, אז אויב ס'שטויסט עמיצער פוילען אויפ'ן וועג פון דיקטאטור און פערניכטונג פון פארלאמענטאריזם — זענען דאס די סיים־פאר־טייען, וויל פילסודסקי'ס ווילען איז צו ענדערען די קאנסטיטוציע אויף א פרידליכען אופן.

אויך דער קראקאווער „איל. קוריער צאדז." זעהט אין דער רעדע פון פרעמיער שוויטאלסקי אנ'אפעל צום סיים, ער זאל מיטארבייטען ביים ארייג־פיהרען און לעבען די נייע קאנסטיטוציע.

„אויב אבער דער סיים וואלט דעם דאזיגען פאסטולאט אפגעווארפען, אויב ער וואלט ווייטער געשעצט גרינג די קאנסטיטוציע־פראגע, דאן וועט די רעגירונג זיך נישט אפשטעלען פאר'ן געשפענסט פון דער שטימען אריטמעטיק אין סיים, און דעם קאמף פאר דער קאנסטיטוציע וועט ער פיהרען אויך אויסער דעם סיים־געביט".

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען

כלה פיהרט אליבעס־ראמאן מיט'ן חתנ'ס יונגערן ברודער

מארד און מארד־פרוב פאר'ן ווילנער געריכט

ווילנע.

דאס ווילנער קרייז־געריכט האט בעטראכט א סענסאציאנעלען מארד־פראצעס געגען 24־יאה־ריגען י. יאנגעלעוויטש פון ווילנע, וועלכער איז אנגע־קלאגט געווארען אין דערשיסען זיין כלה די 17־יאה־ריגע יאדוויגא זאפאניקאז.

די בלוטיגע טראגעדיע האט זיך אפגעשפילט דעם 13־טען אויגוסט פ. י. יאנגלאוויטש איז דאן געקומען צו זיין כלה און האט זי דערשאסען אין די אויגען פון איהרע קרובים.

בעת דער געריכטס־פערהאנדלונגען איז אויפגע־וויקעלט געווארען די שווערע טראגעדיע, וועלכע ס' האט איבערגעלעבט יאנגעלאוויטש און וועלכע האט געהאט אזא מין בלוטיגען פינאל.

יאנגעלאוויטש א שיינער און רייכער יונגער־מאן האט זיך פערליבט פיז די אויערן אין דער 17־יעהריגער שיינער י. זאפאסניקאוו.

דאך אויך זי האט ארויסגעוויזען פיל סימפאטיע צום רייכען יונגענמאן, זענען זיי באלד געווארען חתן־כלה.

די בעציהונגען צווישען זיי זענען אבער גע־ווען ווייט נישט קיין אידעאלע.

די כלה, נישט געקוקט אויף איהרע 17 יאהר האט שוין געהאט א רייכע פערגאנגענהייט אין לי־בעס, שוין פון איהר 14־טען לעבענס־יאהר. אין בעת די געריכטס־פערהאנדלונגען איז פעסטגעש־טעלט געווארען, אז זי האט געהאט פיל געליבטע פאר איהר חתן. זייענדיג פון דער נאטור א לייכט־זיניגע האט זי אנגעהויבען צו פערנאכלעסיגען איהר חתן און פלעגט אפילו פון צייט צו צייט בעגייען איה־רע אלטע ליבעס און איז רערגאנגען אזוי ווייט, אז זי פלעגט דאס אפילו נישט פערלייקענען פאר איהר חתן.

דאס טראגישסטע אין דער גאנצער געשיכטע איז דאס, וואס איינער פון איהרע געליבטע איז

געליטען הגם ער איז געווען אייפערזיכטיג אויף זיין כלה.

דעם 13־טען סעפטעמבער פ. י. איז אבער געקומען דער פינאל.

דער חתן האט אנגעהויבען צו פארערן פאר דער כלה זי זאל זיך אנהויבען פיהרען לייטיש. אנשטאט א תשובה האט זי זיך גענומען רייצען מיט איהם און איהם בעוויזען ליבעס־בריוועלעך, וואס האט געשריבען צו איהר זיין יונגערער ברודער רישארד, קושענדיג דערביי די שטיקלעך פאפיר, דאנגען איהר חתן האט זי א שפיי געטון אין פנים.

דא האט שוין געפלאצט יאנגעלאוויטשעס גער דולד, ער האט ארויסגעכאפט זיין רעוואלווער און דערשאסען זיין אומטרייע כלה, און דאן זיך אליין אריינגעשאסען א קויל אין שלייף.

יאנגעלאוויטש איז אבער נישט געשטארבען, מען האט איהם אויסגעהיילט און געשטעלט פאר'ן קרייז־געריכט פאר בעגעהן א מארד.

נאך א לענגערער בעראטונג איז יאנגעלאוויטש פער'משפט געווארען אויף 4 יאהר טורמע.

CASINO
היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסע פרעמיערע! פון דער נייעסטער פילם־פראדוקציע „Sfinx"
גרויסער יום־טוב פון דער פוילישער פילם־פראדוקציע!
די קעניגין פון פוילישען עקראן
Jadwiga Smosarska
אין דער מעכטיגער ליבעס דראמע אויפ'ן גרונד פון עראטישע איבערלעב־נישען פון 2 פרויען און 2 מענער לויט דער בעוואוסטער ערצעהלונג פון בעריהמטען פוילישען שריפטשטעלער א. נ.: Andrzei Strug
„זינדיגע ליבע"
מיט'ן אנטייל פון די בעריהמטעסטע פוילישע קינסטלער
Zofja Batycka, Bogusław Samborski,
Tadeusz Wesołowski, Jerzy Kobusz

א שפּאַציר אין א וואונדערלאַנד
וואונדערבאַרע דערגרייכונגען פון דער מאָדערנער טעכניק
פון ל. באַראָדולין

דאָס וואונדערלאַנד, וואָס איך געה דאָ בעשרייבען, געפינט זיך נישט אויף יענער, נאָר אויף דער זייט פון סמבטיון, אין מאַמע האַרץ פון ניו־יאָרק. עס רופט זיך „דער מוזעאום פון פרידליכע

אין אַט די צוויי צימערען זענען אויסגעשטעלט פערשידענע מאַשינעס און אַפּאַראַטען, געפינען יעד־ קונסטען" און פערנעהמט צוויי גרויסע צימערען דען פון זיי איז פערהאַן אַן׳עלעקטריש קנעפּעל אָדער א הענטעל. יעדער בעזוכער פון דעם מוזעאום קאַן א דריק טאָן דאָס קנעפּעל אָדער א דרעה טאָן דאָס הענטעל און די מאַשין אָדער אַפּאַראַט הייבט אָן אַרבייטען און טוט אויף אַזעלכע וואונדערבאַרע זאַכען, וואָס זעהען אויס פאַר זייטיגע מענשען ווי א מין כישוף. יעדע מאַשין בעזונדער איז א בעזונדער וואונדער, א בעזונדער כישוף. נעבען יעדער מאַשין איז פערהאַן אַן׳אָפּגעדרוקט קאַרטעל, וואָס אינסטרואירט דורך איינפאַכע, קלאָרע ווערטער, ווי אַזוי די מאַשין אָדער דעם אַפּאַראַט צו קאָנטראָלירען און ערקלערט דעם זין און די בעדייטונג פון יענעם עקספּערימענט, וואָס מען האָט דורכגעפיהרט בשעת מען האָט דאָס קנעפּעל א דריק געטאָן אָדער דאָס הענטעל א דרעה געטאָן.

דער מוזעאום איז א לאַנד פון וואונדער, וואו איין נס קומט נאָכ׳ן צווייטען. און מערקווירדיג איז, וואָס געגרינדעט געוואָרען איז דער מוזעאום מיט׳ן צוועק צו ציינען דער וועלט, צו אילוסטרירען פאַר דעם דורכשניטליכען בירגער, אַז קיין ניסים זענען אויף דער וועלט נישטאָ; אַז די וואונדערבאַרער ערשיינונג זאָל נישט אויסזעהען צו זיין, קומט דאָך פאַר די ערשיינונג א גרונט פון גאַנץ בעשטימטע פיזישע און כעמישע געזעצע.

מיט א צוויי־דריי יאָהר צוריק האָט זיך אין פיטסבורג געעפענט א נייע כעמיקאַלישע פאַבריק. דער דירעקטאָר פון דער קאָמפּאַניע האָט זיך געפונען אין זיין ביוראָ אין ניו־יאָרק. ביי איהם אויפ׳ן טיש איז געשטאַנען א גלעזערנער באַל בעזילבערט פון אינעווייניג. ווען עס איז געקומען דער נויטיגער מאָמענט, ווען די פאַבריק האָט זיך געדאַרפט עפענען מיט פּאַראַד און צערעמאָניעס, האָט דער דירעקטאָר, זיצענדיג ביי זיך אין ניו־יאָרק, א פיהר געטאָן מיט דער האַנד איבער׳ן גלעזערנעם באַל. ער האָט דעם באַל אפילו מיט דער האַנד נישט אָנגעריהרט נאָר א פיהר געטאָן מיט דער האַנט אין דער לופטען איבער דעם באַל, — און אין דעם מאָמענט האָט זיך די פאַבריק אין פיטסבורג געעפענט — רעדער האָבען זיך אָנגעהויבען דרעהען און מאַשינען האָבען אָנגעהויבען אַרבייטען.

אויב דאָס איז נישט קיין נס, טאָ וואָס איז א נס? עס איז דאָך אַזוי וואונדערבאַר, אַז עס גלויבט זיך קוים. א מאַן גיט א מאַך מיט דער האַנט אין דער לופטען און הונדערטער מייל׳ען ווייטער, אין א בעשטימטען אָרט הייבען אָן אַרבייטען מאַשינען און טוען אויף די אַרבייט פון טויזענדער און טויזענדער פערד־קראַפט.

דאָס איז די אויסערליכע, די וואונדערבאַרע, זייט פון דער ערשיינונג. און די רעאַלע, די פיזישע זייט פון דער ערשיינונג איז געווען אַזאַ:

די מאַשינעס אין יענער פאַבריק זענען געבראַכט געוואָרען אין בעוועגונג דורך עלעקטריציטעט אליין, וואָס מען האָט געדאַרפט נאָר, איז א דריק טאָן אַן׳עלעקטריש קנעפּעל און לאָזען פליסען דעם עלעקטרישען שטראָם, וואָס זאָל ברענגען אין בעוועגונג די אַלע מאַשינעס. דאָס אַליין איז נישט קיין וואך. עס זענען שוין געוועזען א סך פאַלען, ווען א היגער בעאַמטער אָדער אַן׳אָפיציעלע פּערזאָן גיט א דריק ביי זיך אין ביוראָ א קנעפּעל און מאַשינעס הייבען אָן אַרבייטען הונדערטער און טויזענטער מיילען ווייט. ניי איז דאָ געווען דער „כישוף" וואָס איז געלעגען אין דעם גלעזערנעם, פון אינעווייניג בעזילבערטען באַל. דער באַל, אָדער דער עלעקטרישער פּרינציפּ, וואָס איז אין איהם געווען אָנגעווענדעט, איז דאַן געווען א נייע ערפינדונג. וועלכע מען האָט אין דעם פאַל פון דער פאַבריק אין פיטסבורג אויסגעפּרובירט צום ערשטען מאָל.

דער באַל איז געווען פערבונדען מיט א ספּעציעלען עלעקטרישען לעמפּעל, ענליך צו די ראַדיאָ־לאַמפּען. אַן׳עלעקטרישער שטראָם האָט זיך דורך דעם לעמפּעל געריסען. אָבער אינעווייניג איז איהם געווען א שטערונג, וואָס האָט דעם עלעקטרישען שטראָם נישט געלאָזט דורכגעהן, און אַזוי עמפּפינדליך איז דאָס לעמפּעל געווען, אַז עס איז גענוג געווען די קלענסטע מאַגנעטישע ווירקונג, אַז דער עלעקטרישער שטראָם זאָל זיך דאָ דורכרייסען, אַרוועקפליסען וואוהין מען דאַרף און ברענגען אין בעוועגונג די מאַשינעס.

דער מענשליכער קערפּער ענטהאַלט אין זיך א געוויסע מאָס מאַגנעטיזם. עס איז געווען גענוג, אַז דער דירעקטאָר פון דער קאָמפּאַניע, זאָל א פיהר טאָן מיט דער האַנט איבער דעם גלעזערנעם באַל, אַז דער מאַגנעטיזם פון זיין קערפּער זאָל בעאיינפלוסען דאָס לעמפּעל, וואָס איז מיט דעם באַל געווען פערבונדען, און ער זאָל דורכלאָזען יענעם עלעקטרישען שטראָם וואָס איז נויטיג געווען צו ברענגען די פאַבריק אין בעוועגונג.

און אַט דעם באַל קען מען איצטער זעהען איינגעשטעלט אין דעם מוזעאום פון פרידליכע קונסטען.

אַלע ווייסען, אַז פאַר די לעצטע יאָהרען האָט בען זיך וויסענשאַפט און טעכניק ענטוויקעלט צו א וואונדערבאַרער הויכער שטופע. אָבער נישט אַלע ווייסען, אַז די ענטוויקלונג פון וויסענשאַפט און טעכניק איז דערגרייכט געוואָרען הויפּטזעכליך דורך זעהר עמפינדליכע אַפּאַראַטען און דורך עקסטרעם דעליקאַטע מיטלען פון מעסטונגען. היינט־צו־טאָג האָבען מיר די מעגליכקייט צו מעסטען די לענג פון זאַכען אין מיליאָנדלעך פון א צאָל, די וואָג פון זאַכען — אין מיליאָנדלעך פון א גראַם; די טעמפּעראַטור פון זאַכען — אין מיליאָנדלעך פון א גראַד א.אז.וו. און אַט די עקסטרעם דעליקאַטע מעסטונגען איז עס מעגליך געוואָרען אַריינצודרינגען טיפער אין דעם תוך פון זאַכען, און פיל סודות פון דער נאַטור זענען דורך זיי ענטפּלעקט געוואָרען.

איין זאַך, וואָס מעסט זאַכען אין מיליאָנדלעך פון א צאָל איז אויסגעשטעלט אין דעם מוזעאום.

ליינט אויס א לאַנגע ברעט מיט זיינע ברעגען אויף צוויי קאַסטענס, אָדער קלעצער, און אַליין שטעלט זיך אינמיטען פון דעם ברעט, וועט זיך דאָס ברעט אונטער א שווערע פּיס אונטערבויגען גענוג שטאַרק, אַז מען זאָל עס זעהן מיט די אויגען, און ווען איהר וועט זיך אויפ׳ן ברעט נישט שטעלען, נאָר דריקען עס מיט א פינגער, וועט עס זיך אונטערבויגען אָדער נישט? געוויס וועט עס זיך אונטערבויגען, דער דרוק וועט אָבער נישט זיין גענוג שטאַרק, אַז מען זאָל עס בעמערקען מיט די אויגען, אָבער מיט׳ן שכל פערשטעהען מיר, אַז דאָס ברעט מוז זיך אונטערבויגען אונטער דעם דרוק פון דער האַנט אָדער פינגער.

און אין דעם מוזעאום, וועגען וועלכען מיר רעדען דאָ, איז פערהאַן א שטיק רעלס פון א צוויי פוס די לענג, און א 6־7 צאָל הויך. דאָס איז א שטיק פון א גאַנץ געוועהנליכער רעלס פאַר אייזענבאַנען. עס איז שווער און מאַסיוו. און אַט דאָס שטיק רעלס איז פערבונדען מיט אַזאַ איינריכטונג, וואָס ציינט אָן, ווען זאַכען רוקען זיך איבער אויף א הונדערט־טויזענדעל פון א צאָל. דריקט דעם שטיק רעלסע, מיט א פינגער, וועט דער אַפּאַראַט ציינען, אַז די רעלסע האָט זיך אונטער דעם דרוק פון אייער פינגער אונטערגעבויגען אויף איין, צוויי, אָדער דריי הונדערט־טויזענדלעך פון א צאָל.

אין זעלבען מוזעאום איז פערהאַן נאָך אַן׳אַפּאַראַט, וואָס ציינט ווי אַזוי זאַכען ווערען געמאָסטען אין מיליאָנדלעך פון א צאָל.

עס איז געווען אמאָל א צייט, ווען מען האָט געגלויבט, אַז די קלענסטע טיילען פון זאַכען זענען די אַטאָמען, איצטער ווייסען מיר אויף זיכער, אַז די אַטאָמען גופא בעשטעהען פון נאָך קלענערע טיילכלעך פון מאַטעריע, וועלכע מיר רופען עלעקטראָנען. די עלעקטראָנען זענען אויף אַזוי פיל מאָל קלענער פון אַן׳אַטאָם, אויף וויפיל א פינטעלע אין א בוך איז קלענער פון א גרויסער געביידע. די ראָוינע עלעקטראָנען האַלטען זיך שטענדיג אין דרעהען ארום דעם אַלגעמיינעם צענטער. ווי די פּלאַנעטען דרעהען זיך ארום דער זון. ביי געוויסע בעדינגונגען קומט פאַר, ווען איינצעלנע עלעקטראָנען רייסען זיך אָפּ פון דער איבעריגער מאַסע און פליהען אוועק פריי אין דער לופטען. אַט די ערשיינונג רופט זיך „ראַדיאָאַקטיוויטעט". ראַדיום איז א ראַדיאָאַקטיווער מאַטעריאַל, ווייל עלעקטראָנען רייסען זיך שטענדיג אָפּ פון איהם און פליהען ערגיץ אַוועק. א חוץ ראַדיום זענען פערהאַן איינינע אַנדערע מאַטעריאַלען אין א גרעסערער אָדער קלענערער מאָס, אין ראַדיום קומט פאַר די ערשיינונג שטאַרקער ווי אין אַלע אַנדערע מאַטעריאַלען.

אַן׳אַטאָם איז אַזוי קליין, אַז זעהען איהם קאָן מען נישט אפילו דורך דעם שאַרפסטען מיקראָסקאָפּ. אַן עלעקטראָן איז אַזוי פיל מאָל קלענער פון אַן׳אַטאָם, קאָן מען איהם דאָך אוודאי נישט זעהען, זעהען קאָן מען איהם נישט, אָבער הערען. ווי אַזוי ער רייסט זיך אָפּ און אַנטלויפט קאָן מען יאָ. אַזאַ אַפּאַראַט, דורך וועלכען מען קאָן הערען ווי אַזוי די עלעקטראָנען רייסען זיך אָפּ פון דער מאַסע און אַנטלויפען איז אויסגעשטעלט אין מוזעאום.

אין דעם אַפּאַראַט איז פערהאַן א רעדעל, אויף וועלכען עס זענען אַרויפגעזעצט פערשידענע ראַדיאָאַקטיווע מאַטעריאַלען. דרעהענדיג דאָס רעדעל, קאָן מען אַנשטעלען אַנטקעגען דעם עמפינדליכען אָרט פון דעם אַפּאַראַט איין מאַטעריאַל, אָדער דעם א צווייטען. לויט דעם קלאַנג וואָס מען הערט גאַנץ דייטליך מיט די אויערען, קאָן מען לייכט אורטיילען, וועלכער פון די מאַטעריאַלען איז מעהר ראַדיאָאַקטיוו און וועלכער ווייניגער. מען קען דעם אַפּאַראַט מאַכען נאָך מעהר עמפינדליך און פּינקטליך, דאַן וועט מען קאָנען איבערצעהלען וויפיל עלעקטראָנען עס רייסען זיך אָפּ אין א סעקונדע אָדער מינוט פון יעדען מאַטעריאַל בעזונדער.

די בערי־המטסטע געשלעכט־סקאַנדאַלען
אין דער געשיכטע פון דער וועלט
פון ז. שוסטער

אין קיין געביט פון מענשליכען לעבען הערשט נישט אזא פלאַנטער, ווי אין סעקסועלען געביט. די גרעסטע אכזריות׳ן און שווידעריכסטע פערברעכענס ווערען בעגאַנגען צוליב דער געשלעכטליכער ליידענשאַפט, וועלכע טרעט אָפטמאָל אַריבער די גרעניצען פון נאַטירליכקייט און נעהמט אָן א היה׳שען כאַראַקטער. די געשלעכטס־לוסט האָט נישט איינמאָל פערוואַנדעלט מענשען אין בעסטיעם און פיינער.

אין דייטשלאַנד איז ערשט אַרויס א בוך „סעקסועלע פּראָצעסען", אין וועלכען עס איז צוזאַמענגעקליבען געוואָרען נאָר א קליינער טייל פון די געשלעכטס־סקאַנדאַלען אין דער געשיכטע. כאַי אַזעלכע, וואָס האָבען צו טאָן מיט׳ן לעבען פון בערי־המטסטע מענער, און סיי פון איינפאַכע מענשען, „נאָרמאַלע" פערברעכענס און אומנאָרמאַלע, אָבער אַלע דעקען זיי אויף א פינסטערע זייט אין דער מענשליכער נשמה.

איינינע קאַפּיטלען פון דעם בוך וועלען מיר איבערגעבען לאַוט אונזערע לעזער.

דער פרויען־יעגער אין דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע פון 1792.

די רעוואָלוציע אין פראַנקרייך איז אין רעדטען בראַנד, א שרעקליכער טעראָר בושוועט איבער די גאַסען. דער טויט האָט געלויערט מיט טויזענד אויגען. אַט ווי ביכנער שילדערט יענע צייט: „טויטען דעם, וואָס האָט נישט קיין לאַך אין ראָק! טויטען דעם, וואָס קען לייענען און שרייבען! טויטען דעם, וואָס געהט אַרויס אין דרויסען! — הענגען אויף דער לאַמטערן! ער שנייצט נישט די נאָז מיט די פינגער? אויף דער לאַמטערן! ענטשולדיגט, מיינע הערען... וואָס האָט עה? הערען? אויף דער לאַמטערן"!

ראָבעספּיער און דאַנטאָן געוועלטיגען איבער די גאַסען.

ראָבעספּיער איז א קליינער, א מיאוסער, א געשלעכטליך אומפעהיגער. אָבער דאַנטאָן ווערט משוגע פאַר ווייבער. זיין בעסטער פריינד האָט געוואָנט צו איהם: „דו וועסט געטויט ווערען פון ווייבערישע פּאַלקעס". עס האָט זיך אפילו אויסגעלאָזען אַנדערש, ער איז געטויט געוואָרען דורך ראָבעספּיער׳ס בעפעהל, אָבער דאַנטאָן וואָלט סיי ווי געגאַנגען צו גרונד דורך סיפיליס.

ראַנטאַנ׳ס איבערגעגעבענער פריינד איז געווען איינער קאַריע, וועלכער האָט איהם שטענדיג בעגלייט, כאָטש ער איז געווען א גרויסער פחדן. ער האָט זיך קיינמאָל נישט געזעצט עסען אין א געזעלשאַפט, ביז מען האָט אוועקגעלייגט אויפ׳ן טיש צוויי געלאָדענע רעוואָלווערען. דאַנטאַנ׳ס אדיוטאַנט האָט נישט געהאַט קיין קלענערען חשק צו פרויען, ווי זיין אָנפיהרער.

די שטאָט נאַנט איז געווען בעוואוסט מיט איהרע שעהנע פרויען, קאַריע האָט זיך גלייך אוועקגעלאָזט מיט אַן׳אַרמיי און איינגענומען די שטאָט. און ער האָט גלייך איינגעפיהרט „אָרדנונג" נאָך גראָד זאָמער ווי אין פּאַריז.

און אין פּאַריז האָט זיך אויך דענסטמאָל געטאָן חושך. די גילאָטינע האָט נישט גערוהט קיין מינוט. אום צו וויסען ווי לייכט עס איז געווען אָפּצוהאַקען מענשליכע קעפּ, איז גענוג צו ברענגען פאָלגענדען פאַקט: איינער האָט זיך אַרויסגערעדט אַז ער וויל געבען א גרויסע סומע געלד אויפצובויען א צושפּאַנעם האָספּיטאַל. מען האָט דאָס דערצעהלט וואו מען דאַרף, און ער איז פערמשפּט געוואָרען צום טויט. ער האָט געהאַט א שוואַנגערע פרוי און צוועלף קינדער. די פרוי מיט אַלע קינדער האָבען זיך געוואָרפען אויף דער גילאָטינע אום צו ראַטעווען דעם קאָפּ פון דער פאַמיליע. אָבער עס האָט נישט געהאָלפען. פאַר זייערע אויגען איז זיין קאָפּ אָפּגעשניטען געוואָרען, און אום דער פרוי צו פערשפּאַרען די ליידען, האָט מען באַלד נאָכדעם אָפּגעהאַקט אויך איהר קאָפּ.

דאָס איז געווען אין פּאַריז. אָבער דאַנטאַנ׳ס אדיוטאַנט, קאַריע, האָט אין נאַנט, דער שטאָט פון שעהנע ווייבער, אָנגעטאָן נאָך ערגערע זאַכען.

זיין מיליטער איז אַריין אין א דערבייאיגען דאָרף, וואו די רעוואָלוציאָנערע אַרמיי איז אויפגענומען געוואָרען מיט גרויס פּראַכט און מען האָט געפּראַוועט פאַר זיי א גרויסען מאָלצייט. אָבער קאַריע האָט געפונען עפּעס א זינד און ער האָט בעפּוילען דערשיסען אַלע מענער פון דאָרף. די זיבעצעהן ווייבער האָט מען געלאָזט לעבען, אום קאַריע אַליין זאָל „אַרויסטראַגען איבער זיי זיין אורטייל".

ער האָט געהייסען ברענגען צו זיך פרויען און מיידלעך, וועלכע האָבען שוין געהאַט חתנים. זיי זענען אַלע אויסגעפּרעסט געוואָרען דורך איהם אַליין, און ווי נאָר איינע האָט נישט וויללענדיג אויסגעפיהרט דעם נאָמען פון איהר חתן, האָט קאַריע בעפּוילען צו אַרעסטירען די אונגליקליכע מענער.

אום אויפצובעוואַהרען האָט ער אָנגעגעבען: „פיינד פון דער רעוואָלוציע".

יעדען טאָג האָט מען געבראַכט צוויי פרויען, וועלכע זענען דורך איהם „פערורטיילט" געוואָרען. אויב א מיידעל האָט נישט געוואָלט אויספיהרען אַלע ליבעס־משוגעת׳ן, וואָס קאַריע האָט איהר בעפוילען — און ער האָט געקענט א סך אויסגעלאַסענע שטיק דורך זיין בעקאַנטשאַפט מיט פּאַריזער גאַסען־פרויען — האָט ער איהר גלייך דערשאָסען און געהייסען זיינע לייט אַרויסוואַרפען איהר קערפּער דורכ׳ן פענסטער אויפ׳ן גאַס.

זעהר אָפט האָט געטראָפען, אַז א מיידעל האָט זיך שטאַרק פערשראָקען, איהרע מוסקולען האָבען זיך צוזאַמענגעדריקט און זי האָט נישט געקענט ערפיהלען זיין פערלאַנג. דאַן האָט קאַריע איהר דורכגעשאָסען מיט א קויל איהר לייב. אָפטמאָל איז דער חתן פון דער מיידעל געצוואונגען געוואָרען צו זעהן א.ע.וו. אויסגעלאַסענע קונצען, וואָס קאַריע טוט אָפּ מיט זיין געליבטער. נאָכדעם ווי ער האָט אָפּגעטאָן זיינס, האָט ער אַרויסגעוויזען זיין „גוטסקייט" צו דעם פערליבטען פּאָרעל און זיי מכבד געווען מיט צוויי שנעפּסלאַך, זאָגענדיג דערביי: „איצט קענט איהר זיך פעראייניגען". דאָס פּאָרל האָט זיך דערפרעהט און געמיינט אַז זיי זענען שוין פריי. אָבער קאַריעס מערדערישע נאַטור האָט זיך דערמיט נישט בעגנוגענט. נאָך די שנעפּסלעך האָט מען אויסגעציהרט דעם חתן מיט דער כלה, זיי אויסגעטאָן נאַקעט און זיי פעסט צוזאַמענגעבונדען מיט שטריק.

יעדען אָוונט האָט מען אַרויסגעפיהרט מעהרערע אַזעלכע פּאָרלעך צום טייך לואַר און אַריינגעוואָרפען איינס נאָכ׳ן אַנדערען אין זיפּענדיגען שטראָם. קאַריע האָט דאָס גערופען „רעפּובליקאַנישע חתונות".

ווען מען האָט דורכגעפיהרט די „דערטרינקונג־צערעמאָניע" איז קאַריע אַליין געזעסען אויפ׳ן דעק פון א שיף נעבען א טיש, וואָס איז ספּעציעל אויסגעשטעלט געוואָרען פאַר איהם, אום ער זאָל קענען גוט צוזעהן. אויב עס זענען געווען א טאָג ווייניג פּאָרלעך, און זיין היה׳שער אינסטינקט איז נאָך נישט געזעטיגט געוואָרען, האָט ער אַרויסגעשיקט נעגערס צו כאַפּען א טוץ און מעהר קליינע קינדער. פאַר די עלטערען פון דער פּואַנד־זשיער יונגער האָט ער קיין סך נישט געאַרגט. אויב א מאַמע אָדער א טאַטע האָט נאָר געמאַכט א מינע פון אומצופרידענהייט, ווען מען האָט ביי זיי צוגענומען די עופעל׳עך, דאַן האָבען זיי זיך געמוזט געזעגענען מיט זייער אייגענעם לעבען אויף צומאָרגענס.

די קינדער האָבען שטאַרק געציטערט פאַר די נעגערס, ווייל צו יענער צייט האָט מען ווייניג געזעהען שוואַרצע אין די שטעט. יעדער שוואַרצער האָט געבראַכט עטליכע ווייסע קינדער און קאַריע האָט זיך געמאַכט לוסטיג איבער דעם „געיאָמער פון די קליינע העצעלעך", ווי ער האָט זיי גערופען.

דאָס דערטרינקען קינדער איז געווען פאַר דער מענשליכער בעסטיע א מין דעסערט נאָך די „רעפּובליקאַנישע חתונות".

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאַנאַ 25, טעל. 126־87
ספּעציעל אַרצט פאַר הויט־ און וועגערישע קראַנקהייטען, מענער־שוואַכע. אַלע אַרט אַנאַליזען, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען
נעמט אָן פון 8־2 נ.מ. און פון 5־9 אוו.

Dr. med. J. BETTE
ספּעציאַליסט פון אינערליכע און קינדער־קראַנקה.
Piotrkowska 6, tel. 44-95
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פון 8־11 פאַרמ. און פון 4־6 נאָכמ.

דער צדיק, וועלכען דער בעל שם האט משמש געוועזן

א וואונדערליכע מעשה פון בעל שם טוב הקדוש

פון יוסף מאַרגאָשעס

יאהרען לאנג איז רבינו ישראל בן אליעזער דער בעל שם טוב הקדוש, דער שפעטערער גרינדער פון׳ם נייעם דרך החסידות, געווען א נחבא אל הכלים, און קיין שום מענש, אפילו זיין אייגענע משפחה — א חוץ זיין ווייב — האט נישט געוואוסט פון זיין גרויסקייט.

ער האט געוואוינט אין א דארף, צווישען קאסאוו און קיטעוו, אין די הויכע טונקעלע קארפאטען־בערג און דארט האט געלעבט אין התבודדות און ער האט גאט געדינט אויף זיין אייגענעם שטייגער.

דאס ווייב זיינס, די שוועסטער פון׳ם גאון און צדיק ר׳ גרשון קיטעווער, נאר זי אליין האט געוואוסט דעם גרויסען ווערט פון איהר הייליגען מאן און זי האט אלעם מעגליכע אנגעווענדט אז זי זאל קענען מפרנס זיין זיך מיט איהרע קליינע קינדער אבי איהר מאן נישט צו שטערען אין זיין עבודת השם יתברך און פון זיצען און לערנען.

איינמאל האט מען צום בעל שם טוב הקדוש מודיע געווען פון הימעל, אז עס איז שוין איצט געקומען די צייט, ער זאל „נתגלה" ווערען, דאס הייסט, אז ער זאל זיך ארויסווייזען פאר דער גאנצער וועלט אין זיין אמת׳ער גרויסקייט, כדי עס זאלען אנהייבען צו איהם צו קומען א סך מענשען און זאלען זיך פון איהם אפלערנען תורה און יראת שמים, און אז ער זאל צווישען זיי פערשפרייטען זיין נייעם דרך אין עבודת השם יתברך.

מען האט איהם אבער אויך נאך אנגעזאגט פון׳ם הימעל, אז איידער ער וועט „נתגלה" ווערען, איידער ער געהט זיך בעווייזען אין זיין גרויסקייט צו דער וועלט. מוז ער נאך פריהער געהען משמש זיין איין גרויסען און הייליגען צדיק, און ערשט דערנאך וועט ער זיין בכוח צו פיהרען זיין וועג „בריש גלי", דאס הייסט אנטפלעקטערהייט.

און אז דער בעל שם האט אנגעפרעגט אין הימעל, ווער עס איז דער דאזיגער גרויסער צדיק וועמען ער דארף משמש זיין, האט מען איהם פון דארט איבערגעגעבען בזה הלשון:

— געה און זוך — און דו וועסט געפינען!...

מעהר קיין שאלות האט דער בעל שם טוב שוין נישט געפרעגט, נאר ער האט זיך תיכף מכין געווען, אין וועג אריין, וועגען וועלכען ער האט אפילו נישט געוואוסט וואוהין ער וועט איהם פיהרען און ווי לאנג ער וועט געדויערן, ער האט איינגעפאקט זיין טלית און תפילין, גענומען א שטיקעל ברויט מיט זאלץ אין קעשענע אריין, זיך געזעגענט מיט זיין ווייב און קינדער, און איז אוועק אויף זיין אומבעשטימטען וועג...

— — — —

ער איז געגאנגען פון שטאט צו שטאט, פון דארף צו דארף, און פון איין ישוב צום צווייטען. אויף זיין וועג האט ער שטענדיג געהאלטען זיינע אויגען אפען און ער האט זיך זעהר גוט צוגעקוקט צו די התנהגות׳ן פון די יודען, מיט וועמען ער האט זיך צוזאמענגעטראפען.

ער האט געהאט גענוג געלעגענהייט זיך צו בעגעגענען מיט מעהרערע יודען, גרויסע תלמידי חכמים, יראים ושלמים, ער האט אבער מיט זיין פיינעם און אויסגעאיידעלטען חוש פערשטאנען, אז קיין איינציגער פון זיי איז נישט דער צדיק צו וועמען מען האט איהם, מן השמים געשיקט אז ער זאל איהם משמש זיין. ער האט דערפאר ביי די דאזיגע צדיקים נישט לאנג פערוויילט, נאר ער איז ווייטער געגאנגען זיין וועג מיט׳ן איינציגען צוועק צו זוכען און צו געפינען דעם ריכטיגען צדיק.

אויף זיין וועג איז ער איינמאל אין א נאכמיטאג אנגעקומען אין א געדיכטען וואלד, וועלכער איז געווען אזוי שטארק בעוואקסען מיט גרויסע און גראבע ביימער, אז ער האט באלד פערלוירען זיין וועג און האט מעהר נישט געוואוסט וואוהין צו געהן.

א גרויסער שניי האט דעמאלט אויך בעדעקט דעם גאנצען וואלד און דער פראסט און די קעלט האבען זיך געשטארקט וואס אמאל מעהר, ביז ער האט אנגעהויבען צו דערפיהלען, אז ער געפינט זיך אין א גאר גרויסער סכנה רחמנא לצלן.

דערצו איז ער אויך געווען מיד און הונגעריג ווייל ער האט פון אין דער פריה אן נישט געהאט געגעסען אדער געטרונקען, און עס איז איהם שיער די נשמה נישט ארויס.

די נאכט איז דאס אמאל מעהר צוגעפאלען. און עס איז געווארען שטארק פינסטער. ער איז געבליבען שטעהן דערצייטערט און פערוואונדערט, און ער האט געטראכט, וואס עס וועט פון איהם דא ווערען, און אויב עס וועט איהם נאך אמאל געלונגען פון דאנען ארויסצוקומען א לעבעדיגער, און אויב ער וועט נאך אמאל האבען די זכיה צו זעהען זיין ווייב און קינדער.

אין זיינע געדאנקען האט ער תפילה געטון און זיינע ליפען האבען שטילערהייט געוואגט א געבעט צום רבונו של עולם, אז ער זאל איהם ארויסהעלפען פון זיין איצטיגער גרויסער נויט.

— — — —

אבער פלוצים, וישא את עניו, ער האט זיך נאך אמאל אומגעקוקט וואו ער געפינט זיך, וירא, און ער האט דערזעהן, פון דער ווייטענס ווי עס פינקעלט און שיינט א קליין ליכטעל.

מיט זיינע אלע כוחות האט ער זיך געלאזט געהן אין דער ריכטונג וואו דאס ליכט האט זיך געפונען, ער איז ביי זיך געווען זיכער, אז דארט געפונען זיך לעבעדיגע מענשען און זיי וועלען איהם נישט אפזאגען א שטיקעל פלאץ וואו די נאכט צו פערברענגען און אפשר אויך א ביסעל ברויט מיט וואסער, אבי דאס לעבען צו דערהאלטען.

ער האט זיך אבער באלד אנגעשטעלט פון זיין גיכען שפרייזען.

ער האט זיך בערעכענט און ער האט אנגעהויבען מורא צו בעקומען אז דא אין דעם הייזעל מוזען זיכער וואוינען רוצחים און וואלד־גזלנים, און דערפאר וואוינען זיי דא, אזוי טיף פערשטעקט אינ׳ם דיקען וואלד, כדי מען זאל נישט קענען זיי געפינען. אמתע און ערליכע מענשען — אזוי האט ער ביי זיך געטראכט — האבען גאר קיין שום גרונד נישט זיך אזוי ווייט אויסצובעהאלטען פון אנדערע מענשען און אזוי שטארק אויסצומיידען זייערע שכנים.

זיין פחד און מורא האט אבער נישט לאנג אנגעהאלטען, ווייל ער האט זיך באלד בעדערכענט און עס איז איהם געקומען א־פ׳ן געדאנק דער צוועק צוליב וועלכען ער געפינט זיך אויף אט דער דאזיגער רייזע, וועלכע געדויערט שוין אזוי פיל וואָ־ אין הימעל אז איך זאל דא אומקומען דורך רעדכען און חרשים.

— אויב עס וואלט נגזר געווארען איבען האנד פון רוצחים און גזלנים, וואלט מען מיר נישט געווען געהייסען געהן און זוכען דעם גרויסען צדיק וועמען איך דארף משמש זיין און דערנאך ערשט נתגלה ווערען.

„מפי עליון לא תצא הרעה", האט ער ווייטער ביי זיך געטראכט, פון׳ם רבונו של עולם געהט נישט ארויס קיין שלעכטס א־פ׳ן מענש, און דערפאר דארף איך נישט וואס מורא צו האבען.

מיט פרישע און בענייטע כוחות איז ער געגאנגען ווייטער, ביז ער איז צוגעקומען שוין גאר נאהענט צום ארט פון וואנען דאס ליכט האט ארויסגעשטראהלט.

דאס איז געווען א קליין און אלט הייזעל, מיט נידריגע פענסטער וואס האבען דערגרייכט כמעט ביז צו דער ערד. דורכ׳ן פענסטער האט ער געזעהען ווי אויפ׳ן טיש געפינט זיך א ליימענע לייכטערל אין וועלכען עס שטעקט א שטיקעל ליכט.

אז ער האט געעפענט די טיר, האט ער דערזעהן, ווי ביים טיש זיצט אן אלטער גרייז־גרויער מאן און ער איז שטארק פערטיפט און פערטראכט איבער א ברייטען און גרויסען ספר, און אז ער האט זיך נאר צוגעבויגען אביסעל נעהנטער האט ער מיט זיינע שארפע אויגען תיכף געכאפט דעם בליק דאס ספר איז דער רמב״ם.

ער איז געבליבען שטעהן מיט גרויס פרייד וואס השם יתברך האט איהם דא אהערגעפיהרט צו א יודען, וואס זיצט און לערנט. דא — אז ער שוין געווען תכער — וועט ער קענען בעקומען א ווארעמען נאכטלעגער און מסתמא אויך עפים צו עסען און טרינקען, וואריום יודען זענען מיט דעם געלויבט און גערהמט, אז זיי זענען רחמנים בני רחמנים און הכנסת אורחים איז איינע פון זייערע שענסטע מדות, וועלכע זיי האבען איבערגענומען פון זייער שטאמפאטער, אברהם אבינו.

אז דער אלטער און גרייז־גרויער יוד איז דאס דער צדיק צו וועמען מען האט איהם געשיקט משמש זיין און וועמען ער זוכט שוין אזוי לאנגע צייט, זייט אויפיל וואכען און חדשים, אט דאס איז איהם איצט גאר נישט געקומען אויפ׳ן געדאנק. ער איז געווען אזוי מיד און אויסגעמאטערט, אבער אויך פול מיט פרייד, דאס השם יתברך האט איהם אהער געפיהרט צווישען לעבעדיגע מענשען, אז ער האט איצט גאר אינגאנצען פערגעסען דעם צוועק פון זיין ארומוואנדערען און ער האט זיך איהם נישט גענוי בעטראכט, ווי עס פלעגט זיין זיין מנהג, ווען ער איז זיך, צום ערשטען מאל צוזאמענגעקומען מיט א פרעמדען מענשען.

לאנג האט איהם אבער דער אלטער מאן נישט געלאזט שטעהן און קלערען. ער האט זיך באלד צו איהם אנגערופען:

— ישראל! (דער בעל שם טוב הקדוש האט געהייסען ישראל), וואס שטעהסטו לעדיג? דו ביסט דאך אהערגעקומען, כדי מיך משמש צו זיין. טו דיין עבודה און הייץ גוט א־ין דעם אויווען ווייל מיר איז קאלט.

אין אט דער רגע האט שוין דער בעל שם טוב פערשטאנען וואו און ביי וועמען ער געפינט זיך. און ביי זיך אין הארצען האט ער אפגעגעבען א שבח צו זיין ליבען גאטען, וואס נאך אויפיל יגיעות און סכנות־נפשות, האט ער איהם דאך געפיהרט אויפ׳ן ריכטיגען וועג, צום גרויסען צדיק, וועמען ער דארף משמש זיין איידער ער אליין וועט נתגלה ווערען.

ער האט דעם אלטען געפרעגט וואו עס געפינט זיך דאס האלץ צום איינהייצען. און דער קורצער ענטפער איז געווען: אז דא הינטער נעבען הויזעל איז פאראן א קעמערל פול מיט האלץ, זאל ישראל נעהמען וויפיל האלץ ער וויל און גוט איינהייצען דעם אויווען.

דער בעל שם טוב הקדוש האט איצט, ווען אהרבייט אנגעהויבען צו טון בשלימות, וואריום דער גאנצער צוועק פון זיין אהערקומען איז דאך נאר געווען דעם צדיק משמש צו זיין.

ער איז גיך געגאנגען און היבשע עטליכע מאל אין קאמער אריין און ער האט פון דארט אריינגעבראכט דאס גאנצע האלץ וואס דעם אלטענס ווייב האט געהאט אנגעגרייט פאר׳ן גאנצען ווינטער.

איצט האט ער אנ׳ם אויווען, וועלכער האט פערנומען א גרויסע טייל פון׳ם הייזעל, געמאכט א גרויסען און לעבעדיגען פייער. וואס האט אזוי שטארק געפלאקערט, אז ווען דער אויווען וואלט נישט געווען געמאכט אזוי שטארק און פעסט, ווי די דארפס אויווענס אין יענע אלטע מקומות, וואלט ער זיכער געווען צעפאלען אויף שטיקלעך. נאר פון דעסטוועגען, מיט זיין גאנצער פעסטקייט, איז ער אויך צושפאלטען געווארען פון איין עק ביז צום צווייטען.

עס האט גאר נישט לאנג גענומען און א מחיה־דיגע ווארימקייט האט ארומגענומען דאס גאנצע הייזעל. דער אלטער מאן, וועמען עס איז פריהער אזוי קאלט געווען, האט איצט גאר אויפגעלעבט און האט אנגעהויבען צו לערנען מיט נאך מעהר חשק און ערנסטקייט.

דער בעל שם ווידער איז איצט אויך צו זיך געקומען פון דער גרויסער קעלט, וואס איז איהם געווען אזוי שטארק אין די ביינער. ער איז געווען אזוי מיד און צובראכען, אז ער האט גאר פערגעסען און מעהר נישט געדאכט קיין הונגער ארער דורשט, נאר ער איז ביים ווארימען אויווען אנידערגעפאלען צו דער ערד און פאר גרויס מידקייט איז ער תיכף איינגעשלאפען.

•

וואס עס האט ווייטער פאסירט מיט׳ן צדיק און מיט זיין משמש, ר׳ ישראל בעל שם טוב, דאס אלעס וועלען מיר דערצעהלען און קומענדען ארטיקעל.

—=:8:=—

די אראבער פון תימן

א לעבעדיגע בעשרייבונג פון א רייזע אין היינטיגען תימן

פון א. וואלטער

אין דעם זידליכסטען ווינקעל פון דעם האלב־אינזעל אראביע; דארטען, וואו עס קומען זיך צוזאמען די וואסערען פון רויטען ים (ים־סוף) מיט די וואַסערען פון דעם אינדישען אקעאן, ליגט דאס קליינע לאנד, וואס מיר רופען תימן.

די אראבער, וואס האבען אמאל, מיט א סך הונדערטער יאהרען צוריק געהאט ענטוויקעלט א גאנץ הויכע ציוויליזאציע, זענען איצטער בכלל א צוריקגעשטאנען און פאנאטיש פאלק; אבער די אראבער פון תימן, זענען די פאנאטישסטע, פערביסענסטע, צוריקגעשטאנענע און מענשענפיינדליכסטע פון די אלע איבעריגע אראבישע שבטים.

פרעמדע מענשען האסען זיי. ווען א פרעמדער מענש קומט אין זייער לאנד, איז ער נישט זיכער מיט׳ן לעבען.

אריינצודרינגען אין זייער לאנד איז פאר א פארשער א סך געפעהרליכער ווי אריינצודרינגען אין די ווילדעסטע „דזשאנגעלס" פון אינדיע, אפריקע אדער זיד־אמעריקא, און דערפאר ווייסט מען אזוי ווייניג אי וועגען זיי, אי וועגען זייער לאנד. מיט דער אויסערליכער וועלט קומען זיי כמעט אין בעריהרונג נישט, און דערפאר זענען זיי אזוי טיף פערזונקען אין אומוויסענהייט, אין אבערגלויבען און אין קערפערליכען און גייסטיגען שמוץ.

און נישט לאנג צוריק האט זייער לאנד בעזוכט אמין רוהאני, א קריסטליכער אראבער פון סיריע, א מאן מיט הויכער בילדונג און אינטעליגענץ, און די רעזולטאטען פון זיין רייזע בעשרייבען אין זשורנאל „אזיע".

אנגעפאנגען האבען זיך זיינע ערפאהרונגען מיט יענעם לאנד, פון א בעגעגעניש מיט אן אראבער פון תימן, פאר איהם אין די בעגעגעניש ערב׳ן טאג ווען ער האט זיך אין יענעם לאנד געדארפט אוועקלאזען, געזעהן א זעהר אנגענעהמע איבערראשונג. האט ער זיך אנגעפאנגען ביי איהם נאכפרעגען וועגען זיין לאנד און וועגען זייערע מענשען.

„די לופט און דאס וואסער אין אונזער לאנד— האט דער אראבער פון תימן געזאגט — זענען ריין און שעהן; אבער די מענשען האלטען זיך אין איין ארומשלאגען צווישען זיך".

רוהאני האט אנגעהויבען אויספרעגען דעם אראבער וועגען דעם געזעלשאפטליכען און פאליטישען לעבען אין זייער לאנד. דער הערשער ביי זיי איז דער אימאם, אנ׳אימאם איז אייגענטליך א גייסטיגער פיהרער, א מין כהן גדול; אבער אזוי ווי זייער פאליטישער, סאציאלער און רעליגיעזער לעבען איז אויסגעמישט איז דער אימאם ביי זיי אלץ. אי דער הויפט־גייסטליכער, אי דער הויפט־ריכטער, אי דער פאליטישער פיהרער. ער איז זייער קעניג און זעלבסט־הערשער; און ער איז אויך דער, וועלכער בעשטימט די ריכטער און פערוואלטער פון פערשידענע פראווינצען פון זייער קליינעם לאנד.

„און ווי איז, אז איהר זענט נישט צופרידען מיט׳ן גובערנאטאר, וואס מען האט פאר אייך בעשטימט, און איהר ווילט איהם אראפזעצען, און ער וויל נישט אוועקגעהן?" האט איהם רוהאני געפרעגט.

„מיין גאט, מיר וועלען איהם דערמארדען",— האט דער אראבער אין א גלייכגילטיגען טאן געענטפערט.

„און וואס טוט איהר מיט א פרעמדען, וואס וויל זיך ביי אייך בעזעצען?"

„מיין גאט, מיר וועלען איהם דערהרגענען".

„און טאמער פאהרט ער ביי אייך ארום פערשטעלט אזוי, אז מען קען איהם דערקענען?".

„מיין גאט, מיר וועלען איהם טויטען, ווען מיר וועלען זיך דערוויסען".

און אזוי ווייטער און ווייטער. א סך פראגען האט רוהאני געשטעלט דעם אראבער פון תימן; און ליט די ענטפערס וואס יענער האט געגעבען אין אזא רוהיגען און גלייכגילטיגען טאן, איז אויסגעקומען, אז ביי זיי צו דערהרגענען א מענשען, איז אזא פשוט׳ע זאך, ווי שעכטען א האן, און אז מענשען רוימט מען דארטען אפ פון וועג ביי יעדער קלענסטער געלעגענהייט. ביי יעדער אומצופרידענהייט מיט איהם.

געקומען קיין תימן האט זיך רוהאני פריהער פון אלץ אפגעשטעלט אין ארען. דאס איז א קליינער טייל פון תימן, וועלכען די ענגלענדער האבען פערכאפט אלס א זעהר וויכטיגע סטראטעגישע פאזיציע. די ענגלענדער האבען דא א פעסטונג און א גארניזאן, און דא געפינט זיך אויך א פארשטעהער פון דעם אימאם פון תימן און ער איז דער קאדי אבדולאה. אפיציעל דארף ער זיין דעם אימאמ׳ס אמבאסאדאר, ארער קאנסול אין דעם טייל לאנד, וואס די ענגלענדער האבען פערנומען; אבער רוהאני האט זיך שפעטער דערוואוסט, אז דער דאזיגער קאדי אבדולאה איז מעהר אין דינסט ביי דער ענגלישער רעגירונג: ווי ביי זיין הערשער דעם אימאם; און אז ער קריגט פון דער ענגלישער רעגירונג גוט בעצאהלט דערפאר.

ווען די אפיצירען פון דעם ענגלישען גארניזאן האבען זיך דערוואוסט, אז רוהאני וויל מאכען א רייזע איבער תימן, האבען זיי איהם שטארק אפגערעדט פון דעם, ווייל דאס איז זעהר א געפעהרליכע אונטערנעהמונג. אבער רוהאני האט מיט זיך געהאט בריף פון פיהרער פון אנדערע אראבישע לענדער, איין בריף האט ער געהאט פון דעם קעניג פון העדזשאס נושא. האט ער מיט אט די בריף זיינע זיך געווענדעט צום קאדי אבדולאה און איהם געבעטען אז ער זאל איהם געבען א רעקאמענדאציע־בריף אין לאנד אריין; און דאס איז געוואס עהנליכעס צו א וויזע אין אנדערע לענדער, און איך געבעטען, אז ער זאל איהם געבען אנ׳אפטיילונג אראבישע סאלדאטען, וואס זאלען איהם בעגלייטען און בעשיצען ביז ער וועט קומען קיין סאנא, די הויפטשטאט פון תימן, וואו דער אימאם געפינט זיך.

די רעקאמענדאציע־בריף, וואס ער האט מיט זיך געפיהרט האבען געהאט זייער ווירקונג, און דער קאדי האט איהם געגעבען אי די נויטיגע „וויזע" אי אנ׳אפטיילונג סאלדאטען, כדי איהם צו בעשיצען אויפ׳ן וועג ביז סאנא.

דער שטח צווישען ארען און סאנא איז בלויז עטליכע מייל; אבער מיט די מיטלען פון פערקעהר וואס עקזיסטירען אין יענעם צוריקגעשטאנענעם און נישט ענטוויקעלטען לאנד, האט די רייזע געדויערט א סך טעג און איז געווען רייך מיט פערשידענע פאסירונגען.

3

איין פאסירונג איז געווען אזא: אויפ׳ן וועג, האט ער זיך אפגעשטעלט אין דעם הויז, ארער פעסטונג פון א געוויסען הערשער. אונטער דעם איינפלוס פון די רעקאמענדאציע־בריף און דער וואך, וואס האט איהם בעגלייט, האט איהם דאס הערשערל אויפגענומען מיט פאראד און פריינדליכקייט, שפעט אין אוונט האט ער זיך מיט איהם אפגעזעגענט ווייל ער האט געדארפט זיך אויפהויבען אויף זיין ווייטערער רייזע מארגען פארטאג, ווען דאס קעניגל וועט נאך שלאפען.

אויף מארגען גאנץ פריה, ווען רוהאני מיט זיינע בעגלייטער האבען זיך אנגעהויבען קלייבען אין וועג אריין, איז דורך א פענסטער פון הויז, ארער פעסטונג, ארויסגעפליגען א ליימענער טאפ און איז געפאלען און זיך צעבראכען צווישען רוהאנים בעוואפענטע בעגלייטער. און באלד נאכדעם האט זיך דורך דעם זעלבען פענסטער א שאט געטון א רעגען פון ליימענע טעפ און קופערנע פענדלעך. רוהאני און זיינע בעגלייטער האבען זיך ארויפגעכאפט אויף זייערע אייזלען און קעמלען און זיך געאיילט צו אנטלויפען פון דעם געפעהרליכען ארט, וואו מען האט אויף זיי געמאכט אזא פיינדליכע אטאקע.

זיי זענען נאר אפגעפאהרען א שטיקעל וועג, ווען פון דערווייטענס האבען זיך בעוויזען א צאהל בעוואפענטע אראבער און בערינגער פון דעם קעניגל. איינינגע פון זיי האבען אויף זייערע קעפ געטראַ־

(ענדע זעה 9־טע זייט).

דער פּועל-ציון

פון פּרעמיער שוויטאַלסקי'ס רעדע

איינגענטליך האָט עס נישט געדאַרפט זיין קיין נייעס און איבעראַשונג, מ'האָט זיך דאָך נאָך דאַרפט דערמאָנען דעריף, אַז בעת דער קאָרענץ פון איצטיגען סיים זענען בעריהרט געוואָרען די פראַגע פון ענדערונגען אין דער קאָנסטיטוציע. האָט דאָך דער ערשטער סיים, וועלכער האָט די קאָנסטיטוציע אָנגענומען פאַראויס בעשטימט, אַז דער פירטער סיים וועט קענען מאַכען ענדערונגען אין דער קאָנסטיטוציע. און דאָך האָט דער דאָזיגער ענין אַרויסגערופען אַזאַ טומעל, אין אַזוי פיל ביין בלוט, ביי נאָרמאַלע פאַרלאַמענטאַרישע בעדינגונגען, וואָלט אַ מעהרהייט פון סיים זיך זיכער פערשטענדיגט וועגען די קאָנסטיטוציע-ענדערונגען און ס'וואָלט אַדורך רוהיג און גלאַט. פּיי די איצטיגע בעדינגונגען איז דער ענין גאַנץ אַנדערש.

גענומען האָט זיך דאָס דערפון, וואָס דער רעגירונגס-בלאָק האָט אַריינגעטראָגען אין סיים אַ פראָיעקט מיט אַזעלכע ווייטגעהענדע ענדערונגען, אַז זיי זענען געוואָרען כמעט נישט אָננעהמבאַר פאַר די אַלע גרופען, וועלכע געפינען זיך איצט אין אָפּאָזיציע צו דער רעגירונג. די נעגאַטיווע שטעלונג צו דעם רעגירונגס-פראָיעקט נעהמט זיך נאָך מעהר דערפון וואָס די פראָיעקטירטע ענדערונגען צילען צו פערפעסטיגען און סטאַביליזירען דעם איצטיגען רעגירונגס-סיסטעם אויף אַ גאַנץ לאַנגע צייט. פערשטעהט זיך, אַז דער רעגירונגס-בלאָק דיספּאָנירט נישט מיט אַזאַ גרויסער צאָהל שטימען, אַז ער זאָל קענען זיין פראָיעקט דורכפיהרען אויף אַ פאַרלאַמענטאַרישען וועג, נאָכמעהר דערפאַר, ווייל אויף מאַכען ענדערונגען אין דער קאָנסטיטוציע פאָדערט זיך צוויי דריטעל פון דעפּוטאַטען-שטימען.

אַנ'אויסוועג פון דער לאַגע וואָלט געקענט זיין, ווען אַלע איבעריגע סיים-גרופען זאָלען אַריינטראָגען אין סיים אַ'איינהייטליכען געגען-פראָיעקט, וועלכער וואָלט געקענט בעקומען אַלע שטימען אַ חוץ דער רעגירונגס-גרופע. אַזאַ זאַך איז אָבער אוממעגליך, ס'איז זיך אפילו נישט פאָרצושטעלען, אַז די ענדעקעס, למשל וועלען קענען איינגעהן אויף דעמועלבען פראָיעקט וואָס די פּ.פּ.ס. אָדער די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען וועלען קענען איינשטימען אויף אַנ'ענדעקישען קאָנסטיטוציע-פראָיעקט. דעריבער האָט דער קאַמף פאַר די קאָנסטיטוציע-ענדערונגען באַלד אין אָנהויב אָנגענומען שאַרפערע פאָרמען. דער קאַמף וואָלט איצט געקענט אַ יגנעמיטען ווערען ווען אַלע קלובען זאָלען אין איצטיגען מאָמענט אין אַנצען אַרויסציהען פון סיים זייערע פראָיעקטען. די אָפּאָזיציע וואָלט אפשר דערצו מסכים געווען, אָבער די רעגירונג האָט שוין אָנגעגעבען צוערשט האַלב-אָפיציעלע ערקלערונגען דורך פולקאָווניק סלאַוועק (בעת זיין רעדע אין לאָדז) און איצט שוין גאַנץ אָפיציעל דורך דער רעדע פון פּרעמיער שוויטאַלסקי, אַז די קאָנסטיטוציע-ענדערונגען וואָס ווערען פאָרגעשלאָגען דורך דער רעגירונג מוזען אָהן שום קאָמפּראָמיסען אָנגענומען ווערען.

די רעגירונג האַלט זיך זעהר געוואונשען, אַז די ענדערונגען זאָלען געמאַכט ווערען אויף אַ כשר'ען אופן, און זאָלען לעגאַליזירט ווערען דורכ'ן פאַרלאַמענט. ס'זענען אפילו געמאַכט געוואָרען פּרובען אין דער היגזיכט. פּולק. סלאַוועק האָט איינגעלאַדען די קלוב-פאָרזיצערס אויף אַ קאָנפערענץ אין דעם דאָזיגען ענין, די איינלאַדונג איז אָפּגעוואָרפען געוואָרען און די קאָנפערענץ איז נישט צושטאַנד געקומען. פון דעמאָלט אָן איז די לאַגע אין דער פראַגע געוואָרען אויסזיכטסלאָז.

דערווייל האָט זיך די רעגירונג מיט'ן סיים צוקריגט וועגען גאַנץ אַנדערע ענינים און די סייבסעסיע איז אָפּגעלעגט געוואָרען. די פראַגע פון די קאָנסטיטוציע-ענדערונגען האָט אָבער געמוזט נאָכמאַל בעריהרט ווערען און די רעגירונג האָט דאָס געטון אויף דעם אָריגינעלען אופן, אַז זי האָט איינגעאָרדענט אַ פאָרלעזונג פון פּרעמיער שוויטאַלסקי, וועגען דער רעוויזיע פון דער קאָנסטיטוציע. די עקספּאָזע איז געהאַלטען געוואָרען אַנשטאָט אין סיים — אין זאַל פון וואַרשאַווער פילהאַרמאָניע. פיל קאָמפּלימענטען האָט דער פּרעמיער געהאַט פאַר דער עפענטליכער מיינונג און פאַר'ן אינסטינקט פון די מאַסען. ס'האָט זיך געפיהלט אין פּרעמיערס רעדען, אַז די דאָזיגע שטעלען וועגען דער עפענטליכער מיינונג וויל ער ספּעציעל בעטאָנען אין אונטערשטרייכען. ס'וואָלט דעריבער געווען לאָגיש, ווען דער פּרעמיער וויל זיך ווענדען צו דער דאָזיגער עפענטליכער מיינונג, און צו דעם אינסטינקט פון די מאַסען, אַז זיי זאָלען זיך אַרויסזאָגען, דורך אַ פּלעביסציט אָדער וואַהלען וועגען די געפּלאַנטע קאָנסטיטוציע-רעוויזיע.

דער פּועל-יוצא פון פּרעמיערס רעדע איז אָבער געווען אַ גאַנץ אַנדערע. דער פּרעמיער האָט ערקלערט, אַז דער פראָיעקט פון רעגירונגס-בלאָק מוז אָהן שום קאָמפּראָמיסען אָנגענומען ווערען, אויב נישט, איז בעסער דורכצוגעהן דורך אויפטרייסלונגען, וועלכע קענען מאָמענטאַל בעאונרוהיגען אָבער דורך זיי קען מען אַריינגעהן אויף'ן ריכטיגען וועג.“

ראַס הייסט, אַז די רעוויזיע פון דער קאָנסטיטוציע ווערט אַדורכגעפיהרט מיט'ן ווילען אָדער אָהן ווילען פון סיים. פון דעם אַלעמען קען מען דרינגען פאָלגענדעס: די ענטשיידענדע שלאַכט צווישען סיים און דער רעגירונג וועט נישט פאָרקומען ביי טשעכאָוויטש-פּראָצעס, נישט ביי אונצוטרויאוטום פאַר דער רעגירונג, נישט ביי דער פראַגע וועגען צונאַב-קרעדיטען נאָר זיכער ביי דער פראַגע פון ענדערען פערשידענע פּונקטען פון דער קאָנסטיטוציע.

י. ד—ן.

דער פּאָליטישער מאָמענט

די וואַהלען צו די שטאָט-ראַטען אין דייטשלאַנד, — ענגלאַנד אַלס פערמיטלער צווישען פראַנקרייך און איטאַליען

אַ כאַראַקטעריסטישער שטריך בעת די זונטאָגדיגע וואַהלען צו די קאָמונאַלע פערוואַלטונגען אין בערלין, פּרייסען און זאַקסען איז געווען די פערגרעסערטע וואַהל-אַקטיוויטעט, וועלכע איז בעוועזען אַ גרויסע, טראָץ די פּעסימיסטישע ערוואַרטונגען, אַז די אַפּערע סקלאַדעק וועט אַרויסרופען אַנ'אַפּאַטיע. בפרט איז דאָס געווען צו ערוואַרטען וואָס כמעט אַלע פּאָליטישע גרופּען זענען אויף אַזאַ אָדער אַנדער אופן געווען אַנגאַזשירט אין דער אַפּערע.

די וואַהלען האָבען די ערוואַרטונגען נישט בעשטעטיגט אַלס זיגער זענען פון די וואַהלען אַרויס ביידע עקסטרעמע פליגלען — די קאָמוניסטען און די דייטשע נאַציאָנאַליסטען. די קאָמוניסטען האָבען געמוזט אויסשליסען 2 זייערע טיכטיגע מיטגלידער, וואָס זענען געווען פערמישט אין דער סקלאַרעק אַפּערע און דאָך האָבען זיי אין אַלע אַרבייטער קוואַרטאַלען פון בערלין אָפּגעהאַלטען אַ זיג, צושטעטענדיג די סאָציאַל-דעמאָקראַטען, וועלכע זענען פּאַקטיש פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ ראַדיקאַל-בירגערליכע פּאַרטיי, וואָס ציהט איצט איהר יניקה פון די דעמאָקראַטען, די לעצטע ענטלויפען פון דער פּאַרטיי, זייט גוטענבערג האָט אָנגעהויבען זיין אָפּנייגונג אויף רעכטס.

די פערשטאַרקונג פון די סאָציאַל-דעמאָקראַטישע און קאָמוניסטישע איינפלוסען האָט אַרויסגערופט אַ נייע קאָנצעפּציע פון אַ פּראָאייניגטען פראָנט געגען סאָציאַליסטען פון אַלע שאַטירונגען און אפילו אַזאַ ראַדיקאַלע צייטונג, ווי ס'איז דאָס „בערלינער טאַגעבלאַט“ איז זונטאָג אינ'ם טאָג פון די וואַהלען אַרויס מיט'ן דאָזיגען לאָזונג: ברעכען די סאָציאַליסטיש-קאָמוניסטישע מעהרהייט, וועלכע איז געפעהרליך פאַר דער שטאָט-ווירטשאַפט. הגם די דאָזיגע פּאַרטייען בלאָקירען זיך נישט, טרעטען זיי אָבער אָפּט אַרויס סאָלידאַריש ביי פערשידענע פּאָזיציעס פון ביורזשעס א. אַ. וו.

די ווּנטאָגדיגע וואַהלען האָבען אין בערלין געשאַפען אַזאַ סיטואַציע, אַז אפילו אַלע בירגערליכע פּאַרטייען צוזאַמען האָבען נישט קיין מעהרהייט. בכלל האָבען די פאַשיסטישע נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען אומעטום געוואונען, די מאָנאַרכיסטיש דייטש-נאַציאָנאַלע האָבען כמעט אומעטום פערלוירען. אַ ביסעל געוואַקסען איז דער קאַטוילישער צענטרום.

די סאָציאַל-דעמאָקראַטען, וועלכע זענען אַדורכגעפאַלען אין בערלין, האָבען אָפּגעהאַלטען נצחונות, אין אַ טייל ערטער זעהר בעדייטענדיגע. די קאָמוניסטען, וועלכע האָבען געזיגט אין בערלין, זענען אין סך-הכל אַרויס מיט פערלוסטען אין לאַנד.

די רעזולטאַטען פון די וואַהלען האָבען ביי די בירגערליכע פּאַרטייען אין דייטשלאַנד אַרויסגערופען אַ בעגרינדעטע אומרוהע און אין זייערע רייהען הויבט מען אָן צו רעדען וועגען אינערליכער קאָנסאָלידאַציע און זוכען וועגען צו אַ פערשטענדיגונג.

*

אין צוזאַמענהאַנג מיט די לעצטע בעזוכען פונ'ם גענעראַל-סעקרעטאַר פון פעלקער-בונד סער ערִיק דרומאַנד אין רוים, פּאַריז און לאָנדאָן ווערען אין דער פּרעסע געבראַכט סענסאַציאָנעלע ידיעות וועגען אַ מיטעללענדישען אָפּמאַך אונטער'ן פּראָטעקטאָראַט פון ענגלאַנד און פון פעלקערבונד. נישט קוקענדיג אויף דער אָפיציעלער הכחשה מצד ענגלאַנד, איז דאָך אויספאַלענד, וואָס „דיילי העראַלד“, דער אָרגאַן פון דער לייבאָר-פּאַרטיי, האָט דעם פּראָיעקט אויפגענומען זעהר גינסטיג. דער דאָזיגער אָפּמאַך, לויט וועלכען ענגלאַנד זאָל גאַראַנטירען די זיכערקייט פון פראַנקרייך און איטאַליען, זאָל געשאַפען ווערען נאָך פאַר דער קאָנפערענץ פון די 5 מלוכות אין לאָנדאָן. די פראַגע וועגען דעם אַזוי גערופענעם מיטעללענדישען „לאָקאַרנאָ“ איז שוין געשטאַנען מיט צוויי יאָהר צוריק, ווען די בעציהונגען צווישען פראַנקרייך און איטאַליען זענען געווען נאָך מעהר אָנגעצויגען. דעמאָלט איז דער געוו. ענגלישער אויסערן-מיניסטער טשעמבערלען אַרויסגעטראָטען אַלס פערמיטלער. אויף דער אויסלענדישע אָפּענזיווע פון איטאַליען, וואָס האָט בעדראָהט די איינפלוסען פון פראַנקרייך אויפ'ן באַלקאַן און נאָהענטען מזרח, האָט פראַנקרייך געענטפערט מיט אַ פראַנצויזיש-יוגאָסלאַווישען טראַקטאַט.

פון דעמאָלט אָן איז אין די פראַנצויזיש-איטאַליענישע בעציהונגען געקומען אַ בעדייטענדע בערוהיגונג, אָבער אויך איצט זענען זיי ווייט פון פולשטענדיגער האַרמאָניע. די פראַגע וועגען גלייכגעוויכט פון די כּוחות אויפ'ן מיטעללענדישען ים איז ענג פערבונדען מיט אַנדערע וויכטיגע פּראָבלעמען פון ביידע מלוכות, אַ שטייגער, מיט דער פראַגע פון די מאַנדאַטען.

די פערמיטלער צווישען פראַנקרייך און איטאַליען וועלען איצט דערגרייכען אַ פערשטענדיגונג צווישען ביידע מלוכות אויף אַנ'ענגערען באַדען, אָבער אויך דאָ זענען פאַרהאַן שוועריגקייטען. די וואַשינגטאָנער פלאָטען-קאָנפערענץ האָט פעסטגעשטעלט אַ פּאַריטעט פון די פלאָטען פון פראַנקרייך און איטאַליען, אָבער פראַנקרייך וויל דעם פּאַריטעט נישט אָנערקענען פאַר קרייסער-שיפען, מאָטיווירענדיג דאָס דערמיט, וואָס אין פאַל פון קריג וועט זי מוזען קעמפען אויף עטליכע פראָנטען.

ס'איז פערשטענדליך, אַז ענגלאַנד און אַמעריקאַ זענען פּראָאינטערעסירט צו שאַפען אַ ים-קאָמפּראָמיס צווישען פראַנקרייך און איטאַליען פאַר דער לאָנדאָנער קאָנפערענץ. דאָס וואָלט בעדייטענד גרינגער געמאַכט די אַרבייטען פון אָט דער קאָנפערענץ, וועלכע וועט אַזוי אויך האָבען גובר צו זיין גרויסע שוועריגקייטען. דערפון נעהמען זיך די האַרטנעקיגע קלאַנגען וועגען אַ מיטעללענדישען לאָקאַרנאָ אונטער'ן פּאַטראָנאַט פון ענגלאַנד.

פּ. ב.

די פערשידענע אנשטאלטען

וואָס עקזיסטירען ביים יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט

טעאַטער-מוזעי

די איניציאַטיוו צו שאַפען אַ טעאַטער מוזעי ביים יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט שטאַמט פון די יורשים פון אסתר רחל קאַמינסקאַ: אידאַ קאַמינסקאַ און יאַנאַס טורקאָוו, וועלכע האָבען אַוועקגעשענקט דעם אינסטיטוט פיל פאָטאָגראַפיעס, אַפישען, בריף, רעצענזיעס און אַנדערע זאַכען, וואָס זענען איבערגעבליבען נאָך פון א. ר. קאַמינסקאַ, דאָס איז געווען דער אָנהויב פונ'ם טעאַטער-מוזעי, וועלכער טראָגט אַגב דעם נאָמען פון א. ר. קאַמינסקאַ.

דער טעאַטער-מוזעי איז צוטיילט לויט די פערשידענע עפּאָכעס פון יודישען טעאַטער. אַ פּלאַץ איז רעזערווירט פאַר רעפּראָדוקציעס פון דער טעאַטער-עפּאָכע פאַר גאָלדפאַדענען, די פּורים-שפּילערס. מיט דער אַרבייט פערנעמט זיך ד"ר י. שיפּער. די ערשטע וואַנד פערנעהמען פיל פאָטאָגראַפיעס פונ'ם גאָלדפאַדען-טעאַטער פון די סאַמע ערשטע אויפפיהרונגען ביז די סאַמע לעצטע. אויף דער זעלבער וואַנד געפינען זיך אויך פיל פאָטאָגראַפיעס פון די בעקאַנטסטע יודישע אַרטיסטען אין זייערע פערשידענע ראָלען. איהר געפינט דאָ אַ צענדליג פערשידענע-אַרטיגע פאָטאָגראַפיעס פון יוליוס אַדלערס ראָלען, און פון אַנדערע.

ווייטער קומט אַ ספּעציעל ווינקעל וואו עס געפינען זיך בילדער און אויפנאַמעס פון דעם ערשט נישט לאַנג אין ווילנא פערשטאָרבענעם אַרטיסט ליפּאָווסקי.

די צענטראַל-וואַנד — דאָ געפינען זיך בילדער און פאָטאָגראַפיעס, אַפישען רעצענזיעס, אַ רייהע בריף, אַלעס, וואָס איז פערבינדען מיט דער אַקטיוויטעט פון א. ר. קאַמינסקאַ אויף דער יודישער ביהנע, איהר געפינט דאָ אויפנאַמעס „פון דער מאַמע פון יודישען טעאַטער“ פון די יונגסטע יאָהרען, עס זענען דאָ פערהאַן פאָטאָגראַפיעס פון די אויפפיהרונגען אין פּוילען (וואַרשע, [illegible] אין דער ערשטער רייהע לאָדז, אויף עטליכע בילדער געפינט זיך די לאָדזער אַרטיסטין פרוי פאַדערמאַן) רוסלאַנד און אַמעריקע. פאָטאָגראַפיעס פון די ערשטע ביז די לעצטע אויפפיהרונגען איהרע, צום סוף קומען פאָטאָגראַפיעס, וועלכע שילדערען די לעצטע צייט פונ'ם לעבען פון דער גרויסער אַקטריסע, און פאָטאָגראַפיעס פון דער לויה פון א. ר. קאַמינסקאַ.

אַ ספּעציעל אָרט פערנעהמען פילם-פאָטאָגראַפיעס פון די ראָלען, וועלכע א. ר. קאַמינסקאַ האָט קרעאירט אויפ'ן פילם.

די לעצטע וואַנד פערנעהמען בילדער פון די טעאַטערן פון היינטיגען טאָג: פון אַמעריקאַנער טעאַטערן, ווילנער טרופּע, „וו. י. ק.“, גראַנאָווסקי-טעאַטער. עס איז אויך רעזערווירט אַנ'אָרט פאַר פאָטאָגראַפיעס פון דעם לאַדזער „אַרט“.

די לייטערין פונ'ם טעאַטער מוזעי איז פרל. פ. אַלקעניצקאַ, אַ יונגע טאַלאַנטפולע גראַפיק-קינסטלערין.

פון דעם טעאַטער-מוזעי קומען מיר אין דער

ביבליאָגראַפישער צענטראַלע

אויפ'ן וועג, אין קאָרידאָר געפינען זיך צוויי מיט געשמאַק אויסגעפיהרטע גרויסע גראַפיק-מאַפּעס פון פ. אַלקעניצקאַ, וועלכע בעצירען די ווענט פון קאָרידאָר פון אינסטיטוט. איין קאַרטע שטעלט פאָר וויפיל יודען עס געפינען זיך אין פערשידענע לענדער פון דעם ערד קוגעל (לויט די סטאַטיסטישע אָנווייזונגען פון עקאָנאָמיש-סטאַטיסטישער סעקציע ביים „י. וו. א.“) די צווייטע מאַפּע בעווייזט, וואו, אין וועלכע לענדער און שטעט עס געפינען זיך מיטאַרבייטער, קאָרעספּאָנדענטען און זאַמלער פאַר'ן „י. וו. א.“ די לעצטע מאַפּע, וועלכע איז זעהר אַרטיסטיש אויסגעפיהרט, פאָדערט ספּעציעל צו דערמאָנען די קינסטלערין פ. אַלקעניצקאַ.

— אין דער ביבליאָגראַפישער צענטראַלע קומען אָן כמעט אַלע געדרוקטע זאַכען, וואָס ערשיינען אין יודיש. און נעמליך ביכער, די גאַנצע יודישע פּרעסע פון גאָר דער וועלט, צייטונגען און זשורנאַלען. אַ סך מיה און אַרבייט האָט אָפּגעקאָסט, ביז עס איז געלונגען איבערצוצייגען די פערלעגער פון יודישע ביכער, אַז זיי זאָלען שיקען צו איין עקזעמפּלאַר פון יעדען בוך וואָס געהט אַרויס. און אַזוי שיקען איצט אַלע פערלעגער פון פּוילען (טיילווייז אויך אַמעריקאַ און אַנד. לענדער) פון זייערע אויסגאַבעס, אין „י. וו. א.“ פון ראַטען-רוסלאַנד פלעגען אָבער אין גאַנצען נישט, אָבער בלויז זעלטען אָנקומען ביכער. איצט האָט זיך די לאַגע אַ ביסעל געענדערט צום גוטסטען. די אַלע אויסגאַבעס ווערען אין דער ביבליאָגראַפישער צענטראַלע רעגיסטרירט. דאָס איז אויך בנוגע אַלע אָנקומענדע צייטונגען און זשורנאַלען. יעדער אַרטיקעל, וואָס בעהאַנדעלט די פראַגען פון דער יודישער קולטור, געשיכטע, פּסיכאָלאָגיע, וויסענשאַפט, טעאַטער, ליטעראַרישער קריטיק א. א., אַלע די אַרטיקלען ווערען דאָ פערצייכענט אויף ספּעציעלע קאַרטלעך (דער נאָמען פונ'ם מחבר, טעמע און כאַראַקטער פון אַרטיקעל, וואו און ווען עס איז געדרוקט געוואָרען). די דאָזיגע קאַרטלעך דינען שפּעטער אַלס מאַטעריאַל פאַרן ביבליאָגראַפישען יאָהר-בוך, וואָס דער „י. וו. א.“ גיט אַרויס. דאָ קומען אויך אָן פיל מאַטעריאַלען, וואָס ווערען געזאַמעלט דורך די פריינד פון „י. וו. א.“

מיט דער גרויסער אַרבייט פון דער ביבליאָגראַפישער צענטראַלע פיהרט אָן י. אַניעלאָוויטש.

נאָך דעם, ווי די ביכער, צייטונגען און אַנדערע דרוק-זאַכען ווערען קאַרטאָטעקירט אין דער ביבליאָגראַפישער צענטראַל, געהען זיי איבער אין זייערע ספּעציעלע אָפּטיילונגען. די מאַטעריאַלען פון טעאַטער געהען אין טעאַטער-מוזעי, ביכער, בראָשורען ווערען איבערשיקט אין דער ביבליאָטעק, צייטונגען און אַנד. דרוק-זאַכען ווערען איבערגעשיקט אינ'ם אַרכיוו.

מ. אַלטמאַן

דאַרף מען אויפגעבן דעם טעריטאָריאַליזם?

מען האט געקענט ערוואַרטן דאָס נאָך די לעצטע געשעהענישען אין פּאַלעסטינא זאל מען בײַ אונז ווידער אנהויבען רעדען וועגען טעריטאָריאַליזם, ווער האט עס אויסגעקלערט, אז יודען זענען א איינגעשפּאַרט פאָלק?

דאַכט זיך ס'איז פערקעהרט: יודען זענען אפשר גיכער א פאָלק פון פּאַניק מאַכער. וויעמען נאָך איז אזוי לייכט צו פערלאָזען נייע פּאָזיציעס און בײַ די ערשטע בעסטע שוועריגקייטען די עראָבערטע פּאָזיציעס זיין גרייט צו פערלאָזען?

איז נישט דאָס גרעסטע און שאַרפסטע יודישע געוועהר — וואָס האט זיי אפשר אויפגעהאַלטען אין גלות — זיך נישט צו וועהרען, נישט צו פערטיידיגען די פערנומענע פּאָזיציעס!

מיהמות נעמען צו אלע כחות און די גאַנצע ענערגיע פון א פאָלק האָבען יודען, ווייזט אויס, זיך אויסגעאַרבייט א לעבענס־סטראַטעגיע, וואָס קיין פאָלק האט אזעלכעס, דאַכט זיך, נישט.

א יוד קלערט, דאַכט זיך, אזוי: וואָס דאַרף איך אויסגעריסען ווערען, אויסגעהן מיט מיין בלוט פערטיידיגענדיג דאָס לאַנד אדער די בעשטימטע נאַציאָנאַלע פּאָזיציעס, מיט די זעלבע ענערגיעס און כחות קען איך דאָך זיך אויפבויען א נייע פעסטונג. די וועלט איז דאָך גרויס, איז דא שלעכט, וועט אפשר ערגעץ אנדערש זיין בעסער. און אנשטאָט צו פערטיידיגען אלטע פּאָזיציעס, זוכט ער נייע. אט די איז דאַכט זיך די יודישע נאַציאָנאַלע סטראַטעגיק, די יודישע „מענטאַליטעט" אט די יודישע לעבענס חכמה, וועלכע איז אפשר נישט נאָרמאַל און נישט שעהן, אבער האט זי נישט אויפגעהאַלטען דאָס יודישע פאָלק אינ'ם לאַנגען, אומענדליכען גלות?

„וואָס דאַרף איך אויסגעריסען ווערען, פערטיידיגענדיג אלטע פּאָזיציעס, בעסער קען איך מיט די זעלבע כחות פאַר זיך נייע פעסטונגען אויסבויען". אפילו אזא גרויסער אייראָפּעאישער יוד ד"ר הערצל האט זיך געוועגדעט צו אוגאַנדא, ווען ער האט זיך אנגעשלאָגען אן שוועריגקייטען אין פּאַלעסטינא.

דערפאַר, זאָג איך, איז נאַטירליך, אז מען זאל איצט בײַ אונז אין דער יודישער פּרעסע אנהויבען ווידער רעדען וועגען טעריטאָריאַליזם. געוועהנליך טוען עס נישט די ציוניסטען, נאָר אזוי צו זאָגען אונזערע האַלבע ציוניסטען, אט די פון אונזערע גוטע נאַציאָנאַליסטען, וועלכע זענען געשטאַנען נעהנטער אדער ווייטער אן א זייט פונ'ם ציוניזם און מיט א גוט ווינשענדיגען סקעפּטיציזם געוואַרט צו זעהן וואָס די ציוניסטען וועלען עס אויפטאָן אין פּאַלעסטינא.

אט אין די קריזען הויבט מען ווידער אן צו רעדען וועגען טעריטאָריאַליזם.

אין דעם יודישען לאַנד איז שלעכט, לעבען זאל א יודיש לאַנד!

אין פּאַלעסטינא זענען פערהאַן אומגעהויערע שוועריגקייטען, וואָס דאַרפען מיר אויסנוצען אלע אונזערע כחות צו בעקעמפען די שוועריגקייטען, לאָמיר בעסער זוכען א נייע טעריטאָריע, אדער אפילו עטליכע נייע טעריטאָריעס. די וועלט איז גרויס און ליידיגער נישט בעזעסענער באָדען איז נאָך דא גענוג אין אונזער וועלטעל.

אט דעם עכט יודישען שטאַנדפּונקט, ווי געזאָגט, וואָלט אפשר אצינד פערטראַטען ישראל זאַנגוויל ווען ער לעבט.

אבער די יודישע וועלט אנשויאונג פון וואָס ווענינגער ווידערשטאַנד האט געפונען אצינד איהר ווירדיגען פערטרעטער אין אונזער ד"ר זשיטלאָווסקי.

אין פּאַלעסטינא איז די לאַגע א שווערע און די וועלט איז גרויס, פאַר וואָס זאָלען מיר נישט געפינען א נייע טעריטאָריע אדער אפילו עטליכע טעריטאָריעס?

און אונזער ד"ר זשיטלאָווסקי איז ארויס מיט א קול קורא „צוריק צום טעריטאָריאַליזם". ער האט א נייעם „וואוהין"? געפרעגט און פערענטפערט מיט'ן אלטען יודישען אויסוועג: נעם דיין שטעקען אין דער האַנד און זוך זיך א ניי לאַנד, און א נייע היים.

אמאָל האָבען עס יודען געטאָן אינסטינקטיוו. אין אונזער פּראַקטישער צייט איז דאָס יודישע וואַנדערען — דאָס אייבּיגע פערלאָזען פון אלטע פּאָזיציעס און זוכען נייע — פערוואַנדעלט געוואָרען אין א מין טעאָרעטיש־פּראַקטישען טעריטאָריאַליזם.

און אונזער נאַציאָנאַלער טעאָרעטיקער איז ארויס מיט אנ'אָריגינעלען פּראַקטישען פּלאַן ווי אזוי זיך אומצוקערען צום טעריטאָריאַליזם נעמליך: ער ווענדעט זיך צום אמעריקאַנער יודישען אַרבייטער רינג ער זאל זיך נעמען צו דער גרויסער אַרבייט; דער אַרבייטער רינג זאל צונויפרופען א וועלט־קאָנגרעס פון אלע יודישע אַרבייטער קערפּערשאַפטען אט דער יודישער אַרבייטער־וועלט־קאָנגרעס זאל זיך ווענדען צום פעלקער־בונד ער זאל אונז העלפען געפינען אדער קאָנצענטרירען די

פון לעא קעניג

טעריטאָריע וואָס מיר וועלען געפינען אלס פּאַסענד, און... די וועלט איז גרויס, און געלד וועט אויך זיין נישט שווער צו געפינען א. ז. וו., א. ז. וו.

דאָס איז בקיצור ד"ר זשיטלאָווסקי'ס נייער פּלאַן ווי אזוי אויפצולעבען און פערווירקליכען די טעריטאָריאַליסטישע אידעע.

מען דאַרף נישט זיין קיין איבעריג פּראַקטישער מענש מען זאל זעהן, אז זיין פּלאַן איז נישט איבעריג פּראַקטיש.

מילא, דער אמעריקאַנער יודישער אַרבייטער־רינג זאל אייף זיך נעהמען די איניציאַטיווע איז אפשר גאָרנישט אזוי אומגערעכט. דער אַרבייטער־קלאַס הויבט אן בײַ אלע פעלקער צו שפּילען די ערשטע פּאָליטישע פידעל, פאַרוואָס זאל עס בײַ אונז אזוי נישט זיין? פיל שווערער איז זיך פאָר־צושטעלען א יודישער אלוועלטליכער אַרבייטער־קאָנגרעס זאל עס איינשטימיג בעשטימען זיך צו ווענדען צו דער „בורזשואַזער" פעלקער־ליגע.

די יודישע אַרבייטער־אָרגאַניזאַציעס לעבען ווע־ניגער בשלום צווישען זיך ווי די יודישע בורזשואַזע אָרגאַניזאַציעס.

און וועט דער בורזשואַזער רוב מנין ובנין פונ'ם איצטיגען יודישען פאָלק וועלען מיטאַרבייטען — און דער עיקר מיט זייער געלד — פאַר א בע־וועגונג, וואָס מערט אנגעפיהרט פון די יודישע אַרבייטער?

און וועט דער איצטיגער פעלקער־בונד וועלען רעקאָמענדירען אנ'אינטערנאַציאָנאַלע הלוואה פאַר א יודישע טעריטאָריע, ווען די יודישע בורזשואַזע אָרגאַניזאַציעס וועלען שטעהן ווייט אויב נישט זיין געגען אזא טעריטאָריאַליסטישע בעוועגונג.

פּראַקטישע מענשען וועלען מסתמא נאָך מעהר און פּראַקטישערע פעהלערען געפינען אין דר. זשיטלאָווסקי'ס פּלאַן.

אבער דער גרעסטער הגם „נישט פּראַקטישער" פעהלער איז: אונזער נאַציאָנאַלע אַנטיפּאַטיע צו געבען אנ'עכטען היעראָענערען ווידערשטאַנד ווען מיר בעגעגענען זיך מיט גרויסע שוועריגקייטען. מען מוז זיך פרעגען:

3

נו, אז מיר וועלען געפינען א ניי און נישט בעזעסען לאַנד און מיר וועלען דאָרטען געפינען גרויסע שוועריגקייטען, וועלען מיר נישט אנהויבען ווידער זוכען נייע טעריטאָריעס אנשטאָט די אלטע צו פערטיידיגען?

אט די ווילדע און נישט בעזעסענע טעריטאָריעס האָבען דאָך א טבע באַלד ווי יודען שטעלען דאָרט א פוס ווי פון דער ערד ארויס שפּראָצען פערשידענע ווילדע שבטים האַלבע און גאַנצע בעלי־בתים.

אין דאָך פּאַלעסטינא איך מיט עטליכע צעהנדליג יאָהר צוריק געווען א ווילד און נישט בעזעסען לאַנד.

און דאָס איז דאָך שוין אנאַלטע און זעהר גערעכטע טענה: איב שוין יא פערטיידיגען אנ־אלטע פּאָזיציע וועט א יוד גיכער פערטיידיגען און מקריב זיין זיך פאַר פּאַלעסטינא ווי פאַר סתם א טעריטאָריע.

און אפשר איז טאַקע דער גרעסטער בעהאַלטע־נער זין פון די איצטיגע יודישע נסיונות אין פּאַ־לעסטינא אויסצופּרובען די לעצטע אויסדויערונגס־כוחות און קאַמפּס־ענערגיעס פון א אלט פאָלק וואָס וויל יונג ווערען און נאָרמאַל ווי אלע פעלקער לעבען.

שניעגאַוועצעס, קאַלאָשן!
די מאָדערנסטע זענען אנגעקומען אין גרויסע קוואַנטומס פון די פאָלגענדע פאַבריקען:
PEPEGE — Sp. Akc. Grudziądz
SCHWEIKERT — Łódź
TRETORN — Szwecja
KWADRAT — Ryga
צו די ביליגסטע פאָר־סעזאָן־פּרייזען
הורט און דעטייל־לאַגער
M. FANTULIS w ŁODZI
OGRODOWA 2 (róg Nowomiejskiej), Tel. 161-96

טאָמאַס מאַן
דער איצטיגער לאָורעאַט פונ'ם נאָבעל־פּרייז

טאָמאַס מאַנ'ען האט מען שוין לאַנג געהאַל־טען פאַר א קאַנדידאַט אויפ'ן נאָבעל־פּרייז פאַר ליטעראַטור. זיין נאָמען פלעגט אנגערופען ווערען סיי אין דייטשלאַנד סיי אין אויסלאַנד, און משך פון די לעצטע יאָהרען, יעדעס מאל, ווען ס'פלעגט זיך דערנעהנטערען די צייט פון די פּרייז־בע־שטימונגען. ביז איצט אבער פלעגט די שוועדישע אקאַדעמיע אויסוועהלען קאַנדידאַטען פון פאַר־שטעהער פון אנדערע ליטעראַטורען. אויפ'ן גורל פון דייטשלאַנד איז דער נאָבעל־פּרייז פאַר ליטע־ראַטור (אנ'ערך פופציג טויזענד דאָלער) אויסגע־פאַלען דערווייל איין מאל: דאָס איז געווען מיט זיבעצעהן יאָהר צוריק, אין 1912 ווען דעם פּרייז האט בעקומען געהאַרדט הויפּטמאַן.

ס'איז דעריבער נישט קיין וואונדער, וואָס די איצטיגע בעשטימונג פון דעם נאָבעל־פּרייז פאַר טאָמאַס מאַנ'ען האט ארויסגערופען אין דייטשלאַנד אנ'אמת'ען שטורעם און פרייד. די גאַנצע דייטשע פּרעסע איז פול מיט אַרטיקלען און דעפּעשען פון שטאָקהאָלם, מיט אינטערוויאוען וועגען דעם ענין און מיט בונטע כאַראַקטער־שילדערונגען וועגען לע־בען און שאַפען פון דעם אויסדערוועהלטען.

צייטונגען פון פערשידענע ריכטונגען זענען מסכים, איינשטימיג, אז טאָמאַס מאַן איז, אזוי־צוזאָגען, דער נאַטירליכסטער פון אלע קאַנדידאַ־טען אויפ'ן נאָבעל־פּרייז, אויף וויפיל דער דאָזיגער פּרייז איז בעשטימט פאַר א דייטשען שרייבער.

טאָמאַס מאַן איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1875, אין דער משפּחה פון א ליובעק'ער פּאַטרי־ציער, און לכתחילה האט זיך אויסגעוויזען, אז ער רעכענט זיך נישט צו ווידמען דער ליטעראַטור: ער איז אריינגעטראָטען אלס בעאַמטער אין א ביוראָ פון אנ'אסעקוראַנץ־געזעלשאַפט.

אינגיכען אבער האט ער, ווייזט אויס, נאָכ־פאָלגענדיג דעם בייִשפּיל פון זיין עלטערען ברודער הענריך, זיך גענומען צו ליטעראַרישער טעטיגקייט, אויסגעלאָזט זיך אין א ווייטער נסיעה, פערנומען זיך מיט'ן פערפאָלקומען זיין וויסען און אין יאָהר 1898 ארויסגעלאָזט זיין ערשטען בוך דערצעהלונ־גען, וואָס האט גלייך אויף זיך געוועגדעט די אלגע־מיינע אויפמערקזאַמקייט.

נאָך דעם דאָזיגען בוך איז געקומען זיין בע־ריהמטער ראָמאַן „די בודענבראָקס", וועלכער האט אויסגעהאַלטען צעהנדליגער אויפלאַגעס, און וואָס איז איבערגעזעצט געוואָרען אויף אלע אייראָפּעאישע שפּראַכען.

ווייטער איז נאָכגעקומען א לאַנגע שורה פון אנדערע ראָמאַנען, דערצעהלונגען און נאָוועלען.

אלס בעסטער אויסדרוק פון דעם אויטאָרס שטימונגען, רינגט, פערשטעהט זיך, דער מחבר גופא.

די זייטיגע קריטיק קאָן געבען די אדער אנ'אַנ־דערע אפּשאַצונג פון זיינע ליטעראַרישע דערגריי־כונגען, — אגב איז אין דער אפּשאַצונג פון טאָמאַס מאַנ'ס שאַפונגען כמעט נישטא קיין חילוקי־דעות!— אבער אלס מעהר בולט'סטער אויסדריקער פונ'ם אויטאָר'ס כוונה קומט קודם־כל אליין דער שרייבער.

מיט פיער יאָהר צוריק האט דייטשלאַנד גע־פייערט דעם 50־יאָהריגען יובל פון טאָמאַס מאַן. אין שייכות דערמיט זענען אראָנזשירט געוואָ־רען א סך יום־טובים, און ס'זענען ארויסגעלאָזט גע־ווען עטליכע ביכער ספּעציעל געווידמעט זיין שאַפונג; די ליטעראַרישע זשורנאַלען האָבען אר־ויסגעלאָזט ספּעציעלע נומערן.

טאָמאַס מאַן אליין איז דאַן ארויסגעטראָטען מיט א גרויסער רעדע אויפ'ן באַנקעט אינ'ם מינ־כענער ראַטהויז, און רעקלאַרירט זיין ליטעראַרישען און קולטור־מענשליכען אני־מאמין.

— ס'אַרא גליק איז עס, — האט טאָמאַס מאַן דאַן געזאָגט — צו געהערען צו אזא גרויס, קולטו־רעל פאָלק, ווי דאָס דייטשע פאָלק איז, צו אפּהיי־טען די גרויסע ירושה פון זיינע דורות און אליין מיטווירקען צו זיין פּראָגרעס. מיר מיינען אז מיר געהערען גאָר צו זיך, מיר רעדען וועגען זיך, און, פונדעסטוועגען, רעדען מיר, קען זיין, אומבעוואוסט־זיניג, וועגען עפּעס איבער־פּערזענליכעס, אלגעמיין־מענשליכעס. נאָר אין דעם קומט פאַר די צונויפ־שמעלצונג פונ'ם ריכטער מיט דעם פאָלקס־גייסט, און בלויז דאָס גיט די דרייסקייט אויפצונעהמען אלע כיבודים, מיט וועלכע מען איז אונז מהנה...

און וועגען זיין שאַפונג האט דער שרייבער געזאָגט:

— ווען מ'פרעגט מיך, ווי־אזוי וואָלט איך גע־וואָלט, אז מיינע ווערק זאָלען אויפגענומען ווערען — וואָלט איך געזאָגט, אז כ'וואָלט געוואָלט צופרידען, דאָס מ'זאל אנערקענען, אז מיין שאַפען איז אדורכ־געדרונגען מיט לעבענס־פרייד, וואָס ווייסט גלייכ־צייטיג וועגען דעם טרויער פון טויט.

אט־אָ דער צוזאַמענגוס פון די בײַדע פאַק־טאָרען איז צום־מערסטען כאַראַקטעריסטיש אין אלע ווערק פון דעם איצטיגען נאָבעל־לאָורעאַט.

די מלחמה האט געהאַט א רעצידירענדע השפּ־עה אויף דער בעציהונג פון טאָמאַס מאַנ'ען צו די פראַגען פון געגענוועריטיגער קולטור און ציווי־ליזאַציע.

אינ'ם מאַן־נומער פונ'ם זשורנאַל „די נייע רונדשוי", וואָס איז איצט דערשינען, כאַראַקטע־ריזירט פריץ שטריך, דעם געפּרייזטען שריפט־שטעלער בזה האופן:

— נישט בחנם האט טאָמאַס מאַן אויף זיין יובילעאום קודם־כל אונטערגעשטראָכען דעם גע־פיהל פון פרייד, וואָס ער געהערט דווקא צום דייט־שען פאָלק. אין זיינע „גאָטיצען פון נישט קיין פּאָ־ליטיקער" האט טאָמאַס מאַן כאַראַקטעריזירט זיין איבערשפּראַכען־נאַציאָנאַלע פּאָזיציע בעת'ן וועלט־קריג, אנרופענדיג די אלטע סתירות מיט נייע נעמען. ער האט דאַן געקערט וועגען די בעגריפען „נשמה" און „גייסט". די נשמה — האט ער געזאָגט — גלויבט, האַלט אונטער דאָס לעבען, און דער גייסט איז א רעוואָלוציאָנערער און סקעפּטישער, צושטערענדער פּרינציפּ. דער חילוק פון די בע־גריפען „פּאָעט" און „שריפטשטעלער" איז: דער פּאָעט שאַפט פון נשמה. און דער „שריפטשטע־לער" — פון גייסט.

דער פּאָעט שאַפט דאָס לעבען און גלויבען, און דער שריפטשטעלער מאַכט דאָס לעבען קריטיש חרוב. וואָס שייך „קולטור" און „ציווי־ליזאַציע": קולטור איז דער ווידערגעבורט פון דער געזעלשאַפט מיט דער הילף פון נשמה־כוחות, און די ציוויליזאַציע — מיט דער הילף פון אינטע־לעקט; די קולטור איז — דער אָרגאַנישער תחית־המתים. די ציוויליזאַציע איז — די מעכאַנישע בע־הערשונג פונ'ם לעבען. אזא, מעהר־ווייניגער, איז אין גראָבע שטריכען די פאָרמולירונג פון טאָמאַס מאַנ'ס קולטור־סאָציאַלע און נאַציאָנאַלע אנשויאונגען.

אייגענטליך איז דער דאָזיגער מענש להלוטין נישט געהנליך אויפ'ן אנגענומענעם שרייבער־טיפּ. ער איז שטענדיג רייך און עלעגאַנט געקליידט, גיט שטענדיג אכטונג אויף אייגענליכקייט, א גרויסער ליבהאָבער פון בעקוועמליכקייט, פון קאָמפאָרט.

טאָמאַס מאַן וואוינט שוין לאַנג אין א ווילע אייגען בּרעג פון איזאַר לע'ם דעם „ענגלישען גאָר־טען" אין מינכען. דאָרט אין דער שטילקייט זעצט ער פאָרט זיין ליטעראַרישע אַרבייט, ווידמענדיג די לעצטע צוויי יאָהר דער שאַפונג פון א ראָמאַן, וועלכען ער האט א נאָמען געגעבען: „יוסף און זיינע ברידער".

— דאָס איז בײַ מיר דער ערשטער פאַל — זאָגט וועגען דעם טאָמאַס מאַן — וואָס איך פער־לאָז די אינדיווידועלע, בירגערליכע אַטמאָספערע, און לאָז זיך אראָנטער אין דער ביבליש־מיטאָלאָגישער ספערע. אין דער יוגענד אינטערעסירט מען זיך א בך ווייניגער מיט רעליגיעז־פילאָזאָפיש־מיטאָלאָגישע פּראָבלעמען, ווי אויף דער עלטער. איך וויל זאָגן געבען די מיה צו שילדערען דאָס מיטאָלאָגישע מיט דער הילף פונ'ם געגענווערטיגען און צוזאַמענמישען פּסי־כאָלאָגיע מיט מיטאָלאָגיע.

הגם טאָמאַס מאַן איז א נאַציאָנאַלער ריכטער, ווערט פונדעסטוועגען, דאָס אנערקענען פאַר איהם דעם נאָבעל־פּרייז בעטראַכט דורך אלע און אויך דורך דער רייטשער פּרעסע, אלס אנ'אַקט פון איבערנאַציאָנאַלער, אינטערנאַציאָנאַלער, אלגעמיין־מענשליכער אנערקענונג.

ב. א—ן.

Dr. med.
J. Sadokierski
סטאָמאַטאָלאָג
ספּעציאַל־אַרצט פאַר מויל־ און קיפער־כירורגיע
צאָהנפלייש־קראַנקהייטען
רענטגען־דיאַגנאָסטיק. נעהמט אָן פון 3—7.
פּיעטריקאָווער 164, טעל. 27-83.

Dr. med. I. WAJNBERG
Cegielniana 47, tel. 26-02
צוריקגעקעהרט
אינערליכע קראַנקהייטען.
ספּעציעל פון לונגען. און האַרץ־קראַנקהייטען.
בעשטראַהלונגען און קינסטליכע בערג־זון.
נעהמט אָן דער היים פון 3—5 נאָכמיטאָג.

שאראדעז און רעטענישעז

לעזונג פון נומער 70.
ע נ ל — ה (ענלה).
געוואונען האבען פאר'ן בעסטען ענטפער:
1) פ. האכמאן, זגערושער 74 — 2 טאפעל שאקאלאר; 2) ג. זיידעמאן, קאשטשושקא 3 — א פלאש קעלניש וואסער; 3) ס. גליבטער, פאר־שטשנא 33 — א שאכטאל פאפעטעריע.

לעזונג פון נומער 71.
"י־T".
געוואונען האבען פאר'ן בעסטען ענטפער:
1) ה. גאלדראט, אלעקסאנדריסקא 25 — א פלאש קעלניש וואסער; 2) מ. גאלדקראנץ, לוטא־מירסקא 17 — 2 בילעטען אין קינא; 3) י. הוסס, זענקעוויטשא 22 — א שאכטעל פאפעטעריע.

לעזונג פון נומער 72.
איין „י" איז א יוד. צוויי י'ען איז השם.
געוואונען האבען פאר'ן בעסטען ענטפער:
1) ש. רימער, פאנסקא 10 — א שאכטעל קרעם; 2) ז. ראנאושינסקי, שקאלנא 7 — צוויי טאפעל שאקאלאר; 3) מ. ציטרין, נאוואַ־צעגעלניא־נא 16 — 2 שט. טואלעט־זייף.

Nr. 73.

דאס ערשטע ווארט
בעגלייט א טיפער שטענדיג;
דאס צווייטע — איז א קליינע שול...
אז איהר וועט צולייגען אנ„וס",
צום ערשטען,
און צולייגען אנ„וס" צום צווייטען —
וועט איהר בעקומען ס'דריטע,
וואס מאכט די הויכשולען
איצט דול...

שאראדען-ווינקעל
קופאן נומער 73

פרעמיעס:
1) 2 טאפעל שאקאלאר.
2) א פלאש קעלניש וואסער.
3) א שאכטעל פאפעטעריע.

Nr. 74.

אז זוסעל
וועט אויף איהר רעכטען פיסעל
אנטוז א „פירער"
אנשטאט א „זיבען",
וועט די זיין — די ערשטע פון דארף...
און אז די וועסט דאס צווייטע טון א וואַרף,
א קלענערס פון א שטאט —
וועסטו בעקומען א כרך,

וואס רייטשלאנד
איינגעדיגערט האט!

שאראדען-ווינקעל
קופאן נומער 74

פרעמיעס:
1) 2 בילעטען אין קינא; 2) א שאכטעל קרעם, 3) צוויי שט. טואלעט־זייף.

Nr. 75.

קודם, ס'ערשטע איז — „נישט וועניג",
ס'צווייטע איז א „באלעבאס",
און דאס דריטע ענגליש — געלט איז —
פרובט זשע טרעפען אטא דאס...
כדי ס'זאל זיין די זאך רערצילט,
ווייסט, אז דארטען ווערט געשפילט...

שאראדען-ווינקעל
קופאן נומער 75

פרעמיעס:
1) 2 בילעטען אין יודישען טעאטער; 2) א שאכטעל פאפעטעריע; 3) 2 טאפעל שאקאלאר.

בעמערקונג: די קופאנען מיט די נע־לעזטע שאראדע בעט מען אבצוגעבען אין קאנטאר־טען מיט אנגעגעבענע נעמען און אדרעסען אין אדמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט" ביז מיט־וואך איינשליסליך.

די נעמען פון די זוכה בגורל זיין קומענ־דיגען פרייטאג־נומער פערעפענטליכט ווערען.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, 22 נאוועמבער

12,05 ווארשא: קאנצערט פון גראמאפאן-פליטעס. 16,15 ווארשא: קאנצערט פון גראמא-פאן-פליטעס. 17,45 ווארשא: נאכמיטאג-קאנצערט. 20,15 ווארשא: סימפאנישער קאנצערט פון דער ווארשאווער פילהארמאניע. 22,35 ווארשא: קא-מוניקאט פון פ. א. ט. 19,35 מינכען: „אינטע-רעסאנטע פרויען", קאמישע אפערע. 20,00 קע-ניגסבערג: סימפאנישער קאנצערט. 20,00 וויען: קאנצערט פון דער זינגערין ע'יזאבעט שומאן. 20,00 שטוטגארט: יובילעאום-קאנצערט פון פיל-הארמאניע. 20,00 קעניגסוואוסטערהאוזען: קאנ-צערט פון דער זינג-אקאדעמיע. 20.30 מיילאנד: סימפאנישער קאנצערט. 21,00 ברעסלוי: סימ-פאנישער קאנצערט. 22,00 האמבורג: ראדיא-קאבארעט. 22,15 לאנדאן: באנקעט לכבוד קע-לאג'ען. 22,15 דאווענטרי: סימפאנישער קאנ-צערט.

שבת, 23 נאוועמבער

12,05 ווארשא: קאנצערט פון גראמאפאן-פליטעס. 15,45 ווארשא: ארטיסטישער ווינקעל, אויפטריט פון ק. קריקאווסקי. 16,15 ווארשא: קאנצערט פון גראמאפאן-פליטעס. 17,45 ווארשא: קינדער-פראגראם. 20,30 ווארשא: „די פירשטין אלא לא". 20,30 פויזען: אווענד-קאנצערט. 20,30 קראקא: קאנצערט פון ווינער טריא אובער 22,35 ווארשא: קאמוניקאט פון פ. א. ט. 24,00 פויזען: נאכט-קאנצערט פון דער פירמע פיליפס. 18,20 וויען: קאמעראל-קאנצערט. 19,30 לייפציג: „באריס גאדונאוו". אפערע פון רימסקי קארסאקאוו. 20,00 לאנגענבערג: פרעהליכער אווענד. 20,05 וויען: „די צירק-פירשטין", אפערעטקע פון קאל-מאן. 22,35 לאנדאן: ראדיא-קאבארעט.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20
אונטער דער ליטונג פון א. בעזמאז.

לעצטע פארשטעלונגען
פון אונזערע בעליבטע געסט און אמעריקאנער קינסטלערין
בערטא זאסלאווסקא
מיט'ן אנטייל פון די אנ-געזעהענע ארטיסטען: **שלמה הערשקאוויטש, לעאן געטליכערמאן**

פרייטאג, דעם 22., שבת, דעם 23., זונטאג, דעם 24. נאוו. 9 אווענד
פרעמיערע! צום ערשטען מאל אין לאדז! **פרעמיערע!**
דער לעצטער שלאגער פון אמעריקאנער טעאטער, וועלכער האט איבערגעל דעם גרעסטען ערפאלג אין 3 אקטען פון קאלמאנאוויטש מיט געזאנג און טענץ
קינדער פערגעסט אייך ניט
הויפט-ראלען: „יעטי" – זאסלאווסקא; „חיים יענקעל" – הערשקאוויטש; „שמאי" – געטליכערמאן.

שבת, 4 נאכמ. צו פאפולערע פרייזן פון 1 ביז 2.50 – די שטארק-אויסגענומענע פיעסע, וועלכע האט איבערראשט אלע, וועלכע האבען דאס שטיק געזעהן
דער גאלדענער שידוך
אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון מ. שווארץ
ראל „ליזא" – זאסלאווסקא; „פיליפ" – הערשקאוויטש; „דעוו" – געטליכערמאן.

מאנטאג, דעם 25-טען נאוו., 9 אווענד
גרויסע פאפולערע פארשט. פון 1 ביז 2.50
צום לעצטען מאל דער גרויסער שלאגער, וועלכער האט ארויסגערופען פיל ענטציקונג מיט איהר שטארקען אינהאלט און שעהנע געזאנגס-נומערן אין 4 אקטען
די בלוטיגע נקמה
הויפט-ראל „סערקע קאזאק" – זאסלאווסקא

דינסטאג, דעם 26 נאוו., 9 אין אווענד
לטובת דעם
קריגס-אינוואלידען-פעראיין אין לאדז
עס ווערט געשפילט אויפ'ן פערלאנג פון פובליקום די שטארק-אויסגענומענע פיעסע אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ
דער גאלדענער שידוך
צום שלוס: **א גרויסער קאנצערט**
מיט'ן אנטייל פון אונזערע געסט.

ס'נעמט אנטייל (לויט א.ב.) פרויען: בעזמאן, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן. מענער: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, גוטמאן, האמבורגער, מאכאראווסקי, נייהויז, פאלאנסקי, ראקאוו.
אדמיניסטראטאר: מ. ארנוואלד. מוזיקאלישער ליטער: ל. זעלמאן.
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

Zawiadamiam moją Sz. Klijentelę, iż posiadam na sezon zimowy
ŚNIEGOWCE, BUTY LAKIEROWANE
najnowszych fasonów i we wszystkich wielkościach firm **krajowych i zagranicznych.**
KALOSZE MĘSKIE i dziecinne.
PANTOFLE ranne i podróżne w wielkim wyborze, oraz **GĄBKI i SKÓRKI** zamszowe dla fabryk i samochodów.
— poleca —
I. Tsakumakis
PIOTRKOWSKA 7, tel. 183-07

אכטונג, הערז-שניידער!
איך לערן אויס צושניידען. גלייכצייטיג פערקויף איך מאדעלען פון דער לעצטער מאדע. בעמ.: פאר פראווינצער אין 14 טעג א שנעל-קורס.
ח. מ. שניידער
לאדז, שענקעוויטשא 52
רונ נאוראט, ביים פריזער. 1785

טאפעציר-אנשטאלט און מעבעל-מאגאזין פון
Stanisław Gabała
לאדז, קאראלא 1 און פיעטריקאווער 108 אין הויף
בעזיצט אויף לאגער קאמפלעטע איינריכטונגען שלאף- און עס-צימער, קאבינעטען, סאלאניקעס און ענצעלנע מעבעל. גרויסער אויסוואהל פון אטאמאנעס, קאזעטקעס, שטוהלען און קלוב-מעבעל. צוגענגליכע פרייזען. איך גיב אויך אויף ראטעס

א לאנגיעהריגער געוועזענער
גערכטס-סעקרעטאר
שרייבט אלערליי ביטעס און קלאגעס, קלויזולעס און זאבעזפיעטשע-ניעס אין אלע שטעדט פון פוילען.
א גוטער ספעציאליסט אין מיליטער-ענינים
B. MANN, Piotrkowska 10.

Dr. med. **H. Lubicz**
צעגעלניאנא 43, טעל. 41-32
ספעציאליסט פאר הויט, וענערישע און מענער-שוואכע קראנקהייטען. היילט מיט קווארץ-לאמפע (האנוי-אויפמאס)
בעזוכען פון 8—10 און פון 5—8 אווענד.

כירורגישע קליניק
„Sanato"
אגראדאווא 10, טעל. 113-57
עס ארדינירען פאלגענדע ד"רים:
ד"ר מעד. שארלאטא אייגעראווא
ד"ר מעד. רייטלער-קוריאנסקא
ד"ר מעד. מיכאל קאנטאר
ד"ר מעד. יוליוש באום
ד"ר מעד. וואלף אייכנער
I און II קלאס. 9426

כי יהי' ריב בין אנשים ונגשו אל המשפט!!!
זאלסטו גלייך קומען צו לויפען אין
רעכטסקאנסולענטעז-ביורא צו ה'
מאנעלא, פיעטריקאווער 17
טעלעפאן 48-79
וואו עס ווערט ערלעדיגט און געשריבען אלערליי ביטעס: ציווילע, קארנע, האנדלאווע, אפעלאציעס, אדוואקאניעס, קלאוזולעס, זאבעזפיע-טשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, שותפות-אקטען וועגען דירות אין אוי-רושאנד ראזיעמטשי, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.
מיט אכטונג
מאנעלא, רעכטסקאנסולענט
פעטריקאווער 17.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
פאר פאר וענערישע הויט-קראנקה. פון מענער-שוואכע [illegible]
[illegible]
לאזישע און נערוועז-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער היל-קאבינעט קאסמעטיק.
— — עפענט פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — —
פון 11 ביז 12 [illegible] און פון 2 ביז 3 נאכמ.
[illegible]
[illegible] פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— [illegible] פאר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקה. בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע.
אנדזשעיא 5, טעל. 59-40
נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 5—9 אווענד.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. Z. Rakowski
ספעצ. פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקה.
קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 27-61
פריעמסשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נאכמ אויך [illegible]
און לעמשניצע, זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—3.

כ'קויף
און צאהל די בעסטע פרייזען פאר גאלד, זילבער, ברי-ליאנטען, דיאמאנטען, פע"ד
ווי אויך לאמבארד-קוויטעס. פלאץ וואלנאשטשי 10 (נעבן מארק), 1-טער שטאק, פראנט, קאפעליוש. 640

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און דענטיסטישער קאבינעט.
גדאנסקער 11, טעלעפאן 37-63
עפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.
ד"ר אימיך נאז, האלז, אויערן שר 4½—5½
ד"ר קערשנער קינדער-קראנקה. 11-3 4½—5
ד"ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען 2—[illegible]
ד"ר לוביטש הויט און געשלעכטס-קר. 11½—12½
ד"ר שמירנפעלד נערווען און געמיט קר. 1—2
ד"ר נאלדבלאט אויגען-קראנקה. 12½—1½
ד"ר חיים כירורגישע קראנקהייטען 2—3
ד"ר שפערלאווסקי פרויען- און געבורטס-הילף 4½—5½
[illegible]
אימפונגען נעגען שקארלאטין.
ביי דער לעטשניצע איז נעעפנט געווארן
א רענטגען-אינסטיטוט.
ד"ר לאזשינסקי טעכניק צאהן-ארצט 10—1 3—6
ק'נסטליכע ציינער, קראנקעז, [illegible]
די לעטשניצע איז אויך עפען זונטאג

סוחרים
און פאבריקאנטען
פערלירט נישט אייער האפנונג

ייען איהר קריגט א פראטעסט ווערט נישט פער-צווייפעלט קומט גלייך צו לויפען אין ביורא

„VERITAS"

פיעטריקאווער 31, טעל. 1,27-53

דארטען ווערט גלייך פערטיידיגט אייערע אינטערע-סען ווי אויך אלע ארט סאנדראווא אפאר-לאשצאווא, ס'ווערט געשריבען ביטעס ציווילנא, האנדלאווא, אדוואלאניעס קארנא, קלאזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אינטערציזיעס, היפאטעקען, שותפות-אקטען. מיר נעמען אן אדמיניסטראציע פון הייזער. מיר שיקען ארויס אייגענע אינקא-סענטען אויף דער פראווינץ מיט אייגענע קאסטען. איבערזעצונג אין אלע שפראכען. יורידישע עצות אומזיסט פון 5—7. די ביורא איז טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אווענד. מיט אכטונג

רעכטס-קאנסולענטען

„VERITAS" Piotrkowska 31, tel. 1,27-53 ביורא

עלטערן!

אין מען נאכמיטאג **חדר-שולע** הערען אנגענומען קינדער, וואס לערנען אין פאלקסשולן צו לערנען חומש, רש"י, תנ"ך, משניות, גמרא, היס-טאריע, רעדען און שרייבען העברעאיש און יודישע בריף זעלבסט צוזאמענשטעלען. ס'הערען אויך אנגע-נומען אנפאנגער וואס ס'הערט אויסגעלערנט גרינדליך דאווענען. א שטרענג-רעליגיעזע ערציהונג! צוגענגליכע פרייזען.

איינשרייבען טעגליך 4 ביז 7 אוונד.

יחיאל דוד ראזענפעלד

פלאץ וואלנאשטשי (נייע שטאט) 6

קוער אפיציגע, רעכטס, 2. שט.

לעטשניצע

און דאקטוירים ספעציאליסטן און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט

זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי נעז האלז, אויערן קר.	10—11 2—3 7—6
ד"ר ראזשאנער הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד"ר גאלדשטיין- אויגען-קראנקהייטן פאלאק	1—2 7—8
ד"ר יוסטמאן נערוועז קראנקהייטן	12—2 ווי אוו.
ד"ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטן	10-12 4-5
ד"ר פאפיערני פרויען און געבורטס-הילף	1-11½ 5-6
ד"ר קאנטאר בינערנישע-קראנק.	4½-5½ 1—2
ד"ר הייזנבערג אינ. הערץ לונגען	12—1, 6½—7½
ד"ר שטופעל רענטגען	12—2, 4—6
א. גראדזענטשיק צאהן-ארצט	5—7
נ. ראזעס צאהן-ארצט	3—2

[illegible]-מאנדעלען, פוליפען, קארקען, משטען א.א.וו. בא דער לעטשניצע איז געעפנט געווארן

א רענטגען-אינסטיטוט

באלייכטונג פון הויט קראנקהייטען טאן קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונ-גען, קווארץ-לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע מעגליכע אנאליזען. א קורס פאר שטאטלער. איינשרייבען שפרעכער (שקארלאטין) און 4—5 נאכמ.

די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג

ווייזיט אין דער שטאט.

ערצט.-קאסמעטיש. גאבינעט

פרל. מארקוס נעהמט אן פון 5—7 אווענד

PRACOWNIA JUBILERSKA

כ'נעהם אן פון פערשידענע גאלד, זילבער און פלאטין-אויסארבייטונגען ווי אויך פערשידענע טייערע שטיינער צו פערזעצען און פערשי-דענע רעפעראטורען צו מעסיגע פרייזען

א. קירשבוים 31 פיעטריקאווער 31

רעכטס, 2-טען איינגאנג, 1-טען שטאק.

פיאנא'ס און פליגעל

פון ערשטקלאסיגע אינ- און אויסלענדישע פירמעס צו גינסטיגע בעדינגונגען עמפפעהלט

דאס פיאנא-געשעפט

H.FINSTER, Łódź, Zakątna 79

1. שטאק, פראנט, טעל. 68-69.

רעפארמאצקיע-פילען

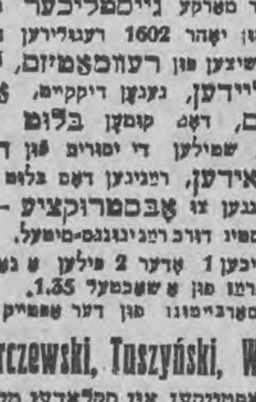

פון דער מארקע גייסטליכער בע-קאנט פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאגען, שיצען פון רעומאטיזם, לע בער-ליידען, גאנצען דיקקייט, אט רעמיזום, דאס קומען בלוט אי קאפף, שמילען די יסורים פון הע-מאראידען, רייניגען דאס בלוט און בא נמנוגען צו אבסטרוקציע — גינסטיג דורכ ריניגונגס-מיטעל.

צוגעברויכען 1 אדער 2 פילען א נאכט פרייז פון א שאכטעל 1.35.

אויסארבייטונג פון דער אפטייק

Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4

צו פערלאנגען אין די אפטייקען און סקלאדען מיט'ן „גייסטליכען" (Zakonnik).

964

HEMOROIDY

פעלץ-ווארען

אלער ארט

צו קאנקורענץ-פרייזען

לויט די נייעסטע מאדעלן אין א רייכן אויסוואל ווי אויך ענגלישע פעלעכלעך. אלערליי רעפעראטורן אויף די בעסטע בעדינגונגען עמפפעהלט

I. SZWARCMAN

Narutowicza 42, tel. 1,66-31

בעמערקונג: קירזשנער- און שניידער ווערקשטעל אויפ'ן ארט. 1122

Dr. med. J. Szmerłowski

פרויען-קראנקהייט

17 פיעטרקאווער 17

נעהמט אן פון 4—7 נאכמיטאג

א מיידעל

פון בעסערע עלטערן, וועלכע האט געענדיגט דעם בוכהאלטער-קורס און קען שנעל מאשין-שרייבען, זוכט א פאסטען פאר א קליינעם געהאלט. אפערטען אין אדמיניסטראציע. פון דער צייטונג אונטער „Zdolna".

פעלד-בעטען

לעזשאקעס, קינדער-בעטלעך פון דער „OMEGA" פירמע

מיט לאנגיעהריגער גאראנטיע

פאבריק:

לאדז, יוליוש-גאס 4

צו פערלאנגען אין אלע מעבעל-סקלאדען.

הורט! רעטייל!

בוכפיהרונגס-קורסען

ביים קליינהענדלער-פער-באנד זאוואדזקא 5

פרייז 10 גילדען פאר א קורס.

ס'ווערט אויך געלערנט יודיש, פויליש און רעכנען

Dr. HELLER

ספעציאליסט פאר הויט-ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.

נאווראט 2 טעל. 79-89.

נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אוונד. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיט. פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. ADAM GROSGLIK

Ał. Kościuszki 27

tel. 51-78

הויט און וענערישע קראנקהייטען און ליבעסחייט־לאיבנים. נעמט אן פון 4—7 אין אוונד

Dr. med. W. EYCHNER

גינעקאלאג-אקושער

זגערזשער 11.

טעל. 34-72

נעמט אן פון 6—8 אווענד

שפארט געלד!

די גוט בעקאנטע און לאנג עקזיסטירענדע פראצאווניע פון קראוואטען און בינדעס, עמפפעהלט א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע בינדעס קראוואטען, און שלייפען.

בעמערקונג: ס'ווערען אויך איבערגעארבייט פון אלטע בינדעס אויף נייע.

הערשקאוויטש.

וואלבארסקא 31.

ל עכער

מאשינאווע ווערן אנגענומען צו ביליגע פרייזן

ג.גארדמאן ציגלן. 29

I znów nastaje czas długich wieczorów, które się zwykle spędza w gronie przyjaciół i znajomych. Zbliżają się święta oraz przyjemności sportu zimowego. Często teraz czyszczone być muszą przedmioty płócienne, piękne nakrycia stołowe i rzeczy wełniane, które dużo kosztowały. Tu właśnie przypomina sobie każda gospodyni domu mydło „Kołłontay z pralką", któremu zawdzięcza utrzymanie tak rzeczy zimowych jak i całego domostwa w należytym porządku. Mydło „Kołłontay z pralką" jest nader tanie tak w cenie jak i w użyciu, aczkolwiek jest czemś innem, jak tylko zwykłem mydłem do prania, bo zawiera znaczną ilość gliceryny, jest subtelnie perfumowane i zawsze dobrze wyschnięte, bo bez opakowania.

Wypróbujcie „Kołłontay'a sodę do bielenia" i proszek „Boraxil"!

143.

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Południowa 86.

Kino MIMOZA
ul. Kilińskiego 178.

היינט און פאלגענדע טעג!

גרויסע פרעמיערע!

דער גרעסטער פוילישער פילם פון סט. זשעראמסקי

PRZEDWIOŚNIE

אין די הויפט-ראלען: די גרעסטע פויל. עקראן-שטערנס

ZBYSZKO SAWAN, MARJA GORCZYŃSKA, Bogusław SAMBORSKI

נעכסטער פראגראם: „די טענצערקע".

פערגרעסערטער ארקעסטער. ◆◆ פערגרעסערטער ארקעסטער.

פעלץ-ווארען

קען מען קויפען אמביליגסטען און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען נאר ביי דער לאנגיעהריגער פירמע

L. B. FEFER, Wschodnia 42 Tel. 178-04

בעמערקונג: די קירזשנער-ווערקשטעל געפינט זיך אויפ'ן ארט. די ארבייט ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך און רעעל.

„די דאמע אין א מאסקע"

היינט און פאלג. טעג!

די נייעסטע רעוואלוציע פון דער מאדערנער פילם-טעכניק א. נ.

ריהרענדע ליבעס דראמע, אויפ'ן גרונד פון א טראגעדיע, ארויסגערופענע פון א אינפלאציע-קאטאסטראפע. — אין די הויפט-ראלען:

WŁODZIMIERZ GAJDAROW, ARLETTE MARCHAL i HENRYK GEORGE.

נעכסטער פראגראם: **דער לעצטער בעפעהל פון פארוטשניק נאשטא**

IWAN NOVELLE, EWELINA HOLT i ERNEST VEREBES :אין די הויפט-ראלען

Kino Spółdzielnia
Sienkiewicza 40.

אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יו"ט 12 בייטאג לעצט. סעאנס 10 אוו. אויפ'ן ערשטען סעאנס — זענען די פרייזען פערקלענערט.

היינט און פאלגענדע טעג! רוסלאנד'ס אונטערגאנג „דאס פאלען פון צאראט" די גרויסע טראגעדיע!

„ראספוטין און פרויען"

— אין די — הויפטראלען: **MIKOŁAJ MALIKOW i NATALJA LISIENKO**

פערשטארקטער ארקעסטער.

נעכסטער פראגראם: **סאלאמבא**

קינא-טעאטער ZACHĘTA

זגערזשער 26, ביים פלאץ קאשטשעלני

פערשטארקטער ארקעסטער.

בעמ.: בעת דער פויזע קאנצערט פון גיגאנטישע מארקאני-ראדיא.

די זעקסטע

(סקיצע)

פון א. שטילער

אז רויזע האט געבוירען דאס פינפטע קינד אויך א מיידעל, האט זי זיך דערפיהלט זעהר ענטוישט און אומגליקליך, סיי זי און סיי איהר מאן האבען אזוי שטארק געבענקט און געקוקט נאך א יונגעל, או זיי האבען געמיינט, אז זיי וועלען עס פשוט נישט איבערטראגען.

יונג זענען שוין ביידע נישט געווען. ביי הערצקען האבען זיך שוין דורכגעווארפען פינטלעך גרויע האר אין קאפ און די פאות זענען שוין געווען מעהר היים ווי שווארץ. רויזעס פנים ווידער איז שוין בעדען אזוי אלט און געקנייטשט, אז איהר האט שוין מעהר געפאסט צו נאנטשען איניקלעך איידער אייגענע זויג־קינדער און דערפאר האבען זיי אויסער פערדרוס אויך געפיהלט אביסעל בושה פאר לייטען.

— מילא, א יונגעל וואלט נאך ווי עס איז געווען א שטיקעל פערגעניגען פאר לייטען — האבען זיי זיך געטראכט — אבער איצט, ביי די יאהרען, נאך א מיידעל.

קיין שמחה האבען זיי שוין ביי דעם קינד נישט געמאכט. אז קרובים און פריינד זענען זיך צונויפגעקומען אפגעבען מזל טוב, האט מען לכתחילה אפילו פערגעסען אוועקצושטעלען כבוד אויפ'ן טיש און אויף אלע ווינטשעוואניעס און ברכות זיך כמעט געצוואונגען צו שמייכלען.

דערפאר האט רויזע ביי זיך אין הערצען בעשלאסען, אז דאס קינד זאל שוין זיין דאס מיזיניקעל, און זי האט דעם ראזיגען בעשלוס איהרען געזאגט אויף פערשידענע אופנים איהרע בעקאנטע און פריינט, גלייך ווי זי וואלט זיך פאר זיי וועלען פערענטפערען פאר דער בעגאנגענער נארישקייט.

און געזאגט האט דאס רויזע אפט די היימישע ווייבער מעהר צוליב איהרע אייגענע קינדער ווי צוליב זיך אליין. עפעס האט זי געפיהלט א נויטווענדיגקייט זיך פאר זיי צו פערענטפערען. איהר האט זיך געדוכט, אז סיי די עלטערע טאכטער סאריווא, וואס ווארט אויף א חתן, און סיי די יונגערע פאר־לינא, וואס האט שוין דוכט זיך אליין אפגעקליבען א חתן, זענען עפעס אויף איהר ברוגזלעך, הלמאי די, די מאמע ברענגט נאך איצט ביי די יאהרען, אריין א ניי בעשעפעניש'על, מיט נייעם טומעל, און אומרוה, אין דעם ראזיגען שטילען און רוהיגען הויז. אפילו די דריטע טאכטער איהרע, דאס 12־יעהריגע סאפיא, איז דוכט זיך איהר, אויך אומצופרידען.

אבער פונדעסטוועגען, אז עס זענען פערביי־געגאנגען די ערשטע פאר מאנאטען, האבען זיך סיי די עלטערען און סיי די קינדער צוגעוואוינט צום נייעם בעשעפעניש'על, וואס מען האט אזוי ווייניג דערווארט אין דעם ראזיגען הויז און מען האט עס אפילו אנגעהויבען ליב האבען.

די עלטערע טאכטער סארא איז א כלה געווארען און די ראזיגע געשעהעניש האט אריינגעבראכט אזויפיל פרייד און צופרידענהייט אין הויז, אז אלע האבען זיך דערפיהלט איינגעלייגט און א סך גוט געשטימטע מינוטען אפגעגעבען דעם נייעם נפשל, וואס האט זיך אזוי אומשולדיג געשפילט מיט די פינגערלעך אין בעטעל.

סארא האט די ערשטע אנגעהויבען אדוויס־הייזען איהר ליבשאפט צום קינד, וואס איז פלוצלינג אין איהרע אויגען געווארען שעהן ווי א מלאכל, איבערהויפט אין די אווענטען, ווען דער חתן איהרער איז געווען אין שטוב. און באכגעקוקט איהר יעדע בעוועגונג. זי האט דאן געכאפט דאס קינד אין איהרע ארעמס און עס אזוי שטארק געדריקט און געקושט, אז עס האט זיך געדוכט, אז זי וויל דער־מיט ווייזען איהר חתן ווי שטארק און ווי היים זי קען ליבען און קושען...

אפילו פאולינא די שטענדיג נערוועזישע און אומרוהיגע, וואס האט זיך תמיד ארומגעדרעהט פון איין ווינקעל צום אנדערען פלעגט אויך אפט צו־פאלען צום קינד און עס קושען אהן אנ'אויפהער.

דאס האט געמאכט די עלטערען גליקליך, זיי זענען גע־ווען שטארק צופרידען וואס די קינדער האבען ליב דאס ניי־געבוירענע עופה'לע און זיי האבען צוליב דעם אנגעהויבען עס נאך מעהר ליב צו האבען.

איז אבער בעשערט געווען אין א צייט ארום א נייער עגמת נפש, איז רויזע אין אנדערהאלבען יאהר ארום ווידער פערגאנגען אין טראגען...

געשעהן איז דאס אזוי אומדערווארטעט, אז סיי הערצקע, און סיי רויזע זענען געווען אויסער זיך פון כעס און ערגערניש.

דאס ערשטע מאל, אז רויזע האט פערטרויעט הערצקען דעם סוד איז ער געווארען בלייך און דער־שראקען און נישט געקענט ממש א ווארט ארויס־רעדען.

— אונמעגליך, האט ער געזאגט.

אבער רויזע האט אנגעוויזען אויפ'ן קאלענדאר און נאך א לאנגען און שטילען שמועס, ביי וואס הערצקעס פנים איז נאך עלטער און געקנייטשטער געווארען, האט הערצקע זיך אויפגעהויבען פון טיש ארומגעשפרייזט א פאר מאל אהין און צוריק איבער'ן שטוב און אפשטעלענדיג זיך א פערקלערטער ביי דער צעעפענטער ציטונג וואס איז געלעגען אויפן טיש, א זאג געטון ווי צו זיך:

— מען וואלט דארפען עפעס טון. אפשר אריינגעהן צו א דאקטאר, צי גאר צו אנ'אפטייקער?... צייט איז נאך דא...

אבער רויזע האט יא געהערט זיינע רייד און נישט געהערט. זי איז געזעסען אנגעשפארט מיט ביידע הענד אויפ'ן טיש און איהר ברוסט האט זיך שווער געהויבען ארויף און אראפ, צופינטלענדיג מיט די פייכטע אויגען צום טאקט.

א פאר מאל איז רויזע אוועק פון שטוב נישט זאגענדיג די קינדער א ווארט און ווען זי האט זיך אומגעקעהרט, איז זי געווען שטארק פערצווייפעלט און אויסגעזעהען ווי איינע, וואס האט זיך אומגעקעהרט פון טון זייער נישט קיין אנשטענדיגע זאך, אבער סוף כל סוף האט רויזע אויפגעגעבען אלע איהרע האפנונגען אויסצומייחען די ראזיגע איבעריגע חרפה און זיך שטיל און פערלוירען אונטערגעגעבען איהר גורל.

געגאנגען איז איהר שוין נישט מעהר אין דעם, אז סיי די קינדער, און סיי די היימישע ווייבער זאלען עס דערווייל נישט וויסען.

— נאך וואס דארף איך שוין טראגען די דאזיגע בושה און הארצווייטאג — האט זי געזאגט דעם מאן, — וואס ארט מיר, אז זיי וועלען וויסען די טייערע בשורה שפעטער אביסעל?

און רויזע, וואס האט געפיהלט איצט שווערער ווי תמיד די אינערליכע ענהערונג אין איהר קערפער, האט געליטען און מיט קיין איין מינע נישט געוואלט ארויסזאגען דעם שווערען סוד, וואס האט איהר אזוי געטאטשעט און געערגערט.

זענען טאקע אוועק חדשים אז קיינער האט נישט געוואוסט, וואס עס קומט פאר אין דער נשמה פון די דאזיגע צוויי מענשען, וואס זענען געווארען פון טאג צו טאג שווייגענדיגער און אומרוהיגער.

אבער אז רויזע איז געקומען אין די העכערע מאנאטען, און דאס שוואנגערען האט זיך אנגעהויבען אנזעהן, אויף איהר, האט זי שוין מעהר נישט געקענט בעהאלטען פאר די קינדער די אומפער־מיידליכע געשעהעניש און אנגעהויבען בישלעכווייז אלץ אפטער צו הערען מיט'ן מאן וועגען דעם וואס דארף קומען.

און געזוכט האט מען ווידער א בערעכטיגונג.

— אפשר וועט גאט פארט העלפען, עס וועט זיין א יונגעל!...

אבער די קינדער האבען שוין די דאזיגע רייד נישט גענומען אין אכט. זיי האבען זייער פראטעסט און בייזע אומצופרידענהייט אויסגעדריקט מיט זייער עקשנותדיגער גלייכגילטיגקייט און שווייגען, וואס האט זיך נאך שטארקער געלייגט אויף די עלטערענס פלייצעס און נאך שווערער געמאכט זייער צער און פערדרוס.

דאס מאל איז רויזע אוועק געלעגען ווערען אין שפיטאל. באלד ווי זי האט דערפיהלט די ערשטע ווייען, האט זי זיך לאנגזאם אנגעטון און ארויס פון שטוב, נישט זאגענדיג די קינדער קיין ווארט.

הערצקע איז גראר נישט געווען אינדערהיים, און ווען ער האט זיך אומגעקעהרט און געפרעגט די קינדער, וואו די מאמע איז, האבען זיי נישט גע־וואוסט וואס צו ענטפערען. ער האט זיך אומגע־דרעהט בייז איבער'ן שטוב און צום סוף אוועק אין שפיטאל.

רויזע איז שוין געווען אין דער סאלע פאר געווינערינס א העכטערין האט איהם ארויסגעבראכט איהרע קליידער און געזאגט, אז מען דערווארט, אז זי זאל באלד בעפרייט ווערען פון איהרע ווייטאגען.

הערצקע האט זיך אומגערוהיג איבער'ן שמא־לען, שטיינערנעם קארידאר און יעדער מעשריי, וואס ער האט דערהערט, איז איהם לאנג געבליבען שטיין אין מוח און געפיינינט צי דאס איז רויזעס געשריי, צי גאר עמיצענס אנדערש און ווען ער האט זיך איבערצייגט, אז דאס געשריי איז איהרער, רויזעס, האט ער דערפיהלט זיך קליין, און איינגעשרומפען, ווי איינער, וואס פיהלט, אז ער האט אפגעטון א געפעהרליכע נארישקייט און ווארט אויף דער שטראף, וואס פאלט פערדינטערהייט אויף זיין קאפ.

פונדעסטוועגען האט ער געחלומט ווי גוט וואלט געווען ווען דאס זאל זיין א יונגעל! ער וואלט דאן זיך געפיהלט גליקליך. אפילו די קינדער זיינע, די דערוואקסענע טעכטער, וואלטען צופרידענער געווען און ער וואלט נישט בעדארפט אזוי זיך שעמען פאר לייטען.

דורך די ברייטע שויבען פון קארידאר האט אריינגעקוקט א בלויער סיף זומערדיגער אווענט, וואס איז געווען מילד און רחמנותדיג. אויף א בוים פאר'ן פענסטערעל האט א צווישטשער געטון דער לעצטער טאג־געזאנג פון א פייגעל.

די געשרייען פון דער סאלע זענען אלעמאל געווארען העכער און שטארקער און הערצקען האט זיך געדוכט אז דאס רייסען זיי זיך אזוי צו איהם און שיטען זיך ווי אנגעגליהטע שרויפען אויף זיין קאפ.

אז די אקושערקע איז ארויסגעקומען פון צימער, האט הערצקעס הארץ אנגעהויבען קלאפען און וואַרפען זיך אזוי שטארק אז עס האט איהם אויס פערפעהלט אטעם ארויסצורעדען א ווארט. ער האט איהר פערשטעלט דעם וועג און אנגעקוקט מיט א פאר פינטלענדיגע אויגען, וואס האבען אליין אהן לשון געפרעגט.

— הא, די א ווייבעל... שוין, שוין, א מיידעל, האט זי א זאג געטון און זיך אוועקגעגליטשט פון איהם.

הערצקע איז געשטאנען א פאר מינוט א צו־מישטער און נישט געקענט קומען צו זיך, און אין דער מינוט האבען איהם א שווינדעל געטאן אין קאפ די קינדער, די שכנים, די פריינד און די בעקאנטע.

ער וואלט אפשר געקענט אריינגעהן זעהען זיין פרוי נאכ'ן געבוירען און איהר זאגען א פאר טרייסט ווערטער. אבער עס האט איהם פערפעהלט מוט און ער איז האסטיג ארויס א יפ'ן גאס.

לאנג האט זיך הערצקע אומגערעהט מיט צוקנייטשטען פנקעל ווייבערישע קליידער אונטער'ן ארעם און נישט געוואגט אהיימצוגעהן צו די קינדער זיי אנזאגען די בשורה אבער ווען ער איז סוף כל סוף שפעט ביינאכט אהיימגעקומען און געטראפען די קינדער אומרוהיגע ווארטענדיג מיט ברייט צע־עפענטע אויגען און מיילער האט ער נישט אויסגע־רעדט קיין ווארט נאר אריין צו זיך אין שלאף־צימער.

די עלטערע טאכטער האט זיך נישט איינגע־האלטען און בלייבענדיג אויף יענער זייט פון דער אפענער טיר אריינגעשריגען אנ'אומרוהיגע:

— נו, טאטע?

— שוין... שוין — האט הערצקע געענטפערט.

— א מיידעל? — האט די יונגערע טאכטער פאולינא אריינגעשריגען פון צווייטען צימער, פער־בייסענדיג ליצנותדיג א ליפ.

— יא, האט הערצקע שטיל געענטפערט, און זיך געלייגט אין בעט אריין.

הערצקע האט נישט געזעהען די פנימער, וואס זיינע קינדער האבען דערביי געמאכט, אבער א גאנצע נאכט האט זיך איהם געחלומט ווי די קינ־דער טאנצען אין א רעדעל ארום און לאכען און פרעהען זיך:

— אבער, בע, א מיידעל!... א מיידעל, די זעקסטע שוין!...

די אראבער פון תימן

(ענדע פון דער 8. זייט)

נען גרויסע טעפ פול מיט פערשידענע מאכלים. די סאלדאטען און בעדינער האבען געשריען צו דוהאני און זיין וואך, אז זיי זאלען זיך אפשטעלען; אבער דוהאני און זיינע בעגלייטער האבען זיך נישט געוואלט אפשטעלען און זיך געאיילט צו אנטלויפען. און דאן האבען די סאלדאטען אנגעהויבען צו שיסען, און דוהאני מיט די בעגלייטער האבען זיך שוין געמוזט אפשטעלען און ווארטען ביז יענע וועלען צוקומען.

און דאן האט זיך ארויסגעצייגט, אז דאס האט דער קעניגל ארויסגעשיקט שפייז אלס פריהשטיק פאר דוהאני און זיינע בעגלייטער, ווייל „עס איז נישט פאסענד אוועקצושיקען א גאסט אהן א מאהלצייט“.

„אבער פארוואס האט מען אונז אטאקירט מיט טעפ און קוכערגע כלים?“ — האט דוהאני נאכ־געפרעגט די בעדינער פון דעם קעניגעל, וואס האבען מיט זייערע ביקסען געצוואונגען אנצוזעהען דעם קעניגעלס גאסטפריינדליכקייט.

און דאן האט זיך ארויסגעצייגט אט וואס:

דעם קעניגס הויפט־ווייב האט דורך דעם פענ־סטער דערזעהן, אז זייער גאסט קלייבט זיך אין וועג אריין אהן א מאלצייט. האט זי געהאלט אויפגעקוקען די בעדינער, וואס זענען געשלאפען אין הויף, און אזוי ווי זי האט נישט געוואלט ארויסגעהן אין הויף ארויס־ער ארויסקוקען דורכ'ן פענסטער, כדי דער גאסט זאל זי נישט זעהן, האט זי געווארפען טעפ און קיך־ערגע כלים, דורכ'ן פענסטער, כדי די בעדינער אויפצוועקען כדי זיי זאלען דעם גאסט דערלאנגען זיין מאלצייט.

און דאס איז געווען דער אופן ווי אזוי יענער קעניגעל און זיין הויפט־ווייב האבען אנגעבוירען זייער גאסטפריינדליכקייט צום פרעמדען, וואס איז געווען בעוואפנט מיט אזעלכע רעקאמענדאציע־בריף.

——=:§:=——

דער סאלפע-מענש

(62) (סענסאציאנעלער ראמאן)

דער דאזיגער איסוואורף, מיסטער נרעגארי פלעגט סוף כל סוף קומען צום איספיהר, אז ער פערמאגט געגוג געלד, כדי צו גובר זיין מענשליכע עקשנות, און דער דאזיגער רעזין פעלגט איהם בע־רוהיגען און צוריקקעהרען די האפנונג.

דער מאלייער וואס האט אריינגעפיהרט סטע־ללא'ן אין דעם גאסט־סאלאנדעל, איז פערשוואונדען געווארען.

די יונגע פרוי האט זיך איזעקגעזעצט אויף דער סאפקע ביי דער טיר, און שווייגענדיג געקוקט אויפ'ן בארשנעס, וועלכע האט זי נישט גלייך בעמערקט.

ער האט א קעהר געטון דעם קאפ און זי דערזעהן.

סטעללא איז אויפגעשטאנען.

— זעצט זיך סטעללא, — האט ער א שאר־קעל געטון מיט'ן קאפ, און אנגעקוקט זי מיט בוזע־נע אויגען — זעצט זיך. איהר קענט אזוי טאנ־צען, הא? ביי די איראפעאישע פריזען איז נישטא אזא געשיקטקייט און אזא ריטמישקייט, קוקט נאר, קוקט אויף איהר!

די טונקעל־הויטיגע טענצערין האט זיך אנגע־הויבען צו דרייען אויפ'ן ארט, ווי א טרענדער.

דער לייכטער, דורכזיכטיגער שאף האט אר־רומגערינגעלט איהר שלאנקען גוף, ווי א וואלקען.

די סטרונעס פון די גיטארעס האבען א ציטער געטון און איינגעשווינגען געווארען.

די טענצערין האט זיך א וואקעל געטון, און, ווי אנ'איבערגעשניטענע זאנג אנידערגעפאלען מיטן פנים אויפ'ן טעפיך.

גרעגארי האט עפיס א זאג געטון אויף מאר־לאיש.

דאס מיידעל האט אויפגעהויבען דעם קאפ און א שמייכעל געטון, ענטפלעקענדיג א ברייטע רייה ווייסע ציינער, ווי די פערל.

סטעללא האט נישט צו ערשטען מאל געזעהן די דאזיגע טענצערין.

אינ'ם שלא סוגען געזעהן צוויי אזעלכע טענ־צערינס.

איינע איז אבער נישט לאנג צוריק קראנק געווארען אויף פאקע, און איז שנעל צוריקגעשיקט געווארען אין איהר היים.

גרעגארי האט שרעקליך מורא געהאט פאר חולאת'ן...

— זעצט זיך דא! — האט ער בעפוילען, אנווייזענדיג אויף א סאפקע נעבען זיך.

ווי אויף א צייכען פון א פישוף־שטעקעלע זענען די דינער פערשוואונדען, און אין צימער איז קיינער נישט געבליבען.

סטעללא'ן איז פלוצים קאלט געווארען.

— כ'האב איבערגעלאזט דעם שאפער ביים טויער, און בעפוילען צו ברענגען אהער פאליציי, אויב איך וועל זיך נישט צוריקקעהרען אין פער־לויף פון א האלבע שעה. — האט זי זיך היציג אפגערופען.

מיסטער גרעגארי האט זיך פענאנדערגע־לאכט.

— איהר וואלט אייך בעדארפט מיטצונעהמען מיט זיך א נאנקע, סטעללא! וואס קומט עס מיט אייך פאר אין די לעצטע טעג? פון אייך הערט מען נאר איצט: פאליציי און נאך א מאל־פאליציי!

וועגען וואס האנדעלט זיך אייך, איינגעטליך?.. איך דארף זיך מיט אייך ארויסשמועסען. — האט ער צוגעגעבען מיט א ווייכערען טאן.

— איך האב אויך מיט אייך, וואס צו רעדען, מיסטער גרעגארי?! איך פערלאז אויף שטענ־דיג טשיטשעסטער, און כ'רעכען נישט אהער צו־ריקצוקומען...

— מיט אנדערע ווערטער הייסט עס, אז איהר ווילט מיך מעהר נישט אנקוקען... יא? גוט, מיר'ן זיך בעגייען אהן אייך... כ'וועל זיך נישט אוועקזע־צען וויינען!... איהר קענט אייך געזונדערהייט פאה־רען כאטש אין עק וועלט!

— מיין נייע טרופע! — האט סטעללא אנגע־הויבען, נאר ער האט זיך מיט א האנד־בעוועגונג אפגעשטעלט.

— אי באיהר מיינט, אז איהר וועט פון מיר קריגען געלד פאר די נייע טרופע, האט איהר, במ־הילה, א גרויסען טעות! — האט ער שארף א זאג געטון — איך האב זיך געזעהען מיט אנ'ארוואקאט... מיט איין ווארט — מיט א מענשען, וואס איז קלאהר אין אלע געזעצען... ער האט מיך דערקלעהרט, אז אי' באיהר וועט מיך פרובען שאנ־טאזשירען אין צוזאמענהאנג מיט טאראשי, וועט איהר אליין זיך אריינפלאנטערען אין אזא עסק, אז איהר וועט האבען צו זינגען און צו זאגען... און... פונדעסטוועגען, וואלט איך אייך יא געקאנט סובסידי־רען מיט געלד, — האט ער פארטגעזעצט, רייבענדיג מיט'ן שיך דעם טעפיך — נישט נאר קיין סך, פער־שטעהט זיך, נאר גענוג געלד... איך האף, אז דינגען זיך און בעטלען וועט איהר נישט דערפאר, ווייל איך האב אייך שוין אזויפיל אנגעגעבען געלד פאר דער צייט, אז מען וואלט געקאנט פאר דער סומע אויס־האלטען נישט איינע, נאר דריי טרופעס... סטעללא, איך בין פערליבט אין דעם מיידעל...

סטעללא האט געקוקט אויף איהם מיט אנ־אפענעם מויל פאר איבערראשונג.

— אין וואס'ער מיידעלע?

— ארעלע... אזוי, דאכט זיך, רופט מען זי?.. ארעלע לעוושטיין...

— איהר הערט עס וועגען דער סטאטיסטקע, וועלכע האט פערנומען מיין ארט? — האט די אר־טיסטקע ארויסגעצישט.

גרעגארי האט אויפגעהויבען אויף איהר זיינע מוטנע אויגען, און, שמייכלענדיג א שאקעל געטון מיט'ן קאפ.

— אט'א זי טאקי מיין איך... זי איז א סך נעהנטער צו מיין טיפ, ווי איהר גנעדיגסטע... פער־שטעהט איהר מיך, סטעללא... נאר כיבעס איך נעהר, האט אויף מיר קיין פעראיבעל נישט... כ'האב דאך אייך אויך נעהר און זעהר ליב...

סטעללא האט געשווינען א ווייל.

פאר אומגעדולדיקייט האט זיך איהר דער אטעם אפגעשטעלט.

— איך בין מספים אויף אלץ, אבי נאר צו בעקומען אט דאס מיידעלע... פערשטעהט איהר מיך, — האט גרעגארי ווייטער נע'טענה'ט — איך בין אפילו מספים חתונה צו האבען מיט איהר, אויב זי משה לאנגט עס... מיט איין ווארט — אויף אלץ, אלץ וואס זי וועט נאר פערלאנגען! איצט, זייט אזוי גוט, לעבט איהר מיט איהר בשלום...

— בשלום! — האט סטעללא אויסגערופען מיט גרימצארן — ווי־אזוי קענען מיר לעבען בשלום כל זמן זי האט מיר אוועקגע'גנב'עט מיין פאזיציע?... און ווען אפילו מיר וואלטען יא געלעבט בשלום?.. מיינט איהר אפשר, אז איך וואלט אהערגעבראכט דאס מיידעל אין דעם דאזיגען נידערגאנג?..

(פארטזעצונג קומט).

דער קונדס

הומאר — צחאקעגעשפעלס — רעד. א. שארפציגנעל — סאטירע

פאליטיק פון דער וואך

ווי געפעלט אייך די פאליטיק פון דער היינ־טיגער וואך? שוין איינמאל געווען פאליטיק!

ווער אונז שלעכטס גינט, זאל אין אזעלכע וואכען זיין א פאליטיקער. גענע זיי א דיפלאמאט אין אזא וואך, ווען אין יאפאן הערשט א מוראדיגער טייפון, אין איטאליען בושעווען שטורם־ווינטען. אין קראקא, פראג, וויען און בערלין שלאגט מען יודי־שע סטודענטען או מיטער לוק מאכט זיך נאפער־האטע, קאקעצט, היקעט, גלאצט און מאכט דעם אנשטעל, הי ער ווייסט נישט, וואס מען וויל פון איהם.

גענע נעהם אין אזא וואך און מאך פאליטיק. נאר נישט קיין וואונדער, וואס אונזערע פאטענטיר־טע דיפלאמאטען אין פאריז, בערלין, ווארשע און פון אנדערע שטעטלעך, האבען אוועקגעלעגט זייערע דיפלאמאטיש כלי־זיין און שא־שטיל, קיין האהן קרעהט נישט אויפ'ן דיפלאמאטישען מארק.

צוליב דערזעלבער סיבה וועלען מיר זיך אויך ארויסדרעהען פון זאגען אונזערע פאליטישע בויך־סברות אין איצטיגען מאל.

עס פאסט אונז היינט נישט זיך צו פארנעהמען מיט פאליטיק.

צווישען קינדער

קינד — וואס וויינסטו, משה'לע!
ערשטער — אהן א פארוואס?
צווייטער — יאנקעלע האט מיך געשלאגען.
צווייטער — ניין! איך האב איהם פריהער געגעבען א פאטש, נעהמט ער און הרג'עט מיך גוט אן.

מוטער — (צום קינד, וואס איז אריין פון דרויסען) וואס? עס רעגענט נאר?!
קינד — ניין מאמע, עס רעגענט נישט, עס פאלט נאר וואסער פון הימעל.

לעהרער — דו ווייסט גארנישט, גארנישט! אט פרעג מיך וועסטו זעהן ווי איך וועל דיר אלעם ענטפערען.

שילער — זאגט־זשע מיר, הר' לעהרער, וואו קומט אהין דאס פייער, ווען מען פארלעשט די לאמפ?

לעהרער — פאר וואס האסטו נעכטען גע־פעהלט?
שילער — ס'האט מיר וועה־געטון א צאהן.
לעהרער — נו, און איצט טוט דיר נישט וועה?
שילער — ניין, לעהרער, ס'דארף שוין איצט וועה־טון דעם דענטיסט, ווייל ער האט איצט דעם צאהן מיינעם.

פון אויסלענדישען מארק

אַ סך ערפאַהרונג

דאקטאר (צו א פאציענט): אין פיר וואכען מאך איך אייך אינגאנצען געזונד. פערלאזט זיך אויף מיר. אין אייער קראנקהייט האב איך א סך ער־פאהרונג. איך אליין לייד שוין פון איהר א יאהר צעהן...

אַ חכם

— ענטשולדיגט, לאזט מיר צו אייך אביסעל רייהען, גלאט אזוי.
— וואס איז דער מעהר?
— הערט איהר דאך, מיין פרוי מוז דא ערגעץ זיין, אבער איך ווייס נישט וואו. ווען זי וועט בעמערקען, אז איך רעד מיט אייך, וועט זי גלייך קומען צו לויפען.

אונמעגליך!

דאקטאר: דארף איך אייך פרעגען ווי אלט איהר זענט?
פאציענטין: איהר פערשטעהט דאך אז א פרוי איז אזוי אלט ווי זי זעהט אויס.
דאקטאר: אונמעגליך, איהר מוזט יונגער זיין.

אַ סך מיה

— רק מיר האבען טענות צו די ווייבער, מיר נערגעלען, ווייזט אוים אז עהשט מיט א פאר יאהר צוריק האט א מאן געמוזט נעהמען פיל מיה, בית האט געקאנט זעהען א מייד'לס קנעה. 3

זיי זאגען נישט אוים

דאקטאר: שוין צוואנציג יאהר אז איך בין דאקטאר און קיין איין פאציענט האט זיך נאך נישט בעקלאגט?
פריינד: מתים זאגען נישט אוים פון חדר...

סטודענטען, סטודענטען!

(אַ צייט־געזאַנגעכטס)

וואו דו קעהרסט זיך, וואו דו ווענדסט זיך,
אומעטום — אין אלע זייטען,
אויפגעברויזט איז שטארק די „בילדונג" —
ס'טוט זיך מעשים ביי די לייטען...

וויען און בוקארעשט, און קראקע,
און אין פראג — אין שטאט פון גולם,
ארבייט מעשים „אונזער האפנונג" —
ס'ליארעמט דער סטודענטען־עולם...

ס'ווערט זיי גאר די זאך נישט גמאס,
מ'זעהט נישט אין דער זאך קיין מידע;
און אויף אלע די לשונות
שרייט מען: „הורא... הוזש נא זשידא"!

ס'גייט אויף אונז א צייט משמעות,
מען דערווייזען וויל דער שטן,
אז קולטור מען דארף צו זוכען
ביי די ווילדע האטענטאטען...

ס'ווערט דאס אויבערשטע פון שטויסעל
פונ'ם כוליגאן, נישט בעסער —
איי, א צייטעל! איי, א תקופה!
פאטענטירטע מענשען־פרעסער!

און, ווייזט אוים — לעשות נקמה
אין די שונאים אין די פילע —
מ'ט דער ציטא פיהרט מלחמה
אויף די יודישע — די קהלה!

יאקעל בן פלעקעל

לאדזער משומדים נאכ'ן שמד

די ארימע נעז נעבעך

שוויטאלסקי'ס רעדע

(ספעציעלער סטענאגראם פאר'ן „קונדס")

איך האלט דעם רעפעראט אין „פילהאר־מאניע" נישט אין סיים, ווייל איך פערטראג נישט קיין רעפוטאטען, פילסודסקי האט מיר אזוי געזאגט, איך טראג זיך ארום מיט'ן פראיעקט צו ענדערען די קאנסטיטוציע אויף אזא אופן, מען זאל אין גאנצען אפשאפען דעם סיין רעפוטאטען און די פראזען: סיים. מען קען זיך בעגנוגענען מיט דער פילהאר־מאניע.

אויב די רעגירונג וויל עפיס זאגען דעם פאלק דארף זי דאך נישט רעדען צו די רעפוטאטען. מען קאן דאך רעדען דירעקט צום פאלק. מען האלט א רעפעראט אין פילהארמאניע, מען שטעלט אר־וועק א ראדיא־מעגאפאן, וועה עס וויל קומט צו דער פארהערונג און ווער עס וויל, שטעלט זיך אוועק ביים ראדיא און הערט וואס די רעגירונג רעדט צו איהם.

דאס איז א סך דעמאקראטישער ווי א סיים, דא רעדט מען צום גאנצען פאלק און אין דער סיים־געבייערע רעדט מען נאר צו שטיקלעך, צו ברעק־לעך פון פאלק — צו רעפוטאטען.

די רעפוטאטען מיינען, אז זיי זענען דאס פאלק דאס איז טעות! זיי זענען געווארען רעפוטאטען, דורך פאפירענע צעטעלעך און וואכערע ווערט האט מיטשטיינס געזאגט פאפיר. פאפירענע רעפוטאטען זענען זיי, טא ווער דארף זיך רעכענען מיט פאפי־רענע שלוחים.

פוילען קאן זיך נישט דערלויבען צו האבען א שלעכט־ארגאניזירטע מלוכה! קוקט אריין אין אונזערע אמטען וועט איהר זעהן ווי פלייסיג עס אר־בייטען אונזערע בעאמטע, ווי פינקטליך זיי ערלעד־יגען אינטערעסאנטע, וועט איהר בעקומען א בער־גריף, וואס עס הייסט ארדנונג, נאר אויב עס קלאפט נאך נישט אלץ ווי ס'געהער צו זיין, איז דערין שולד־יג די קאנסטיטוציע. זאל מען ענדערען די קאנ־סטיטוציע, ווערט אין לאנד א אידעאלע ארדנונג.

אין דער נאהענטער צוקונפט וועלען מיר האַ־בען א שטענדיגע מעהרהייט אין אונזער פארלא־מענט. דאס קאנען מיר דערגרייכען דורך א גאנץ איינפאכען אופן: מיר וועלען אלע בירגער מאכען פאר מלוכה־בעאמטע. דערמיט וועלען מיר דער־גרייכען דאס דאפעלטע. אז די בירגער וועלען זיין פערזארגט מיט פארנסה און אז מיר וועלען האבען א מעהרהייט.

ווען אין דער איצטיגער רעגירונג וואלט געווען אינערן־מיניסטער א ענדעק, וואלט ער דאך געמוזט יעדעס יאהר אנקלאפען די פיינער דעם ביסעל יו־דען, מיר אבער מאכען עס אזוי געשיקט, אז די יודעלעך הערען אליין געשלאגען.

מיר ווילען ענדערען די קאנסטיטוציע לטובת דעם כא״ק. די ענדעקעס ווילען איינטיילען די בירגער אין עטליכע גרופען, דאס איז ריזיקאליש. מיר ווילען נאר איין גרופע — א שטארקע, א מעכטיגע, און ביי איין גרופע וועלען מיר דארפען אריינפיהרען אין סיים נאר איין רעפוטאט. גאנץ גענוג! ווער דארף אזוי פיל רעפוטאטען!?

מיר דארפען וועהלען נאר איינעם, יוזעף פיל־סודסקי'ן. מיט איהם וועלען מיר זיגען.

דער זיג איז מיט אונז!

ביאגראפיעס

פון „קונדס" לעקסיקאן.

בערטא זאַסלאַווסקאַ

דאס ווערטעל: אז דער מאן איז א רב, איז דאס ווייב א רביצין, פאסט זיך זעהר גוט צו אויף דער ארטיסטקע בערטא זאסלאווסקא.

אז מען איז אין טעאטער און מען קוקט זיך צו, ווי בערטא שפילט, קומט אויפ'ן געדאנק איהר מאן, רודאלף. א וואונדער ארטיסט דער רודאלף! מיר האבען איהם פיל, זעהר פיל צו פערדאנקען.

קודם־כל דארף מען איהם דאנקען פאר דעם וואס ער האט זיך גענומען נישט מעהר ווי איין ווייב. שטעלט זיך פאר, ווי מיר וואלטען אויסגעזעהן, ווען אונזער רודאלף פערזארגט זיך מיט עטליכע טוץ ווייבער, און אלע ווייבער מוזען שפילען טעא־טער, נאר דערפאר, וואס רודאלף זאסלאווסקי איז זייער מאן.

עס וואלט מיט אונז געווען זעהר שלעכט, זעהר ביטער.

איז דאך אבער רודאלף, ווי עס ווייזט אוים, נישט אזא אכזר און האלט זיך ביים הרב דרבינו גרשון, און האט זיך גענומען נאר איין־בערטא.

לויט דאקומענטען, וואס מיר האבען אויסגע־פונען אין די ארכיווע, ווערט פעסטגעשטעלט, אז בערטא'ס ארטיסטישע קאריערע הויבט זיך באלד אן נאכדעם ווי זי איז אפגערעגענגען פון אונטער חופה מיט רודאלפ'ן. ווער פון זיי ביידען עס האט ביי דער חתונה געמאכט א „גאלדענעם שידוך" גע־פונען נישט די ביאגראפען, מען רעכענט נאר אז רודאלף איז דאן געפאלען פון א „בלוטיגע נקמה".

בערטא האט זעהר ליב איהר מאן. איהר שפי־לען טעאטער האט נאר, ווי מען זעהט, דעם איינציגען צוועק: צו בעווייזען וואסערע גרויסער אקטיאר איהר רודאלף איז.

וואס טוט מען נישט א פרוי צוליב ליבע!

ער דאַרף אַ תשובה

חסיד: רבי, גיט מיר ארוים א תשובה, ווייל איך האב נעגעסען נזיר'איש ברויט.
רבי: פאר וואס?
חסיד: ווייל די יודישע קראמען זענען געווען פערמאכט.
רבי: וואס פלוצלינג זענען די יודישע קראמען געווען פערמאכט?
חסיד: ווייל ס'איז געווען יום־כפור.

אַ שטיקעל חילוק

פאטער: פארוואס דאווענסטו נישט, מיין קינד?
קינד: דער יצר־הרע לאזט מיך נישט.
פאטער: פאר וואס זאלסטו זיך נישט לערנען טאקע פון יצר־הרע אליין? זעהסט, ער טוט דען קיין יצר הרע אין זיך.
רבונו של עולמ'ס רצון.
קינד: יא, אבער דער יצר־הרע האט נישט

שפאס פון פאטילען־ווינקעל

טאַקי, ווי אַזוי איז עס מעגליך?..

— גייט איהר א פריינד צו דעם חתן?
— איהר האט נישט געטראפען! איך בין דער כלה'ס מוטער.

זי האט זיך פיין אַרויפגעאַרבייט

— דו זעהסט אט די פרוי? זי האט אין איהר לעבען דורכגעמאכט א מערקווירדיגע קאריערע.
— וואס אנ'ערך?
— פון אנפאנג האט זי חתונה געהאט מיט איי־נעם א קויפערמאן, דאן האט זי זיך געגט און גע־הייראט איינעם א כילווערמאן, און איצט איז זי שוין די פרוי פון איינעם נאלדמאן...

עכט מאָדערן

ער: זאג מיר נאר, עלא, וואסטו אמאל זיין מיין פרוי?
ש
זי: לאז מיך איבער דיר צו ענטפערען בין נאך מיין ערשטען גט!

אַ מתנה

— וואס האב איך געהערט, מאטעל, דיין ווייב האט דיר געשאנקען א צווילינג?
— געשאנקען? א שעהנער געשאנק! זי האט עסק קאסט מיך הונדערט דאלאר. דעם דאקטאר, דאלאר א הויז־פרוי, און דרייסיג דאלאר א ווינעלע!

אַ בינאַמיסט

— איך בין א בינאמיסט.
— ווי אזוי?
— דו האסט א ווייב, עסט זי דיך. מיין ווייב עסט מיך פאר צווי. ש

עס נעהט

— ווי נעהט עס? ש
— אויפ'ן ווייבס נאמען...

נייער פאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזער לעבן

נייער פאָלקסבלאַט

22
פרייטאג
נאָוועמבער
זון־אויפגאַנג 7.08
זון־אונטערגאַנג 3 35
י״ט
מרחשון תר״צ
ליכט־צינדען: 3.22

טאָג־נאָטיצן

קויהלען־פראַגע אין דער קהלה

נאָך מיט א פּאָר חדשים צוריק, האָבן מיר נפּאָדערט די יודישע קהלה באַצייטענס זיך פאַרזאָרגען מיט קויהלען, כדי ביים אָנקומען ווינטער, זאָל זי קענען צו־הילף־קומען דער ...ער יודישער באַפעלקערונג.

ס׳איז געווען זומער און מ׳האָט באַקענט די ...לען קויפן צו א ביליגן פּרייז און אויף ... באַדינגונגען. אָבער איז נאָך דעמאָלסט נישט ...יגען דער באַהן־טאַריף.

די קהלה האָט זיך דאַן אויף אונזער ווענדונג ... אָפּגערופן. ס׳איז שוין געוואָרן א טראַדי־... ביי אונזער קהלה, אַז מ׳הויבט אָן רעדן ... פון דער קויהלען־אַקציע ענדע זומער, און ...דם אַזוי לאַנג ביז ס׳פאַרגעהט דער ווינטער. ... פאַר פסח באַקומען די אָרימעלייט דאָס ...ל קויהלען, וואָס איז פאַר זיי פיל וויכטיגער ... האָבן ווינטער אין די גרויסע פרעסט.

אין דער קהלה־פערוואַלטונג איז שוין פאַר־... א דרינגענדער פאָרשלאָג פון דאָזאָר ציטרי־...סקי וועגן דער קויהלען־אַקציע; ס׳האָבן זיך ...ען דעם שוין אויך געווענדעט צו דער קהלה ... א עפענטליכער אויפפאָדערונג די פאַרבינדע־... פון דער איצטיגער קהלה־מערהייט די פּא״י. ... קהלה־פערוואַלטונג האָט אָבער ביז איצט גאָר־... געטון אין דער ריכטונג.

און ס׳איז שוין די העכסטע צייט: דער ווינ־... קומט שוין אָן. די מאַטעריעלע לאַגע פון די ...ען האָט זיך נישט פאַרבעסערט, די אַרבייטס־...נקייט איז שטאַרק געוואַקסן, די צאָהל פון ... וואָס נויטיגען זיך אין שטיצע איז געשטיגען.

די קהלה טאָר דעם ענין נישט פאַרנאַכלעסי־... זי דאַרף געדענקען, אַז דער, וואָס גיט אין ... נויטיגער צייט — גיט דאָפּעלט. —ן.

א זיצונג פון דער קהלה־פערוואַלטונג

(—) שבת 7 א זייגער אין אָוונט וועט פאָר־...ען א זיצונג פון דער קהלה־פערוואַלטונג. אויף ... טאָג־אָרדנונג געפינען זיך: פּראָטאָקאָל, קאָ־...קאָטען, סובסידיע פאַר׳ן קאָמיטעט צו שטיצן ...עליטענטע אין ארץ־ישראל און באַריכט פון ... ווירטשאַפטס־קאָמיסיע.

...ייע „שטייער־מאַהנער״

...וועלכע מ׳האָט אַריינגעמאַהנט אין חד־גדיא

(ב) די אויספאָרשונגס־מאַכט האָט באַקומען ...ערטרויליכע ידיעה, אַז איבער די פאָרשטעט ... לאָדז פאָהרען אַרום עפּיס צוויי יונגע לייט ...כע אינקאַסירען ביי נאַאיווע דאָרפס־איינוואוי־... שטייערן. די פּאָליציי האָט אונטערגענומען ... אויספאָרשונג און אַרעסטירט די ביידע אַפע־...טען. דאָס זענען: פאַנקראַצי יאַקובאָווסקי ...שעזשינער 90) און סערגיי דאָלגאָפּאָלאָ פראַנ־...סקאַנער 34.

מען מוז רעמאָנטירען

שטראָפן פאַר הויז־ווירטע

(ב) צוליב דעם, וואָס א גאַנצע רייהע הויז־...טען האָבן זיך אָבגעזאָגט אַדורכצופיהרען די ...יגע רעמאָנטען אין די דירות פון די לאָקאַ־...רען, האָט די שטראָף־קאָמיסיע אַרויפגעלעגט ... א גאַנצע רייהע הויז־ווירטען געלד־שטראָפן ... 100 ביז 300 זלאָטעס. א חוץ דעם זענען זיי ...יב דעם נויטיגען רעמאָנט ביז׳ן נאָהענטסטען ...רמין אַדורכצופיהרען.

אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט־דיזשורען

(ב) נ. עפּשטיין (פּיעטרקאָווער 225) מ. ...רטאָשעווסקי (פּיעטרקאָווער 95) מ. ראָזענבלום

לאָדז זאָרגט זיך וועגן א האַנדעלס־פלאָט פאַר פּוילען

מיטוואָך אין אָוונט איז, אונטערן פאָרזיץ פון וואָיעוואָדע אין דער וואָיעוואָדשאַפט פאָרגעקומען די אָרגאַניזאַציאָנס־זיצונג פון וואָיעוואָדישן קאָמי־טעט פאַר שאַפן דעם נאַציאָנאַלן פלאָט. דער אינספּעקטאָר פון הויפּט־קאָמיטעט פאַר׳ן נאַציאָנאַלן פלאָט, ה׳ טאָמטשאַק האָט אין זיין רעפעראַט אָנגעוויזן, אַז פּוילן צאָהלט איצט פרעמדע מלוכות פאַר עקספּאָרטירן פּוילישע סחורות 400 מיליאָן זל. א יאָהר. ס׳איז דעריבער איצט נאָך װעהר אַקטועל די פראַגע וועגן אייגענע האַנדעלס־שיפן. פּוילן האָט איצט נויטיג 200 אַזעלכע שיפן מיט אַנ׳אַלגעמיינעם טאָנאַזש פון 700 טויזנט טאָן.

די געזעלשאַפט פאַר שאַפן אַנ׳אייגענעם האַנדעלס־פלאָט האָט שוין 500 קרייזן מיט 200 טויזנט מיטגלידער.

נאָכדעם ווי די סטאַראָסטעס און שטאָט־פּרעזידענטן האָבן אָפּגעגעבן א באַריכט וועגן דער טעטיגקייט פון די קרייזן אין זייערע ערטער, איז אויסגעוועהלט געוואָרן א וואָיעוואָדישער קאָמיטעט אונטערן פאָרזיץ פון וואָיעוואָדע.

א נייע קאָנפערענץ וועט באַשליסען צי ברויט וועט טייערער ווערען

לוסטראַציעס און שטראָפן אין בעקערייען

(מ) ווי מיר האָבן שוין מיטגעטיילט, האָט די מערהייט פון דער צעניק־קאָמיסיע אונטער דער ווירקונג פון דער פּראָדוצענטן־קאָמיסיע באַשלאָסן צו העכערן דעם צעניק פון ברויט און זעמעל, אַזוי אַז א קילאָ ברויט זאָל קאָסטן 45 גראָשן אַנשטאָט 40, 38 אַנשטאָט 35, און זעמעל 1,15 א קילאָ אַנשטאָט 105.

דער מאַגיסטראַט האָט באַהאַנדלענדיג דעם ענין באַשלאָסן, אַז עס זענען נישט פאַראַן קיין שום גרינדליכע סיבות די פּרייזן פון ברויט צו העכערן און דעם פאָרשלאָג אָפּגעוואָרפן. די צעניקקאָמיסיע און די פּראָדוצענטן האָבן זיך גע־ווענדעט אין דער וואָיעוואָדשאַפט.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט האָט די וואָיעוואָדשאַפט פאַרנעמט דעם מאַגיסטראַט צוזאַמענצורופן אויף היינט א צווייטע קאָנפערענץ פון דער צעניק־קאָמיסיע אין דער מעהל־סעקציע.

(2) די שטעטישע סטאַראָסטווע האָט אַרויסגעשיקט אין שטאָט אַריין עטליכע פּאָליציי־קאָמיסיעס צו לוסטרירן אויב די אויסגעבאַקענע זעמעל האָבן די געהעריגע וואָג. אויף א קילאָ זעמעל דאַרף אויספאַלן 21 זעמעל. די פּאָליציי־קאָמיסיעס האָבן פעסטגעשטעלט, אַז אין א ריי בעקערייען זענען אויסגעבאַקן די זעמעל אַזוי אַז אויף א קילאָ גערעכנט, אַרויף ביז 28 זעמעל. א קילאָ זעמעל צו 5 גראָשן א זעמעל, קאָסט אַזוי אַרום 1,40 אַנשטאָט א 1,05.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער לוסטראַציע זענען געמאַכט געוואָרן פּראָטאָקאָלן די בעקערס אַראָלף רעדמאַן (גלובנא 2), אַראָלף שולץ (גלובנא 25), נח ווייגבערג (פּיעטריקאָווער 38), שלמה מיצענמאַכער (פּיעטריקאָווער 166), מאיר נאָוואָרסקי (וואָלטשאַנסקא 2).

לויט די פּראָטאָקאָלן האָט די שטעטישע סטאַראָסטווע באַשטראָפט מיצענמאַכערן מיט 14 טעג אונבעדינגטן אַרעסט, נאָוואָרסקין 200 זל. שטראָף. ווייגבערג — 150, שולץ 150; רעדמאַן — 200 זל. די לוסטראַציעס וועלן פאָרגעזעצט.

גרויסער סקאַנדאַל אויף דער כשרות־קאָמיסיע ביים ראַבינאַט

מיטגלידער פון דער קאָמיסיע באַליידיגט דעם מנהיג פון די אומפּאַרטייאישע

שאַרפער פּראָטעסט פון ראַבינאַט

גאַנץ לאָדז קאָכט מיטן סקאַנדאַל, וואָס האָט אויסגעבראָכן אויף דער לעצטער זיצונג פון דער כשרות־קאָמיסיע ביי דער יודישער קהלה אין לאָדז.

ווי באַקאַנט, באַטייליגט זיך נישט אין די זיצונגען פון דער כשרות־קאָמיסיע קיין שום מיטגליד פון דער אומפּאַרטייאיש־דעמאָקראַטישער פראַקציע מיט א צייט צוריק האָבן זיי, נישט וועלנדיג טראָגן די פאַראַנטוואָרטליכקייט פאַר דער טעטיגקייט פון דער ראַוויגער קאָמיסיע, ערקלערט, אַז זיי וועלן זיך אין די אַרבייטן פון דער קאָמיסיע נישט באַטייליגן און האָבן אויפגעהערט צו קומען אויף די זיצונגען.

אויף דער לעצטער זיצונג פון דער קאָמיסיע האָט זיך ביים באַטראַכטן א כשרות־ענין איינער פון די מיטגלידער פון דער קאָמיסיע, א האָזער, אויף א באַליידיגענדיגן אופן אויסגעדריקט וועגן דעם מנהיג פון די אַלעקסאַנדערער חסידים, הגם אויף דער זיצונג זענען קיין אַלעקסאַנדערער חסידים נישט אַנוועזנד געווען, האָט דאָס אַרויסגערופן אַנ׳אויפרעגונג צווישן די אַנוועזענדע. דער ראַבינאַט האָט שאַרף פּראָטעסטירט נעגן דעם און ראַבינער פיינער האָט אַלס פּראָטעסט פאַרלאָזט די זיצונג.

א מעשה־סדום אין לאָדז

דעגענערירטע, קראַנקע דינסטמיידעל מאַכט אומגליקליך א קינד

אין סאַמע מיטן פּיעטריקאָווער גאַס, ביי א פיין בעל־הבתישער יודישער משפחה האָט היינטיגע וואָך פּאַסירט א שרעקליכע געשיכטע, מיט וועלכע ס׳קאָכט די גאַנצע געגענט.

די פאַמיליע ג. אויף פּיעטריקאָווער גאַס האָט א יונגעלע פון 9 יאָהר. דאָס ראַוויגע יונגעלע האָט זייט א געוויסער צייט זיך אָנגעהויבן צו באַקלאָגן אויף ווייטאָגן אין גאַנצן אָרגאַניזם, און באַזונדערס אין געשלעכטס־אָרגאַן. די מוטער פון׳ם יונגעלע האָט א געוויסע צייט אָנגעוואַנדן היימישע מיטלען, און צוליב די סימנים אויפ׳ן קינדס קערפער, זיך געשעהמט צו געהן מיט איהם צו א דאָקטאָר. ווען דער צושטאַנד פון קינד האָט זיך אָבער אַלץ פאַרערגערט, איז פרוי ג. מיט איהר יונגעל אַוועק צום דאָקטאָר וו—ן.

דער דאָקטאָר האָט דאָס קינד לאַנג באַטראַכט און זיך אַליין געוואונדערט. ס׳האָט זיך נעמליך אַרויסגעשטעלט, אַז דאָס 9־יעהריגע יונגעלע איז אָנגעשטעקט מיט אַזאַ וועגערישער קראַנקהייט, וועלכע מ׳באַקומט פון האָבן באַציהונגען מיט פרויען.

די געשיכטע איז געוואָרן אויפפאַלענד און מ׳האָט אָנגעהויבן אויספאָרשן דאָס יונגעלע, וואָס דאָ איז געשעהן. צוערשט האָט דאָס קינד גאָר נישט געוואָלט זאָגן, אָבער נאָך לאַנגע איינרעדעניש, האָט דאָס יונגעל מיט א גרויס געוויין דערצעהלט, אַז דאָס יודישע דינסט־מיידעל, וואָס געפינט זיך ביי זיי אין הויז, האָט איהם כסדר געצוואונגען צו געשלעכטליכע באַציהונגען מיט איהר. דאָס דינסט־מיידעל האָט אויסגענוצט די געלעגנהייט, וואָס ביי ג. אין שטוב איז אָפט קיינער נישטאָ און האָט דאָס קינד געצוואונגען צו די שרעקליכע מעשים. דאָס מיידעל האָט אויף א שרעקליכן אופן טעראָריזירט דאָס קינד, אַז ס׳זאָל שווייגן וועגן דער גאַנצער געשיכטע.

ד״ר וו. האָט זיך ענערגיש גענומען אויסצוהיילן דאָס קינד, וואָס וועט זיך אויך איינגעבן.

מיט דעם דינסט־מיידעל האָט זיך פאַרנומען די פּאָליציי.

פּראָצעס פון רידזעווסקי׳ס אַליבּיסטן

א ווידער קלאַנג פון דעם פּרעזידענטן־מאָרד

(—) היינט וועט אין היגן קרייז־געריכט זיך אָנהויבן דער פּראָצעס פון די אַזוי־גערופענע אַליבּיסטן פון רידזעווסקי.

מיט 4 יאָהר צוריק איז ערמאָרדעט געוואָרן דער לאָדזער שטאָט־פּרעזידענט ציגאַרסקי. איינער פון די מערדער, וואַלאַשטשיק איז פאַרמשפּט געוואָרן צום טויט, און איז דאַן דערשאָסן געוואָרן. דער צווייטער באַשולדיגטער האָט באַקומען טורמע. פון׳ם ערשטן שנעל־געריכט איז דער פּראָצעס אַריבער צו א געוועהנליכן געריכט, ווייל א גרופּע אַרבייטער האָבן פעסטגעשטעלט זיין אַליבי. נאָך דעם, ווי רידזעווסקי האָט אין קרייז־געריכט באַקומען אייביגע טורמע, האָט די פּראָקוראַטור פאַרפיהרט א פּראָצעס נעגן די אַליבּיסטן־עדות פאַר פאַלש עדות־זאָגן.

דער פּראָצעס הויבט זיך היינט אָן אין היגן קרייז־געריכט.

Dr. med. J. Lubicz
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46
קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פאַרקרימונגען פון די פּלייצעס און גלידער.
איינענע פּראָצאַוניע פון: זעמפּער בע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען, ווי: העלצערקעס, אויף פּלאַטפוסען, קונסט־ליבער פוס, גאָרסעטען א. ז. וו. צופּרעכגונג פון 5—7 אָוו.
צוריקגעקעהרט.

Dr. med. B. FROM
ספּעציאַל־אַרצט פאַר עקזשער־פרויען־קראַנקהייטען
Zawadzka 46 (Żeromskiego 12)
telefon 142-61
צוריקגעקעהרט.
נעהמט אָן פון 3—5 נאָכמיטאָג. 11678

DR. MED.
L. Pikielny
אוראַלאָג
ספּעציאַל־אַרצט פאַר נירן, בלאָז און האַרן־קראַנקהייטן
8 NAWROT 8, tel. 2,19-90

פאָלקס־אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.
מאָרגען, שבת, 23/11, 5 נאָכמ. אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צגעלנ. 4)
העברעאישע פאָרלעזונג
א. ד. ט.: „די יודען אין פּוילען״ פאָרלעזנט ד״ר פ. פרידמאַן.
איינגאַנג פריי!
די נאָהענטסטע פאָרלעזונגען: זונטאָג 24/11 8.30 אָוו. רעד. י. אוגער „ענגלאַנד, אַראַבער און א״י מאַנדאַט. דינסטאָג 26/11 8.30 אָוו. ד״ר צבי זהר „א״י־פּראָבלעמען״.

מאַנאַזשעריע אין העלענאָוו
ערעפנונג זונטאָג דעם 24־טען ד. מ.
דער זאָאָלאָגישער גאָרטען איז טעטיג פון 9 פריה. איינגאַנג 1 זל. שילער און קינדער ווי אויך מיליטער־

עדשטער קלאנג-פילם-טעאטער אין לאדז

נארוטאוויטש 20 **SPLENDID** נארוטאוויטש 20

היינט און פאלגענדע טעג!

נייע ערא אין דער קינעמאטאגראפיע!

גרויסער קלאנג-זינגענדער פילם פון פראדוקציע Universal Pictures Corporation

קאמעדיאנטן-שיף

אין די הויפטראלען:

Laura la Plante, i Józef Schildkraut

אויסערדעם געהמען אנטייל בעריהמטע נעגער-כארען.

דאס קינא איז פערזעהען מיט די וועלט-בעריהמטע אפאראטען Western Electric

נאכ'ן אנהויב פון סעאנס וועט קיינער אויפ'ן זאל נישט אריינגעלאזט ווערען.

הנחה-בילעטען און פאספארטוס אונבעדינגט נישט גילטיג.

אנהויב פינקטליך 6, 8 און 10 אווענד ∴ בעשטעלונגס-קאסע טעטיג פון 3.30 נ"מ

היינט
3 סעאנסען 3
5.45, 7.45 און 10 אוו.

קאנטראל-פערזאמלונגען פון יאהרגאנג 1902 און 1904

היינט דארפען זיך צושטעלען

אין פ.ק.או. I (נאוואָ-טאַרגאָוואַ 18) שערגאוצעס פון רעזערוו און לאנד-שטורם מיט און אהן געוועהר (קאטעגאריע A C1 C2 און D) וואס זענען געבוירען געווארען אין 1902, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 2. 3. 5. 8. 9. און 11. פאליציי-קאמיסאריאטען און זייערע פאמיליען נעמען הויבען זיך אן אויף

U Z

מארגען — W

אין פ.ק.או. לאדז II (נייע ציגעל-גאס 51) היינט, די געבוירענע אין 1904 י., וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 12. פאליציי-קאמיסאריאט און זייערע פאמיליען-נעמען הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען

A B C D E F G H Ch I J K L

מארגען — 12-טער פאליציי-קאמיסאריאט.

L Ł M N O P R S Sz T U W Z Ź

רשימות פון יאהרגאנג 1909,

(—) היינט, פרייטאג, דארפען זיך מעלדען אין לאקאל פון מיליטעריש-פאליציישען ביורא ביים מאגיסטראט (פיעטריקאווער 212) פון 8 פריה ביז 3 נאכמיטאג די יונגעלייט, וואס זענען געבוירען געווארען אין 1909 י. וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 13 פאליציי-קאמיסאריאט און וואס זייערע נעמען הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען

L Ł M N O P R S

מארגען — 13. פאליציי-קאמיסאריאט

Sz T U W Z Ż

בעזוך פון דר. צבי זהר פון א"י

מיט'ן אנהויב פון נייעם בורזשעט-יאהר איז דער היגער קרן-קימת-קאמיטעט צוגעטרעטען צו א פערשטארקטער טעטיגקייט אויף אלע געביטען פון קרן-קימת. עס ווערט פארגענומען א ברייטע אויפקלערונגס-ארבייט צווישען אלע יוגענד-קרייזען איינשליסליך די שול-יוגענד. צו דעם צוועק איז היינטיגע וואך געקומען קיין לאדז דער בעקאנטער פראגאנ. ליטער פון יוגענד און שול-רעסארט פון קרן קימת אין פוילען, ה' ד"ר צ. זהר פון א"י.

ה' ד"ר זהר וועט ווילען אין אונזער שטאט עטליכע טעג און וועט זיך פערנעמען מיט ארגאניזירונגס און פראפאגאנדע ארבייט צווישען דער יוגענד.

אין צוזאמענהאנג דערמיט וועלען פארקומען א גאנצע רייה פערזאמלונגען און אלע יוגענד-ארגאניזאציעס מיט דער בעטייליגונג פון ד"ר זהר.

אין ביורא פון קרן קימת איז פארגעקומען א גרעסערע בעראטונג פון די פארשטעהער פון די יוגענד-ארגאניזאציעס מיט דער בעטייליגונג פון ה' ד"ר צ. זהר פון א"י.

ה' ד"ר זהר רעפערירט וועגען דער איצטיגער לאגע אין א"י און די אויפגאבען, פאר וועלכע עס איז געשטעלט געווארען דער קרן קימת נאך די געשעהענישען אין א"י, דאס ערווערבען פון נייע ערד-שטחים איז איינע פון דרינגענדסטע אויפגאבען און איצטיגען מאמענט צוליב וואס עס מוזען געמאכט ווערען אלע מעגליכע אנשטרענגונגען, כדי צו שאפען די נויטיגע געלד-מיטלען.

עס ענטוויקעלט זיך א דיסקוסיע וועגען פלאן פון דער ארבייט פארן היינטיגען יאהר און עס ווערט בעשלאסען צוצוטרעטען אין די נאהענטסטע טעג צו אן אקציע פון פערשפרייטען נייע קק"ל-בושקעס וואס איז א בעדייטענדער הכנסה-צווייג פון קק"ל.

עס איז אויך בעשלאסען געווארען ארויסצוגעבען א געוויסען געלד-קאנטינגענט אויף די יוגענד-ארגאניזאציעס און מאכען אלע פארבערייטונגען, צו פערגרעסערען היי-יאהר די קרן-קימת-הכנסות.

דריי נייע באנקראטען פון דער האנדעלס-אפטיילונג ביים קרייז-געריכט

(2) די האנדעלס-אפטיילונג ביים קרייז-געריכט האט אויף דער לעצטיגער סעסיע בעשלאסען צו ערקלערען באנקראט דעם פלייש הענדלער וולאדיסלאוו סילער. דעם באנקראטירטען האט מען אריינגעזעצט אין ארעסט פאר בעלי-חובות.

דעם צווייטען באנקראט האט דאס געריכט ערקלערט דער פירמע „בערנארד האנעמאן — סערוויי און רייסעריי", פאמארסקא 115.

דער באנקראטירטער איז איבערגעגעבען געווארען אונטער אויפזיכט פון פאליציי.

פ"ר דעם דריטען באנקראט האט דאס געריכט ערקלערט די פירמע „ווילהעלם ווייסענבערג", טרי-קאטאזש-פאבריק, גדאנסקא 136.

ס'איז בעשלאסען געווארען איינצוזעצען דעם באנקראטירטען אין ארעסט פאר בעלי-חובות.

גע'משפט פערשפרייטער פון פאלש געלד

(2) דאס קרייז-געריכט האט נעכטען געהאנדעלט דעם פראצעס נגד יוזעף סקאבעל און יוזעף ניערושעלסקי, ביידע ווערען בעשולדיגט אין לאזען אין אומלויף פאלשע 1 און 2 זלאטע-מטבעות.

דאס געריכט האט פערמשפט סקאבלען אויף אנדערטהאלבען יאהר אויסבעסערונגס-הויז, און ניערושעלסקין פריינעשפראכען.

די אספאלט-ארבייטער שלאגען יודען אויפ'ן פרייהייטס-פלאץ

די ארבייטער, וועלכע זענען בעשעפטיגט ביים אספאלטירען דעם פרייהייטס-פלאץ האבען זיך נעכטען געמאכט לוסטיג איבער די פערבייגעהענדע יודען.

אין אווענט האבען זיך די ארבייטער ערלויבט צו שלאגען מיט זייערע מכשירים מעהרערע יודען, וועלכע זענען דארט פערבייגעגאנגען.

עטליכע יודען זענען שווער צוקלאפט געווארען אין די פנימער.

דער שוויצער פון בושעשינער 11 האט בער קומען אונטערגעראקט אנ'אויג.

אזא האנדלונג מצד ארבייטער, וועלכע זענען בעשעפטיגט עפענטליך ביי שטאטישע ארבייטען, איז מעהר ווי סקאנדאליעז.

דער מאגיסטראט דארף אונטערנעמען שריט עס זאלען זיך נישט מעהר איבערחזרן אזעלכע שלעגערייען און צו זיכערען פאר יודען דעם דורכגאנג איבער דעם פרייער נאס.

פארלעזונגען אין „טאז"
דר. רוזשאנער'ס פארלעזונג וועגען סיפילים

„טאז" איז צוגעטרעטען, אזוי ווי אין די פאריגע יאהרען, צו ארגאניזירען פארלעזונגען וועגען מעדיצינישע און היגיענישע פראבלעמען. די פארלעזונגען וועלען פארקומען יעדען שבת אין אווענט.

צוערשט וועלען ארגאניזירט ווערען א רייה פארלעזונגען וועגען פראגען, וועלכע געהערען צום געביט פון דער נייער מעדיצינישער וויסענשאפט — פון „אייגעניק" — דער לעהרע וועגען דעם ווי אזוי געזונד און שטארק מאכען דעם יונגען און נייעם דור. עס וועלען בעטראכט ווערען די געזעלשאפטליכע קראנקהייטען ווי סיפילים און ווענערישע קראנקהייטען, טובערקולאז, אלקאהאל און זיין שעדליכע ווירקונג אויף דעם געזונדצושטאנד, דאן היגיענע פון הייראט, קראנקהייטען אין הייראט, היגיענע פון פאמיליען-לעבען א. א. וו.

די ערשטע פארלעזונג פון דעם ציקל האט געהאט דעם פאריגען שבת ד"ר ה. רוזשאנער א. דער טעמא — סיפילים און זיין בעהאנדלונג. דער רעפערענט דערצעהלט דעם אינטערעסאנטען פאל אין 18. יאהרהונדערט ווי אזוי א קראנקער אויף לונגען, וועלכען מען האט געהאלטען פאר א שווינדזוכטיגען, האט על פי טעות איינגענומען א מעדיצין, וועלכע ענטהאלט קוועקזילבער און איז געזונד געווארען. ביים געניוער אויספארשען האט זיך ארויסגעוויזען, אז דער קראנקער איז א סיפיליטיקער, ס'איז געווארען קלאר, וואס פאר פערשידענע פארמען סיפילים קאן אננעמען, וואס פאר א וויכטיג געגענמיטעל איז קוועקזילבער. דער רעפערענט שטעלט זיך אפ אויף די ווירקונג פון קוועקזילבער אויף דעם סיפילים-ערגעגער, ווי אזוי דער סיפילים-ערגעגער דרינגט אריין אין מענשליכען ארגאניזם, די פארמען פון אנשטעקען זיך, ווי אזוי קען מען זיך פערהיטען פון אנשטעקען, וואס פאר קאמף עס קומט פאר אין קערפער-געוועב מיט דעם אריינגעדרינגענעם סיפילים-ערגעגער.

די פראגע האט ארויסגערופען אין פול-געפאקטען זאל פון „טאז" גרויסע פעראינטערעסירונג.

מארגען וועט אין דעם זעלבען זאל פארקומען די פארטזעצונג פון דער פארלעזונג. ד"ר רוזשאנער וועט זיך אפשטעלען אויף דער פראגע וועגען וואסער מאנ'שער רעאקציע אלס קאמפאס און וועג-ווייזער פון אנהויב ביז סוף פון דער סיפילים בעהאנדלונג, אויף די נייעסטע בעהאנדלונגס-מעטאדען.

אנהויב פון פארלעזונג האלב 9 אין אווענט.

נתנאל קאפעל

נעכטען איז אין עלטער פון 27 יאהר געשטארבען דער לאנגיעהריגער מיטגליד פון געזעלשאפט „הזמיר" און פונ'ם סינאגאגען-כאר נתנאל קאפעל. דער פערשטארבענער האט איבערגעלאזט נאך זיך א טיפען טרויער און וועהטאג נישט-נאר צווישען די קרובים און משפחה, נאר אויך צווישען די קאלעגען, נאהענטע און ווייטע בעקאנטע.

ת"נ'צ'ב'ה.

פון „צעירי אגודת ישראל"

מוצש"ק קומט פאר אין אגודה-לאקאל, נארוטאוויטשא 11 די אלגעמיינע פערזאמלונג פון „צעירי אגודת ישראל" אין לאדז.

אויף דער פערזאמלונג וועלען ארויסטרעטען מיט רעפעראטען וועגען די צילען און אויפגאבען פון „צא"י" די ה"ה: ר' נטע גוטער, רעד. א. ג. פרידענזאן, מאגיסטער מ. רייכמאן א. א

ביי צאהלרייכע בעשווערדען פון ווייבליכען געשלעכט

ווירקט דאס נאטירליכע בינער וואסער Franciszka Józefa די אלסרבעסטע ערלייכטערונג. בעשטעטיגונגען פון קליניקען פאר פרויען-קראנקע בעווייזען, אז דאס זעהר מילדע Franciszka Józefa אבפיהרונגס-וואסער בעזונדערס ביי וועכנערינען ווערט מיט'ן גרעסטען ערפאלג אנגעווענדעט.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד אפטעקט'עס.

Dr. med. E. Gutman
קינדער-קראנקהייטען
האט זיך אריבערגעצויגען אויף
פיעטריקאווער 11, טעל. 173-00
(זאוואדזקא 1) נעהמט אן פון 4—5 נאכמ.

פון יודישען טעאטער

אין היגען יודישען טעאטער גאסטראלירט איצט מיט גרויס ערפאלג בערטא זאסלאווסקא, ... יכערמאן און הערשקאוויטש.

היינט פרייטאג און מארגען שבת אווענט ... געגעבען די פרעמיערע „קינדער פערגעסט ... נישט".

שבת בייטאג ווערט געגעבען צום דריטען ... די פיעסע „דער נאלדענער שירוך" מיט'ן אנטייל ... גאנצען אנסאמבל.

מיט'ן ארקעסטער פיהרט אן דער דיריגענט ... זעלמאן.

מעלדונג

פון „החלוץ-המרכזי".

שבת דעם 23[11 ת. י. פונקט 7 א ... אווענד קומט פאר א רעפעראט פון ד"ר צ. זאהר ... שיין פון ארץ-ישראל, אלע חברים-ות ווערען ... געפאדערט פינקטליך צו קומען.

11853

פון דער יודישער פאלקס-אוניווערזיטעט, שיענקיעוויטשא 5[3.

2 אלגעמיינע רעפעראטען.

אין זאל פון התאחדות קומען פאר 2 אלגעמיינע רעפעראטען. 1) שבת דעם 23. 8 אווענד א רעפעראט א. ר. ט. „פאוסט" דאס ווערק פון ... רעפערענט ד"ר ווילהעלם פאללעק. 2) זונטאג ... 24. ר. ח. 8 אווענד אין זאל פון „התאחדות" שיענקיעוויטשא 5[3 א רעפעראט א. ר. ט. „ארץ-ישראל נעכטען און היינט" אלס רעפערענט טרעט ארויס ... צבי זהר (זאגענשיין) פון כפר-ילדים. די ציקל-פארלעזונגען ווי אויך די שפראך קורסען הויבען זיך אן אין די נאהענטסטע טעג. פערשרייבען ... מען זיך שוין אין סעקרעטאריאט. שיענקיעוויטש 5[3 טעגליך פון 5—9 אווענד.

11840

סאצ. ארב. יוגענד „פרייהייט" פיעטריקאווער 83

היינט, פרייטאג, פינקטליך 8 אווענד, קומט פאר אין איינענעם לאקאל (פיעטריק. 83) א גרויסע חברים-פערזאמלונג מיט דער בעטייליגונג פון ... ד"ר צ. זהר פון א"י. ה' ד"ר זהר וועט רעפערירן אויף דאס טעמא: „די יודישע ארבייטער יוגענד און איהרע אויפגאבען פאר א"י. חברים קומט מאסענהאפט!

11842

פון די פראפעסיאנעלע „ארט"-קורסען. אכטונג ראמען-שניידער!

די טעג הויבען זיך אן די לימודים אויף די קאנצעסיאנירטע צושניידער-קורסען פון „ארט", איינינע פרייע ערטער זענען נאך פערהאן.

עס זענען נאך פערהאן פרייע ערטער אין די מעכאנישער וועבעריי, סוועטער-שטריקעריי, ... נייעריי, האפטעריי, ראמען-שניידעריי און קראסטשפוקען. איינשרייבונגען קומען פאר אין ביורא פון „ארט" אין די ביורא-שעהן.

11805

צאהן-ארצט
St. Gelberg
וואוינט יעצט
14 Zawadzka 14
נעהמט אן פון 10—2 און פון 4—7 ין

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז ביי מיר בעקומט מען די נייעסטע מאדערנסטע קליידער אויף בעזער, חתונות, וועלאנען און חופה-קליידער

אויף ביליג אבצוז-געלד

קומט און איבערצייגט אייך! מיט אכטונג

ג. סטריקאווסקא,
אלעק: אנדראווסקא 22.
פראנט, 2-טער שטאק, וו. 19.

1849

קאַלאשען, שניעגאָוצעס און פריהמארגען-פאַנטאָפעל

שיך — אַלע אַרט אין אַ רייכען אויסוואַהל צו נידריגע פרייזן ווי אויך

R. HEINE i S-ka, Piotrkowska 31, Cegielniana 46

עמפפעהלט די בעוואוסטע פירמע

די ארץ-ישראל-געשעהענישען פעראייביגט אין אַ גרויסען פילם

סענסאציאָנעלע פרטים, ווי אַזוי די דאָזיגע געפעהרליכע ארבייט איז אויסגעפיהרט געוואָרען.

איינצעלהייטען ליין זונטאג. — איינצעלהייטען ליין זונטאג.

ŚNIEGOWCE KALOSZE
GENTLEMAN
WYKWINTNE ELEGANCKIE

א צימער

מיט אַ בעזונדערען איינגאַנג מיט אַ קאָרידאָר אָדער אָהן ווערט געזוכט צו דינגען אין דער געגענד פון דער גאָוואַמיעסקא ביז דרעוונאָווסקא גאַס פאַרטער אָדער ערשטער שטאָק. אָפערטען אונטער „J" אין אַדמ.

וואוינונגען

ענצערנע צימערן בעקוועהם אויך לאַנגע טערמינען אויך מאָנאַטלעך אויך ליכטע בעדינונגען פון זאפאָרט צו פערמיטען מאַחעיקא 7, טרפּאַהרען פּאַדגר.-יאַווא 20 ביי ראַדזינער.

א געוועלב

מיט אַ שטוב אין אַ קיך איז פון זאַפאָרט פרייז ווירדיג איבערצוגעבען אויף זשגאָווסקא גאַס. אינפאָרמאַציע ביי אברהם ראזענפארב ליטאַמיערסקא 8.

LUNA

היינט און פאלגענדע טעג!
לאַנג-ערוואַרטעטע מייסטערווערק FOX
די מעכטיגסטע ליבעס-עפּאָפּיי,
די שענסטע מענשליכע דראַמע

לעצטער זו-הן

טראַגעדיע פון מוטער-ליבע, וואָס שטעהט העכער פון אַלעם אין דער וועלט.

רעווי פון שטערנס:
MARGARETA MANN, JUNE COLLYER, Charles MORTON, JAMES HALL.

פראַכטיגע מוזיקאַלישע אילוסטראַציע אונטער דער אויספיהרונג פון אַ גרויסען סימפאָנישען אָרקעסטער אונטער דיר. פון ה' א משודנאָווסקי. אָנהויב 4 נאָכם., שבת און זונטאָג—12 אַ זייגער
ביטאָג לעצטער סעאַנס 10 אין אָוונד.
פרייזען אויפ'ן ערשטען סעאַנס פון 1 זל. אן, שבת און זונטאָג פון 12—3 נאָכמיטאָג זענען אַלע פּלעצער צו 50 ג'.

א פרישע קעטעל-מאשין

16-ער איז פרייזווירדיג צו פערקויפען צו ערפאַהרען קעלבאַכס גאַס 14 ביי לעווי

בעקאַנטמאַכונג

אַ בעקוועמט מעבלירט צימער פאַר 2 יונגעלייט צו שלאָפען ביי קיענגעלזשיעזדזקא 10

כשר — צו דער בעקוועמליכקייט פאר דער יודישער בעפעלקערונג!

פיעטריקאָווער 62

מארגען, מוצש"ק ווערט אויף פּיעטריקאָווער 62 געעפענט אַ ערשטקלאַסיגער

באַר אונטער'ן נאָמען: **„ALA FOURCHETTE"**

וואו מען בעקומט צו יעדער צייט פרישע, זעהר געשמאַקע קאַלטע און וואַרימע צובייס אונטער דער שטרענגסטער רעליגיעזער ווי אויך היגיענישער אויספיהרונג אונטער דער לייטונג פון ה' בערנהיים.

בעמערקונג: פון דעם ריזוונג בעת דער ערעפנונג, ד"ה מוצש"ק, גיט איך אָראָ 10 פּראָצענט אויף וואוילטעטיגע צוועקען: „לינת הצדק", „חסד של אמת", יתומים-הויז.

קומט און איבערצייגט אייך!

פיעטריקאָווער 62 — כשר

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון דער אייזען מעבעל פאבריק

I. B. WOŁKOWYSKI שענקיעוויטש 3/5
פאַבריק-לאַגער: נארוטאָוויטשא (דזיעלנא) 17, טעל 70-137

אין: א מביליגסטען, מבעסטען, מבעקוועמסטען און דער גרעסטער אויסוואַהל
כ'בעזיץ אויף לאַגער אַ גרויסען אויסוואַהל פון מעטאַל-ניקעל-בעטען, פעלד-בעטען, מעטאַלאָווע פאַטענט „פערפעקט" גאַראַנטיע 5 יאָהר, קינדער-וועגעלעך די נייעסטע פאַסאָנען, וואַש-טישען, סערוויזען, וויזשימאַטשקעס און פופען-וועגעלעך.

בעקאַנטמאַכונג

די קינדער וואָס גייען אין פאָלקס-שולע און די עלטערן פערלאַנגען דאָס זיי זאָלען לערנען למודי קודש זאָלען זיי קומען צו מיר מיכאל פורא קרענגעל זאַוואַדזקא 10

די גרעסטע וואַרימקייט

ביי אַ מינימאַלען קויהלען-פערברויך זיכערען מיינע דויער-בראַנד-אייוועץ אין שעהנער מאָדערנער פאָרם און אין אַ סאָלידער אויספיהרונג. ::—:: ליפערונג אין יעדער מענגע פון לאַגער

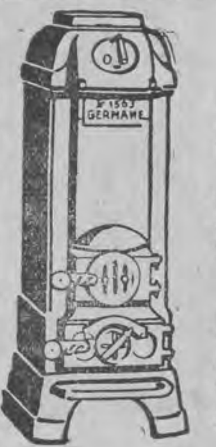

N. BIAŁEK
אייזען=וואַרען=נידערלאַגע
לאָדז, פעטריקאָווער 39 2. הויף, טעל. 45-91.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY

Wodny Rynek (róg Rokicińskiej).

od dnia 19.XI. do dnia 25.XI. 1929 r.
Dla dorosłych:

„ROSITA"

Dramat w 10 aktach.
W roli głównej: **MARY PICKFORD.**
Dla młodzieży:
Pierwszy raz w Łodzi!

„WALKA o ZŁOTY RÓG"

Film sportowy, ilustrujący wyprawę na przepotężne szczyty gór Alpejskich.
Następny program: **„SZECHEREZADA"**

א מאשין אויסצואַרבייטען

פאַטענט-קניעז

געלעגענהייטליך צו פערקויפען.
צו ערפאַהרען ביי ד. ש. ביאַלעק, פיעטריקאָווער 182, טעל. 107-12. 11790

אַנ'אַרט צום שלאָפען

פאַר איין אָדער צוויי אינטעליגענטע פריילינס. זשעלאַנא 30, וו. 14, אָפיצינע. 11844

2 אנשטענדיגע פריילינס

קענען בעקומען אַנ'אָרט צו שלאָפען מלינאַרסקא 11 צו ערפאַהרען בענוויערעס ביי ב. אפאטאָווסקי 9. זאַווישאַ 9.

א גרייטע פרנסה

זאָפאָרט איבערצוגעבען אויף זאַוואַדזקא 17

א געוועלב מיט א שטוב

מיט אַ געוועלב=איינריכטונג. צו ערפאַהרען אויפ'ן אָרט ביי בערנהיים.

צוליבן קריזיס

1 זלאָטי אַ לעקציע פויליש, ענגליש, פראַנצויזיש עספּעראַנטאָ, ביים שפראַכענלעהרער פאַזשענטשעווסקי, פיעטריקאָווער 59. לינקע אָפיצינע, ערשטע איינגאַנג 3 שטאָק אינדערהיים פון 6 אָוונד אָן (פריהער זאַוואַדזקא 10)

א קוואליפיצירטע שניידערין

מיט לאַנגיעהריגער פראַקטיק, וואָס קען גוט צושניידען, קען זיך מעלדען אין דער אַדמיניסטראַציע פון אונזער צייטונג וועגען אַ פאָסטען. 11809

אפצוגעבען

4 צימער און קוך

פאַרטער.
געאייגנעט פאַר וואוינונג אָדער געשעפטס-לאָקאַל פיעטריקאָווער 130, צו ערפאַהרען ביים הויזוועכטער. אויך איז אַ קאַסע צו פערקויפען.

באר פאר 60 זל.

מאַכען מיר איבער אַלטע 3-לאַמפיגע ראדיאָ=אפּאַראַטען
אויף אַ מאָדערנעם סיסטעם מיט'ן צופאַסען פאַר'ן אַפּנעהמען גראַמאָפאָן - פליטען פון אייגענעם גראַמאָפאָן.
ראַמפלעטע צופרידענהייט!

Polskie Radjo

Inż. J. KRZYŻANOWSKI i S-ka
Andrzeja Nr. 4.

שפּארט געלד!

די גוט בעקאַנטע און לאַנג עקזיסטירענדע פּראַצאָווניע פון קראַוואַטען און בינדעס, עמפפעהלט אַ רייכען און אַ גרויסען אויסוואַהל פון פערשידענע בינדעס, קראַוואַטען און שלייפען.
בעמערקונג: ס'ווערען אויך איבערגעאַרבייט פון אַלטע בינדעס אויף נייע בינדעס און שלייפע ווי אויך פון נייע שטאָפען, צו זעהר ביליגע פרייזען.
הערשקאָוויטש, וואָלבאָרסקא 31,
אין הויף לינקע אָפיצ. 2-טען שטאָק.

SKLEP

i trzy pokoje

z kuchnią w centrum zaraz do odstąpienia. Oferty pod „W. M."

איבערצוגעבען

א לאָקאַל

פון 3 צימער אויף נאָוואָמיעסקאַ-גאַס מיט אַנ'איינגעפיהרט געשעפט אין איינגעפירטע קונדשאַפט. ווענדען זיך אין אַדמ. אונטער ליט. „S". 791

מעדלער

צו דזשעט=אַרבייטען (קרעל) ווערען געזוכט פיעטריקאָווער 131 וו. 5.

וויכטיג פאַר שניידערינס, שניידער און פריזיער

מעכאַנישע שלייפעריי

נעמט אָן צו שלייפען: שערען, שצולעך, מעסער, ראַזיר-מעסער א.ז.וו. 50° ביליגער ווי איבעראַל!
קומט און איבערצייגט אייך!
ל. מיכאלאָוויטש, פאָמאַרסקא 14 אין הויף
איך נעם אָן צו שווייסען אַלע אַרט טיילען מיט גאַראַנטיע.

א טיכטיגער יונגערמאן

וואָס איז בעקאַנט אין מיכער-בראַנזשע, ווי אויך אין פאַך, ווערט פון זאָפאָרט געזוכט.
אָפערטען אונטער „L" אין אַדמ. פון דער צייטונג

לעכער מאשינאָווע

ווערען אָנגענומען אויסצונייהען צו ביליגע פרייזען ביי ג. נאָרדמאַן 29 צעגעלניאַנא 29

צוליב אפרייזע

איבערצוגעבען אַנ'איינגעפיהרטע גאַלאַנטעריע = געוועלב 10 ציגעל=גאַס 10.
מעקלערס געוואונשען. —

צוריקגעקעהרט

Dr. med. P. LANGBARD

הויט- און וועגערישע קראַנקהייטען
זאַוואַדזקאַ 10, טעל. 630-10
נעהמט אָן פון 9-1 און פון 5-8 אָוו. 11757

שייטלען

צו מעסיגע פרייזען צו בעקומען ביי פאַרזשוצקאַ, קאַמיענאַ 5.

Grand-Kino

אָרקעסטער אונטער לייטונג פון ה' ר. קאנטאר.
אָנהויב 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג פון 12 בייטאָג
ביז 3 נאָכמ די פרייזן אויף אַלע פלעצער – 1 זל.

די לאַנג-רעאַליזירטע פרעמיערע פון גרויסען פילם!

„דער געפאַנגענער פון אינזעל הייליגע העלענא"

Werner Krauss i Albert Basserman

דראַמע, וואָס בעווייזט די לעצטע טראַגישע ליבע פון גאָט פון מלחמה צו אַ געפאַנגענער ענגלענדערין. אין די הויפּטראָלען:

רעזשי פון געקאַנטען Lupa Pick — אינסצעניזאַציע פון גענייאַלען Abl Gance

דאָס מייסטערווערק איז געוואָרען געשאַפען לויט די נייעסטע היסטאָרישע דאָקומענטען, וואָס האָבען אַ שייכות מיט נאַפּאָלעאָנ'ס געשיכטען.

CORSO 2 זשעלאַנאַ

דער נישט-געקרוינטער קעניג פון די קאָוובאָיען

Tom Mix

אין פילם א. נ. — דער ריטער אהן פלעק

אויסער'ן פּראָגראַם: א פּאַרס.

WODEWIL — היינט צום לעצטען מאָל: Harry Peel

Tom Mix

אין פילם א. נ. „דער ריטער אהן פלעק"

אויסער'ן פּראָגראַם: א פּאַרס.

ODEON 2 פּושקינאַ

דער העלד פון דער גרויסער פּאַראַדע און פון דער

רעקרוטן-פּאַראַדע Karol Dane

„SLIM"

מיט'ן פּאַרטנער K. ARTUR

אין פילם: „די פּרעכטיגסטע פּאַראַדע"

אויסער'ן פּראָגראַם: א פּאַרס.

היינט און פאלגענדע טעג
רעוואָלוציאָנס-פילם-מייסטערווערק רעזשי Berger
די קרוין פון קינאָ-סטלערישער שאַפונג פון די שעהנע אונזער בירגערין

די ווייסע פירשטין פון מאָסקווע

POLA NEGRI

מיט'ן העלדישען שמאַנט

Norman Kerry

אויסערן פּראָגראַם אַ פּאַרס.
סימפּאָנישער אָרקעסטער אונטער לייטונג פון ה' ש. בייגעלמאַן

APOLLO

אָנהויב 4 אַ זייגער, שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער. אויפ'ן ערשטען סעאַנס זענען די פּרייזן פון 50 גר. אָן

היינט און פאָלגענדע טעג!
עמאָציע! סענסאַציע! שפּאַנונג

טעמפּאַ! טעמפּאַ!

גרויסער סענסאַציאָנעלער סאַלאָן=פילם מיט

LUCJANO ALBERTINI

נעכסטער פּראָגראַם: „די ליבע פון אַ קאָזאַק" אין די הויפּטראָלען: John Gilbert, Renee Adoree גרויזאַם! גרויזאַם!

APOLLO

פון מאָנטאָג

JOHN GILBERT
RENEE ADOREE

אין פילם

„די ליבע פון א קאזאק"

געזאַנג-אילוסטראַציע אין דער אויספיהרונג פון אַ רוסישען כאָר.

קינא-טעאַטער

„פּיקאַ"

פראַנציסקאַנסקאַ 31

היינט און פאלגענדע טעג!

די שענסטע פּאָעמע פון מזרח

היינט און פאלגענדע טעג!

שעכערעזאַדע (די געהיימנישען פון מזרח)

„שעכערעזאַדע" איז דער גרעסטער פילם פון דער וועלט. „שעכערעזאַדע" איז די גיגאַנטישע שאַפונג פון מענשליכער אָנשטרענגונג.
„שעכערעזאַדע" איז דער גרעסטער ערפאָלג פון היינטיגען סעזאָן. אין די הויפּטראָלען:

A. Petersen-Mozżuchinowa, Marcela Albani, M. Kolin, Iwan Petrowicz

פערשטאַרקטער סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' א. ריכטער.

אָנהויב אין געוו. טעג 4.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 1 אַ זייגער. פּרייזען פון אַלע פּלעצער אויף די ערשטע סעאַנסען – 50 גראָשען.

קינא=טעאַטער

„UCIECHA"

לימאַנאָווסקיעגאָ (אַלעקסאַנ-דראָווסקאַ) 36

אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 נאָכמיטאָג.
שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער בייטאָג.
פערשט. סימפאָנישער אָרקעסטער.

היינט און פאָלגענדע טעג!

טיראָלאַנישע סירענע

גרויסע פּרעמיערע!
אין דער הויפּטראָלע:

Iwan Petrowicz

טראַגישע פּערלאַבונגען. שטורמיש גליק. א נאַכט פון נקמה און פערברעכען. א קללה פון דער סירענע.

נעכסטער פּראָגראַם: „מוסולמענעריז".

קינאָ „סירענאַ"

KINO TEATR „SYRENA"
ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL. 49-48

היינט און פאָל-גענדע טעג
אונזער 2=טער גרויסער קלו פון סעזאָן!

„גאַרדענער טאָל"

אונגעוועהנליכע עמאָציאָנירענדע קאָווביי'שע דראַמע פון לעבען פון ווילדען מערב, פול מיט אונפערגלייכליכע איינפאַלען.

אין דער הויפּטראָלע דער קעניג פון די קאָוובאָיען, דער ליבלינג פון אַמעריקאַ **FRED THOMSON**

אין דער ראָלע פון שוואַרצען פּיה-רער ווי אויך די וואונדערשעהנע **EDNA MURPHY**

אויסער'ן פּראָגראַם: טאַגבוך פון די נייעסטע אַקטואַליטעטען

אָנהויב אין געוו. טעג 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 מיטאָג.
סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' לענטשיצקי.

קינא=טעאַטער

RAJ

5 באַלוטער מארכ 5

גרויסער אינאַוגוראַציאָנס=פּראָגראַם!

„די פּערשטויסענע"

גרויס מעכטיג מייסטערווערק א. נאָמען
קאַמף פון פּערשטויסענע ווערען אַ פרוי. בלוט פאַר בלוט. קויל פאַר פעררעט. טראַגעדיע אין דער מדבר.
אין דער הויפּטראָלע:

Marja Paudler

אויסערן פּראָגראַם: אַ פּאַרס | דער זאָל אין גוט בעהייצט | נעכסטער פּראָגראַם: טאַרזשאַן

סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' זילבערשאַץ.
אָנהויב פון די סעאַנסען שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 בייטאָג. אָנהויב אין געוו. טעג 4 נכאָמ

קינא „ERA"

„פּלאַרא" זאַווישאַ 22 (באַלוט)

פּרי-זער

אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען 4.30 נאָכמ.
שבת און זונטאָג 12.30 אַ זייגער בייטאָג.
פערשטאַרקטער סימפ. אָרקעסטער

2 קלו פון מעכטיגען שלאַגער=פילם אין איצטיגען סעזאָן!

שטורם איבער אזיען

(Potomek Czingis Chana)

רעזשי פון געניאַלען **W. PUDOWKIN**

„שטורם איבער אזיען" איז אַ פילם, פון דער לעצטער קינאָ-קונסט.
„שטורם איבער אזיען" איז אַ פילם, וואָס האָט געהאַט דעם גרעסטען סוקסעס.
„שטורם איבער אזיען" מוז יעדערער זעהען! קומט שטראָמענווייז זעהען דאָס בילד „שטורם איבער אזיען".

אַנאָנסען=פּרייז

פאַר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפּאַלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ „ 60— „ „ „ 4 „
נאָכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ „ 18— „ „ „ 8 „
פאַר פּיליפּער-שורה: נאָכ'ן טעקסט. מעלדונגען—10 גר. אַ וואָרט
אויסער דער שטאָט 50 פּראָצ. טייערער. אויסל. 100 פּראָצ. טייערער.

אַבאָנאָמענטס=פּרייז:

אין לאָדז — 5 זל. אַ חודש מיט אָפּטראָגען אַ היים; אויף דער פּראָווינץ – 6 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד – 8 זל.
פאַר'ן אינהאַלט און טערמינען פון די אַנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פאַראַנטוואָרטליך
די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און ביינאַכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman